

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

HISTORIE DOUBRAVKY

**Didaktická aplikace regionálních dějin ve vyučování
vlastivědy na 1. stupni základních škol**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Gabriela Hajšmanová

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce:

PaedDr. Helena Východská

Katedra historie, FPE, ZČU Plzeň

Plzeň, 2014

Místo pro zadání diplomové práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou prací s názvem: **„HISTORIE DOUBRAVKY - Didaktická aplikace regionálních dějin ve vyučování vlastivědy na 1. stupni základních škol“** vypracovala samostatně pod vedením paní **PaedDr. Heleny Východské**, s použitím literatury a zdrojů informací, uvedených na konci mé diplomové práce v seznamu použité literatury a pramenů.

V Plzni dne 31. března 2014

Gabriela Hajšmanová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PaedDr. Heleně Východské za odborné vedení mé diplomové práce a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Obsah

1. ÚVOD

1.1.	Odkud název Doubravka	8
1.2.	Počátky osídlení na území nynějšího města Plzně	8
1.3.	Cíle diplomové práce, použité metody a zdroje	11

2. HISTORIE OBCE, NYNÍ MĚSTSKÉ ČÁSTI DOUBRAVKA

2.1.	Pravěké osídlení	15
2.2.	Středověké osídlení	18
2.3.	Rostoucí vliv města Plzně	21
2.4.	Změna hospodářských poměrů	25
2.5.	Rozvoj Doubravky (od počátku 19. století)	27
2.6.	Počátek 20. století a období 1. světové války	28
2.7.	Připojení Doubravky k Velké Plzni	31
2.8.	Období 2. světové války	32
2.9.	Výstavba nových sídlišť 60. a 70. léta 20. století a zánik staré Doubravky	33

3. NEJZAJÍMAVĚJŠÍ A NEJHODNOTNĚJŠÍ MÍSTA OBCE A JEJICH SPECIFIKACE Z HLEDISKA JEJICH KULTURNĚ - HISTORICKÉHO VÝZNAMU

3.1.	Kostel sv. Jiří	35
3.2.	Poustevna a škola u sv. Jiří	38
3.3.	Pecihrádek	42
3.4.	Chlum (sport a rozhledna) – DTJ	46

3.5.	Mohylové pohřebiště (Masarykova – Skalní)	49
3.6.	Oblast náletů v období 2. sv. války – dnes jatka	52
3.7.	Papírnický mlýn a železný hamr (průmysl)	55
3.8.	Ves s tvrzí Týnec a lazaret (první plzeňská nemocnice) ...	62
3.9.	Železniční trať	67
3.10.	Skauting	69
3.11.	Sokol na Doubravce (sport)	73
3.12.	Tamburaši (kultura – hudba)	76
4. NÁVRH DIDAKTICKÉ FORMY VYUČOVÁNÍ MÍSTNÍ REGIONÁLNÍ HISTORIE S VYUŽITÍM VÝŠE UVEDENÝCH MÍST		
4.1.	Kostel sv. Jiří	78
4.2.	Škola u sv. Jiří	82
4.3.	Pecihrádek	85
4.4.	Chlum (sport a rozhledna)	89
4.5.	Mohylové pohřebiště (Masarykova – Skalní)	94
4.6.	Oblast náletů v období 2. sv. války – dnes jatka	98
4.7.	Papírnický mlýn (průmysl)	102
4.8.	Hamr (Lopatárna)	106
4.9.	Železniční trať	112
4.10.	Skauting	116
5.	ZÁVĚR	119
6.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	122

7. RESUMÉ	131
8. PŘÍLOHY	I - XXIII

1. ÚVOD

1.1. Odkud název Doubravka

Jak píše profesor J. Brož ve své pamětní knize: „*Jméno osady – **Doubravka** – pochází od její polohy a povahy místa, na němž byla první osada založena. Doubravka jest jméno zdobné ze staročeského = dúbava =, tj. luh, háj, místo zcela neb z většiny dubovým stromovým porostlé. Název praví nám tedy, že krajina tato byla původně pokryta tímto porostem a listnatým lesem vůbec, jako buky, habry a někde i pouhým chrastem neb křovím. Proto i sousední osady označeny bývají názvy odtud vzniklými jako Bukovec, Habrová, Chrást.*“¹ Dle studie botanika J. Sofrona se ves Doubravka nacházela na území s rostoucími acidofilními (kyselými) doubravami.² Tyto poznatky jsou tedy v souladu s domněnkou J. Brože. Pojmenování Doubravka, stejně jako ostatní názvy osad, které souvisely s porostem (Bukovec, Chrást) nebo založením (Újezd), svědčí o mladší fázi zakládání osad.

1.2. Počátky osídlení na území nynějšího města Plzně

K tomu, abychom lépe pochopili historii osídlení na nynějším území města Plzně, přiblížíme si jen ve stručnosti některé důležité skutečnosti. Řeky Úhlava, Úslava, Radbuza a Mže vytvořily v oblasti mezi vrcholy Šumavy, Českého lesa a Brd kotlinu. Voda z Plzeňska je od jejich soutoku odváděna pouze řekou Berouňkou dále přes Křivoklátsko, kde se před Prahou vlévá do Vltavy. Plzeňská kotlina je obklopena těmito nejvýraznějšími kopci: Krkavcem (504 m n. m.), Chlumem (416 m n. m.) a Radyní (567 m n. m.). Díky relativně mírnému klimatu a úrodné půdě poskytovala Plzeňská kotlina v okolí řek výhodné podmínky k osídlování, a to již od pravěku.

¹ BROŽ, J.: *Pamětní kniha obce Doubravky*. Uložena v Archivu města Plzně, inv. č. 872, str. 1

² SOFRON, J.: *Příroda okolí kostela sv. Jiří kdysi a dnes*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 11 - 15

První zemědělské osady vznikaly v Plzeňské kotlině již ve starším období **neolitu**³ (5500 př.n.l.).⁴ Archeologicky byly osady těchto prvních zemědělců zkoumány v údolí Mže u Křimic a také jižně od Plzně v souvislosti se stavbou dálnice D5.⁵ Od té doby byla Plzeňská kotlina osídlena prakticky nepřetržitě, i když intenzita osídlení v čase kolísala. Přímo na území Plzně nacházíme několik nápadných stop pravěké sídelní aktivity. Asi nejvýraznější je opevnění nad pravým břehem Úhlavy na území dnešní městské čtvrti Plzeň - Hradiště. Výhodnou polohu využili již lidé už na přelomu **starší a střední doby bronzové**⁶ (kolem 1600 př.n.l.) a vybudovali zde hradiště, nazývané nejčastěji Pod Homolkou.⁷ Následně bylo hradiště obydleno v **pozdní době bronzové** (asi 950 – 750 př.n.l.) a využíváno bylo i na sklonku **starší doby halštatské** (5. století př. n.l.).⁸ Celková plocha hradiště má rozsah 1,55 hektaru a nepravidelný ledvinovitý tvar s osami dlouhými přibližně 200 a 100 metrů. Na západní, severní i východní straně bylo opevněno hradbou, na jižní straně spadá svah prudce k řece a opevnění zde mohlo být snad

---

³ Neolit - také mladší doba kamenná. Původ označení tohoto období nalezneme ve slovech „neos“ – řecky nový a „lithos“ – kámen. Ten se stal významným materiálem právě tohoto období. V tomto pravěkém období se stává hlavním zdrojem obživy zemědělství (na rozdíl od dosavadního lovu a sběru). Dalo by se říci, že ženy hrály významnou roli: při pokládání základů chemie hrnčičství, fyzice předení, mechanice tkalcovského stavu, botanice bavlny a lnu. První semena trav pravděpodobně zasadily také ženy, zatímco muži se věnovali lovu.

⁴ NEUSTUPNÝ, E.: *Osídlení Plzeňska v neolitu a eneolitu, Archeologické studijní materiály II*, Praha 1965, str. 35 – 39

⁵ BRAUN, P.: *Záchranné archeologické výzkumy na dálničním obchvatu Plzně u Starého Plzeňce, Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie XVII*, Plzeň 2004, ISBN 80-7247-037-X, str. 61 - 66

⁶ Doba bronzová - je historické období pravěku, pro které je charakteristické dominantní využívání bronzu, tj. slitiny mědi a cínu pro výrobu důležitých potřeb. V České republice se archeologicky vymezuje do období mezi roky 2000 až 700 př. n. l.

⁷ JÍLKOVÁ, E.: *Západní Čechy na počátku doby bronzové. Památky archeologické XLVIII*, Praha 1957, str. 41-42, 47, 51, 53 – 54

⁸ Doba halštatská – období pojmenované podle hornorakouského města Hallstattu v Solné komoře. Toto období je vymezeno daty 800 – 400 před n. l., tj. úsek zahrnující pozdní dobu bronzovou a starší dobu železnou. Nejvýraznějším znakem se stalo postupné obohacování a sjednocování rozmanitých kultur středoevropského lidstva pod trvalým vlivem italských a řeckých vzorů. Ve společnosti se výrazně vydělila vrstva boháčů, halštatských knížat.

i lehčího typu. Nejvíce chráněna byla východní přístupová a nejohroženější strana.⁹

Na pozůstatky jiného typu pravěkého osídlení můžeme narazit v lese u okraje zástavby městské části Plzeň - Nová Hospoda. Nachází se zde známé mohylové pohřebiště, využívané po celé **mohylové období doby bronzové** (přibližně 1600 – 1000 př.n.l.). Objevují se zde ale také druhotně využitě mohyly s raně středověkými hroby z 8. – 9. století.¹⁰

Další osídlení Plzeňska je spojeno s příchodem našich slovanských předků.¹¹ Slovanští obyvatelé stavěli pro své bezpečí pevná a mohutným valem obklopená **hradiště**. Mezi nejstarší náleží hradiště Bukovec, jež bylo vystavěno na ostrohu vysoko nad řekou Berouňkou v průběhu 8. století. K jeho zániku však dochází již počátkem 10. století.¹² Přibližně ve stejné době vzniká i velké hradiště Na Hůrce nad pravým břehem Úslavy (v dnešním Starém Plzenci). A právě toto hradiště je považováno za přímého předchůdce dnešní Plzně.¹³ Rotunda sv. Petra je jednou z nejstarších zachovalých architektonických památek v západních Čechách.

Ve 12. a 13. století procházelo zemědělské osídlení v Plzeňské kotlině zásadní změnou. Výsledkem tohoto procesu byla síť vsí vrcholně středověkého charakteru. Duchovními centry severozápadního okraje dnešní Plzně se stala dvojice románských kostelů, jejichž vzájemné vztahy nejsou dosud uspokojivě vyřešeny. Kostel Všech Svatých zaujal vyvýšenou polohu nad vesnicemi Malice

---

⁹ BENEŠ, A.: *Pravěká minulost obvodu Plzeň 2, Plzeňsko 20*, 1993, č. 2, str. 2

¹⁰ HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou Plzní – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3, str. 73 – 80

¹¹ KUMPERA, J.: *Plzeň v zrcadle sedmi staletí*. Pedagogické centrum Plzeň, Plzeň 1995, ev. č. 6/95, str. 4

¹² HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou Plzní – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3, str. 31 – 40

¹³ KUMPERA, J.: *Plzeň v zrcadle sedmi staletí*. Pedagogické centrum Plzeň, Plzeň 1995, ev. č. 6/95, str. 4

a Záhoří, později zaniklými v souvislosti s lokací nového města.¹⁴ **Kostel sv. Jiří** nad soutokem Mže a Úslavy v dnešní Doubravce zřejmě souvisel se zaniklými středověkými vesnicemi Kostelec a Týnec.¹⁵ V blízkosti obou kostelů se nacházela drobná panská sídla. U kostela Všech svatých to byl Kunčin Hrádek, dosud přesně nelokalizovaný, proti kostelu sv. Jiří pak **Pecihrádek**, po němž se do současnosti zachovalo tvrziště obehnané mohutným kruhovým příkopem.

Ve 13. století však již správní funkce zastaralých hradišť nebyla postačující, zalidněné podhradí Staré Plzně se ve druhé polovině zmíněného století začalo přetvářet do vrcholně středověkého města. Na samém konci 13. století však proběhla zásadní změna přenesením původního města do nové polohy na soutoku Mže a Radbuzy. Toto plánovitě založené město bylo nazváno **Nový Plzeň**.¹⁶ Autoři publikace *Dějiny Plzně v datech* uvádějí: „*Ve dvou rozdílných rukopisech se dochovaly přípisky z 15. století shodně uvádějící, že toho roku byl „založen a postaven Nový Plzeň“ 12 mil od Prahy a 8 mil od Žatce. Rok 1295 tak lze pokládat za nejpravděpodobnější datum vzniku Nové Plzně. Až do první třetiny 16. století se užíval název „Plzeň“ převážně jako maskulinum.*“¹⁷

1.3. Cíle diplomové práce, použité metody a zdroje

K volbě tématu „Historie Doubravky“ mne přivedla skutečnost, nebo spíše mé osobní zjištění, že většina žáků současných doubraveckých škol a většina jejich rodičů nemá téměř žádné povědomí o historii místa, ve kterém se narodili, nebo

¹⁴ ROŽMBERSKÝ, P.: *Kunčin Hrádek a kostel Všech svatých v Plzni*. Nadace České hrady, Plzeň 1996, str. 10

¹⁵ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 17 – 38, HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 24 - 25

¹⁶ MARTINOVSKÝ, I.: *Dějiny Plzně v datech: od prvních stop osídlení až po současnost*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004, ISBN 80-7106-723-7, str. 15

¹⁷ MARTINOVSKÝ, I.: *Dějiny Plzně v datech: od prvních stop osídlení až po současnost*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004, ISBN 80-7106-723-7, str. 17

ve kterém nyní žijí. Mnozí z nich ani netuší, jaká místa významně souvisí s historickým vývojem městské části Doubravka, mnozí je ani nenavštívili.

Dalším důvodem byl fakt, že historie Doubravky nebyla nikdy kompletně zpracována a shrnuta v jedné práci. Největší pozornost, dle mého názoru věnoval Doubravce archivář Dr. Miloslav Bělohlávek, avšak ani tomu se nepodařilo zpracovat publikaci, která by uceleně zpracovala veškerá témata, která se mi z hlediska didaktické aplikace regionálních dějin na základních školách zdají podstatná. O historii jednotlivých míst a oblastí však bylo publikováno mnoho knih, nebo existuje řada zpráv a záznamů v archivu, nebo muzeu.

Cílem mé práce bylo sjednotit tyto dostupné zdroje a následně je strukturovat do jednotlivých kapitol dle příslušných období a témat. Dále bylo mým cílem vytvořit **ucelenou publikaci, která představí historii Doubravky a jednotlivých míst** široké veřejnosti, ale především učitelům základních škol. Vedle samotné historie měla publikace přiblížit čtenářům i soubor zdrojů, pomocí kterých byla zpracována, a kde lze dohledat další detailnější informace k požadovaným tématům.

Kromě uceleného historického přehledu, připraveného pro učitele a další zájemce ve formě manuálu, bylo mým cílem didakticky zpracovat a následně aplikovat témata regionální historie pro žáky základních škol. Témata a úkoly byly zpracovány tak, že se předpokládá návštěva a důkladná prohlídka příslušných lokalit. Tam po zhlédnutí informačních tabulí, které by obsahovaly informace o historii daného místa, žáci plní další úkoly. Má představa byla vytvořit i **pro děti stručnější publikaci ve formě pracovního sešitu**, který žáky seznámí s historií Doubravky, ale také zde bude několik didaktických úkolů. Žáci pak budou část vypracovávat na jednotlivých historických místech, zbytek mohou vypracovat ve škole. Část pracovního sešitu by mohla sloužit jako deníček zážitků z návštěvy jednotlivých míst. Vzhledem k mému pojetí a např. využitelnosti informačních tabulí a pracovních sešitů, jsem se rozhodla do práce zařadit i obtížnější úkoly, tj. určené nejen pro žáky 1. stupně, ale i pro žáky 2. stupně.

Práce se zdroji

Nejnáročnější etapou mé práce bylo vyhledávání dostupných zdrojů, které souvisí s historií jednotlivých míst, na které jsem se ve své práci zaměřila. Díky zájmu mé rodiny o regionální historii jsem řadu publikací a fotografií našla přímo v rodinném archivu, některé však bylo nutné dohledat v fondech **Západočeského muzea v Plzni, v odděleních pravěku, novověku, národopisu** a dále pak ve sbírkách **Archivu města Plzně**. Během své práce jsem se tedy seznámila i s badatelskou prací v těchto institucích.

Z mého pohledu nejobsáhlejší publikací je pro mne kniha **Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 – 1992** vydaná v roce 1992. Kolektiv autorů, zde zpracoval několik témat, např. historický přehled okolí kostela sv. Jiří a Pecihrádku. Témata se týkala i počátků plzeňské medicíny a přírody. Za nejhodnotnější považuji příspěvek **Dr. Miloslava Bělohlávka**, který v této publikaci zpracoval historii Doubravky přibližně od roku 992 do konce 20. století.

Další velice zajímavou publikací pro mne byla **Pamětní kniha obce Doubravky** od Josefa Brože. Jedná se o zápisy kronikáře zpracované na základě informací z archívů od počátků až do novověku. Dozvídáme se zde o původu názvu Doubravka, o historii kostela sv. Jiří, Pecihrádku, poplužním dvoře (včetně detailních popisů jednotlivých hospodářství). Je zde i řada konkrétních informací a dat týkajících se účetnictví a hospodářských výnosů.

Mezi prameny byla celá řada velmi pěkných publikací, ze kterých se jen velmi obtížně vybírají ty nejkvalitnější. Zde uvedu několik dalších, které mne velmi zaujaly.

Kniha **První plzeňská papírna** od Václava Mentbergera je velmi precizně zpracovaná publikace z roku 1949. Dozvíme se z ní o historickém vývoji plzeňského papírenství, které později našlo místo působiště právě na Doubravce.

Kniha ***Od „Spravedlností“ ku kostelu sv. Jiří pod Pecihrádkem*** od Ladislava Lábka je zpracována jako turistický průvodce. Je zde popisována trasa od městského pivovaru až ke kostelu sv. Jiří a Pecihrádku.

Velmi podrobné jsou i publikace ***„Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni – Doubravce“*** a ***„Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni“*** od Jana Hajšmana. Historie uvedených oblastí je zde zpracována velmi komplexně a bádání autora přineslo zejména o kostelu sv. Jiří v Plzni mnoho nových a nepublikovaných informací.

Kromě práce se shromážděnými zdroji jsem také provedla ***terénní výzkum***. Navštívila jsem všechny lokality - některé i několikrát. Díky terénnímu výzkumu jsem si ujasnila detaily, které jsem za pomoci literatury nedokázala odhadnout. Např. umístění budov (papírna, hamr, atd.). Pokusila jsem se také zdokumentovat současný stav prostřednictvím fotografií. Současnou fotodokumentaci jsem následně porovnávala s fotografiemi pořízenými v minulém století.

Za pomoci moderní metodiky ***„orální historie“*** jsem získala další informace, které hodnotím jako velmi cenné a pomohly mi doplnit moji práci. Díky této metodice jsem získávala další poznatky od Vojtěcha Hajšmana. Jednalo se zejména o vypravování z období druhé světové války, včetně líčení bombardování v dubnu 1945 a následků, které přineslo do života obyvatel Doubravky. Jelikož se i Vojtěch Hajšman velmi zajímá historii svého regionu, doplnil mou práci o mnohá pozorování a terénní výzkum, který během svého života provedl.

2. HISTORIE OBCE, NYNÍ MĚSTSKÉ ČÁSTI DOUBRAVKA

2.1. Pravěké osídlení

Území v okolí kostela sv. Jiří v Plzni - Doubravce bylo v minulosti využíváno opakovaně. Nálezy keramických zlomků na polích (dnes již neobdělávaných) zejména na pravých březích Berounky a Úslavy dokazují, že historický vývoj zdejšího osídlení byl velmi dlouhý a rozmanitý. Využití území v okolí posledního soutoku plzeňských řek se již v pravěku soustředilo na místa, položená nad záplavové území. Téměř všechny vhodné polohy proto byly v dávné minulosti osídleny nejméně jednou, častěji několikrát.

Nejstarší doklady osídlení území Doubravky najdeme v blízkosti kostela sv. Jiří na nízké ostrožně mezi Úslavou a Újezdským potokem (**Poloha 1 – příloha č. 1**), která se nachází zhruba 200 m jihovýchodním směrem od kostela sv. Jiří. Nyní polovinu plochy zabírá zahrádkářská kolonie, druhá polovina rychle zarůstá náletovými dřevinami. Tato poloha byla v pravěku osídlena opakovaně a to v **eneolitu**¹⁸ (cca 4500 - 2200 př.n.l.) a v **mladší době bronzové** (1300 - 1000 př. n. l.). V období **pozdní doby halštatské** (6. stol. př. n. l.), dosáhlo osídlení prvního vrcholu, když zřejmě tvořilo širší zemědělské zázemí hradiště na Holém vrchu nad dnešním Bukovcem. Následovalo osídlení v **mladší až pozdní době laténské**¹⁹ (3. – 1. stol. př. n. l.) a v **mladší době římské**²⁰ (3. stol. n. l.). Na tomto

¹⁸ Eneolit – původ názvu tohoto období je z latinského „aeneus“ - měděný, nebo také chalkolit z řeckého „chalkos“ – měděný a „lithos“ - kámen). Česky je též období označováno jako doba měděná – „chalkolit“. Jednalo se o pravěké období – konec doby kamenné a přechází do doby bronzové. Člověk experimentoval s mědí – vyráběl užitkové předměty. Dlouho však trvalo, než zjistil, že měď má ve slitině s cínem, olovem, antimonem, arzénem, lepší vlastnosti.

¹⁹ Doba laténská - je označení mladší doby železné. V tomto období se velmi rozvinula výroba a zpracování železa. Tato část historie je vymezena daty 400 let př. n. l. (navazuje na dobu halštatskou) a počátkem nového letopočtu. Na našem území se kryje s pobytem a kulturou podivuhodného národa – s civilizací Keltů.

²⁰ Doba římská – období přibližně prvních čtyř staletí nového letopočtu. Je obdobím častých posunů lidských společenství. V tomto období velkých změn padlo římské impérium, zanikl otrokářský řád. Vznikaly nové státní celky s feudálním společenským zřízením. České území bylo obýváno germánskými kmeny. S příchodem Germánů nastaly v Evropě další přesuny obyvatel. Tlak Germánů vyvrcholil tzv. stěhováním národů.

místě zřejmě stávala i raně středověká ves Kostelec, u které byl **kostel sv. Jiří** založen.²¹ Osídlení ve zmiňovaných obdobích zde bylo prokázáno povrchovými sběry a drobnými archeologickými sondážemi.²² Ve spilitovém lomu na severozápadním okraji této ostrožny (**Poloha 2 – příloha č. 1**) byla již v roce 1946 nalezena kamenná, snad eneolitická sekerka.²³ Konečně při úpravě cesty kolem zahrádkářské kolonie v roce 1995 byla zkoumána laténská zahloubená chata.²⁴ Ze všech získaných nálezů je zřejmé, že právě tato ostrožna byla v **období pravěku** osídlována velice často.

Nálezové zprávy Západočeského muzea v Plzni uvádí, že stopy pravěkého osídlení, tedy zlomky keramiky a mazanice²⁵, byly nalezeny v roce 2001 také při výkopu elektrické přípojky k bývalému hrobníkovu domku (v současné době skautské klubovny), který stojí před vchodem na hřbitov kostela sv. Jiří (**Poloha 3 – příloha č. 1**).²⁶ Výzkum byl bohužel proveden v době, kdy byl již výkop z větší části zasypán. Ve vykopané zemině byly údajně nalezeny i kousky štípaných kamenných nástrojů²⁷.

²¹ BENEŠ, A.: *Pravěké a slovanské osídlení Plzně – Doubravky*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 16 – 27

²² Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Doubravka, čj. 207/1973; 4437/1987; 20/2003; nálezová zpráva 207/1990; BENEŠ, A.: *Plzeň 4 – Doubravka, okr. Plzeň – město*. In: *Výzkumy v Čechách 1974*, Praha 1977, s. 145; BRAUN, P.: *Plzeň 4 – Doubravka, okr. Plzeň - město*. In: *Výzkumy v Čechách 1986 - 1987*, Praha 1989, str. 133.

²³ Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, inv.č. P 46.851

²⁴ Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Doubravka, čj. 2/1995; WALDHAUSER, J.: *Encyklopedie Keltů v Čechách*. Nakladatelství LIBRI. Praha 2001. ISBN 80-7277-053-5, str. 385

²⁵ Mazanice – jinak též mazanina. Jedná se o kvalitní hrncířská hlína rozmíchanou s plevami. Pomocí mazanice se utěsňovaly spáry dřevěných konstrukcí nebo se s ní i celé dřevěné konstrukce omazávaly (ochrana proti požárům). Používala se i ve zděných stavbách např. jako ochrana před zatékáním. Archeologové její pomocí určují zánik historické stavby (např. hradu či tvrze) požárem – pokud byla při stavbě budovy použita, tak se v případě požáru vypálila a vypálená mazanice zůstává na místě takto zaniklé budovy.

²⁶ Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Doubravka, Čechura, M., Plzeň 4 – Doubravka, kostel sv. Jiří, Zpráva o archeologickém dozoru, č.j. 13/2001 07AV

²⁷ Sdělení pana Stanislava Lufta, spolupracovníka ZČM, bytem Kolmá 6, Plzeň.

Proti kostelu přes řeku Berounku na skalnatém návrší (**Poloha 4 – příloha č. 1**) se nacházejí pozůstatky tvrže zvané **Pecihrádek**. Výhodné skalnaté místo bylo lidmi využíváno již v **pozdní době kamenné** (eneolitu) lidmi tzv. **chamské kultury**²⁸. Z tohoto období pochází i některé artefakty, které zde byly nalezeny v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. Podrobněji však bude o těchto nálezech pojednáno v kapitole 3.3. Pecihrádek.

Dle další nálezové zprávy z roku 1991 byly na severním předpolí tvrziště, nedaleko hrany příkopu (**Poloha 5 – příloha č. 1**) zjištěny další důkazy pravěkého osídlení. Lze se tedy domnívat, že zde v období **halštatské mohylové kultury** (kolem 700 př. n. l.) stávala jiná vyvýšená osada. Na dně sondy položené ve vývratu byly dokonce zachyceny stopy po sídlišti daleko starším. Je tedy vidět, že také ostrožna proti kostelu sv. Jiří byla využívána dávnými obyvateli velice často²⁹.

Na pravém břehu Újezského potoka, nad cestou vedoucí k lávce přes řeku Berounku, se rozkládá další lokalita s četnými nálezy (**Poloha 6 – příloha č. 1, 14**). V letech 1993 a 1995 zde byly provedeny povrchové sběry a drobné archeologické výzkumy, které prokázaly osídlení v **paleolitu**³⁰ (před více než 15 000 lety), **mezolitu**³¹ až **eneolitu** (8000 – 2000 př. n. l.), **v mladší až pozdní době bronzové** (1300 – 800 př. n. l.), v **pozdní době halštatské**

²⁸ Chamská kultura - je jedna z kultur střeoevropského eneolitu. Lid chamské kultury zaujímal neobydlené končiny (výše položené, chladné a málo úrodné). Lidé se živilí pastevečtvím, lovem a zčásti rolnictvím. Začátek tohoto období datujeme kolem roku 3 000 př. n. l., konec je nejasný – existují teorie, že se dožila nástupu mohylové kultury ve střední době bronzové.

²⁹ Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Bolevec, hlášení o nálezu RP 91/11

³⁰ Paleolit - je označení nejstaršího a nejdelšího období lidských dějin – starší doby kamenné. V Evropě má svůj počátek před 1 – 2 miliony let a trvá po závěr starších čtvrtohor (pleistocén) asi před 10 000 lety. Člověk se ze své rané formy člověka vzpřímeného (Homo erectus) vyvinul v podobu Homo sapiens sapiens. Živil se lovem a sběrem rostlinné stravy. Vyráběny byly nástroje a zbraně z kamenných surovin, kostí, parohů, mamutoviny (pěstní klín, drásadlo, nůž).

³¹ Mezolit - také střední doba kamenná. Období 8 000 až 6 000 (5 000) př. n. l. Vývoj klimatu se blížil k dnešním podmínkám. Změnilo se složení zvěře v krajině. Lovci lovíli již i jeleny, srnce, losy, tury a divoká prasata. Větší význam měl i rybolov a lov vodního ptactva a zesílil i podíl sběru rostlin a plodů. Nejnápadnějším znakem byla výroba mikrolitických kamenných štípaných industrií.

(6. - 5.stol. př. n. l.), **časně době laténské** (5. - 4.stol. př. n. l.) a v **době římské**.³² Dle vlastního pozorování a postupu sukcese soudím, že se tato lokalita neobdělává minimálně dvě desetiletí.

Na pravém břehu řeky Berounky se na vyvýšené terase, asi 500 metrů před jejím soutokem s Úslavou, nacházela ve středověku **ves Týnec s tvrzí (Poloha 7 – příloha č. 1)**. V roce 1932 byl na tomto místě proveden záchranný výzkum v nově otevřené pískovně. Plzeňský archeolog V. Čtrnáct zde údajně objevil středověké hroby a u nich střepy, datované do 13. století.³³ Středověké střepy však pocházely ze zaniklého Týnce a s hroby (vojenský hřbitov z 18. či počátku 19. století) nesouvisely. Při pozdější prohlídce těchto střepů v depozitáři ZČM³⁴ se ukázalo, že jsou mezi nimi také 2 zlomky z halštatsko-laténské misky. Vyvýšenou říční terasu v okolí dnešní správní budovy čistírný odpadních vod tedy využívali lidé dávno před tím, než zde byla založena středověká ves.

Další a mnohem významnější stopy **pravěkého osídlení** na území dnešní Doubravky byly nalezeny na dnešní **Masarykově třídě** mezi ulicemi Mohylovou a Skalní (**Poloha 8 – příloha č. 1**). Vzhledem k významu této lokality jí bude věnována samostatná kapitola 3.5. Mohylové pohřebiště (Masarykova – Skalní).

2.2. Středověké osídlení

Zřejmě v 7. či počátkem 8. století byla Plzeňská kotlina osídlena slovanským obyvatelstvem. Směr, ze kterého pronikali první kolonisté, není zatím definitivně rozřešen. Mezi historiky v této otázce nepanuje shoda. Zatímco starší hypotézy

³² Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň - Doubravka čj. 1/1993, 9/1995, 22/2003, 37/2003, 50/2003; BŘICHÁČEK, A.: *Plzeň 4 – Doubravka, okr. Plzeň - město*. In: *Výzkumy v Čechách 1975*, Praha 1978, str.63; BENEŠ, A.: *Plzeň 4 – Doubravka, okr. Plzeň - město*. In: *Výzkumy v Čechách 1978 - 1979*, Praha 1982, str. 92; WALDHAUSER, J. *Encyklopedie Keltů v Čechách*. Nakladatelství LIBRI. Praha 2001. ISBN 80-7277-053-5, str. 385

³³ Západočeské muzeum v Plzni, odd. středověku, přepis ze zápisníku V. Čtrnácta, Plzeň-Cikánka 26.4., 14.7., 31.8. a 9.9.1932, 16.4.1935

³⁴ Západočeské muzeum v Plzni, odd. středověku, inv.č. 24111-24114 a 19500

předpokládaly kolonizaci z jižních a středních Čech, některé novější teorie připouštějí kolonizaci minimálně části západních Čech z Podunají.³⁵

Osídlení západního okraje Plzeňské kotliny (včetně území dnešní Doubravky) bylo intenzivní, jistě v souvislosti s umístěním tehdejšího regionálního mocenského centra, využívajícího výhodné polohy **Holého vrchu nad Bukovcem**. Místo nebylo vybráno náhodně; v blízkosti **hradiště** procházela důležitá obchodní cesta vedoucí z Čech do západní Evropy. Na vnitřním hradišti ohrazeném hradbou z hlíny, kamene a dřeva, jejíž pozůstatky v podobě až třímetrového valu jsou zachované zejména na východní straně, sídlil kmenový vládce se svojí družinou. Předhradí sloužilo zřejmě jako útočiště osadníků z okolí. V době nebezpečí se sem mohly uchýlit i s cenným movitým majetkem (železnými nástroji a dobyt看em). Rozkvět bukoveckého hradiště trval přibližně do přelomu 9. a 10. století, kdy bylo zřejmě dobyto a vypáleno.³⁶

Povrchové sběry, které byly provedeny v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století na tehdy ještě obdělávaných polích v okolí **kostela sv. Jiří**, napovídají, že zde existovala nejméně jedna osada, současná s dobou života bukoveckého hradiště (**Poloha 1 – příloha č. 1**).³⁷

Nálezy je odtud doloženo intenzivní osídlení ve **střední době hradištní** (zhruba v rozmezí let 800 - 950 n. l.) i v mladších, přesněji však dosud nevymezených obdobích **středověku**.³⁸ Z tohoto osídlení se zřejmě vyvinula pozdější **ves Kostelec**, zmiňovaná v mladších písemných pramenech.³⁹

³⁵ BAŠTOVÁ, D., BAŠTA, J.: *Slovanské osídlení v povodí horní Radbuzy*. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie V.*, Plzeň 1990, ISBN 80-85125-25-0, str. 5 – 58

³⁶ HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou PLZNÍ – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3, str. 31 - 40

³⁷ HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 7

³⁸ Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Doubravka, čj. 207/1973, 2/1995

³⁹ HAJŠMAN J., *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 7- 8

Nejspíše ve **13. století** byla vysazena **nová ves Doubrava** při Újezdském potoce přibližně 850 metrů jihovýchodně od kostela sv. Jiří a ves Kostelec poté zanikla. Změna struktury osídlení patrně souvisela s přechodem na emfyteutické (zvané též německé či zákupní) právo.

Nová ves byla zřejmě vějířovitě rozložena kolem dnešní požární nádrže v blízkosti konečné trolejbusu č. 16. Při několika stavebních akcích a drobných archeologických výzkumech, probíhajících ve druhé polovině 20. století, zde byly nalezeny zlomky keramiky, z nichž nejstarší lze datovat právě do 13. století. Jednalo se především o záchranný výzkum Západočeského muzea při výkopu zahradního okrasného bazénu v ulici U Panského dvora č. 1, uskutečněný v roce 1991.⁴⁰ Zajímavým nálezem byl tzv. „Doubravecký poklad“. Nádobu s drobnými stříbrnými mincemi byla nalezena v roce 1929 při výkopech základů skautské klubovny proti panskému dvoru za Újezdským potokem. Depot byl odevzdán Městskému muzeu v Plzni a za nálezného byla stavba klubovny dokončena.⁴¹

Také v sousedství bývalého **doubraveckého městského dvora**, který částečně dosud stojí poblíž konečné trolejbusu č. 16, byly při výkopech nalezeny zlomky keramiky, z nichž nejstarší lze datovat rovněž do **13. století**. Při přestavbě bývalého dvora v osmdesátých letech 20. století se na povrch dostaly i zvětralé pískovcové bloky, nejspíše zbytky ostění okenních a dveřních otvorů. Podle způsobu jejich opracování se usuzuje, že mohly pocházet ještě ze stavby středověkého poplužního dvora.⁴² Brzy po založení Nové Plzně se majetek v Doubravce začal dostávat do držení významných plzeňských měšťanů.

První přímá zmínka o vsi Doubravce se však vztahuje až k roku **1338**. Tehdy plzeňský konšel Konrád z Dobřan se svými syny zakoupil roční plat ve výši dvou kop českých grošů ze dvou poddanských dvorů v Doubravce a daroval jej

⁴⁰ Západočeské muzeum v Plzni, kartotéka nálezových zpráv. Hlášení o nález - Záchranný výzkum Západočeského muzea při výkopu zahradního okrasného bazénu v ulici U Panského dvora č. 1, uskutečněný v roce 1991.

⁴¹ NEÚSTUPNÝ, F., *Doubravecký skauting – Mezi dvěma světovými válkami 1919-1939*, str. 33 - 35

⁴² HAJŠMAN, J., *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 38 - 39

špitálu sv. Máří Magdaleny, který sám založil na předměstí Plzně.⁴³ Tento významný plzeňský mecenáš se poprvé objevuje ve dvou listinách z roku 1315⁴⁴, v nichž je nazýván „*Conrado de Dobrzano dictus*“, tzn. Konrád řečený z Dobřan. Pocházel tedy z Dobřan, kde byl snad rychtářem, později přesídlil do nově budovaného města. V roce 1320 založil špitál pro chudé měšťany v místech pavlačového domu „U Zvonu“, zbořeného po povodni v roce 2002.⁴⁵ Dále se Doubravka objevuje ve zprávě z roku **1351**, kdy kněz Lucek odkázal svůj statek také „in Dúbraw“.⁴⁶ V přímých zprávách o Doubravě následuje více než půldruhého století dlouhý hiát⁴⁷, ukončený až na **počátku 16. století**. Zdá se, že v náboženských válkách 15. století (za husitských obléhání Plzně a v následujícím neklidném období vlády Jiřího z Poděbrad) celá ves (nebo její podstatná část) zpustla. Zkáza postihla i nedaleký kostel sv. Jiří.

2.3. Rostoucí vliv města Plzně

Změna nastala až v závěru 15. století kdy po nástupu Jagellonců na český trůn nastalo období míru a relativní prosperity. Bohatí plzeňští měšťané začínali stavět či obnovovat své dvory za městskými hradbami a pravděpodobně v té době byl obnoven i **doubravský poplužní dvůr**. První nepřímou zprávu najdeme na listině ze dne **30. dubna 1506**, kterou Mikuláš z Tupadel a v Letkově postupuje drobný plat na opravu cest v okolí Letkova. Jako svědek je uveden „*Jan Jílek*“

⁴³ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 33, STRNAD, J., *Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad I.*, Plzeň 1891, str. 45 - 46

⁴⁴ STRNAD, J., *Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad I.*, Plzeň 1891, str. 6

⁴⁵ STRNAD, J., *Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad I.*, Plzeň 1891, str. 7, HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 39-40, HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou Plzní – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3, str. 5 - 20

⁴⁶ STRNAD, J.: *Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad I.*, Plzeň 1891, str. 73 - 75

⁴⁷ hiát (z latinského *hiatus* = mezera, průzev)

z *Dúbravky, měštěnin v Novém Plzni*.⁴⁸ Doubrava je zde poprvé jmenována ve zdrobnělém tvaru a od té doby tak bude nazývána již napořád.

Kolem roku 1500 získala doubravský poplužní dvůr zámožná plzeňská měšťanská rodina Jílků, z níž pocházel i známý olomoucký biskup **Jan Dubravius**. Po povýšení do šlechtického stavu užíval jméno **Jan Skála z Doubravky a Hradiště**. Predikát byl odvozen od svobodného statku, který rodina vlastnila v Doubravce a podle Hradiště u Blovic (nikoliv od dnešní plzeňské městské části), ze kterého pocházel vymřelý rytířský rod Ebrzvíňů, který byl s Jílkou spřízněn.

Až do 15. a 16. století zažívala Doubrava velmi těžká období, např. husitské a poděbradské války. Částečně byla v tomto období zničena. Ke změně došlo až ve zmiňovaném 15. a 16. století.

Jan Dubravius, později nazývaný Jan Skála z Doubravky a Hradiště, byl velmi mnohostranný člověk s humanistickým zaměřením. Velmi dobře ovládal nejen svůj mateřský, ale také latinský jazyk. Dostal se i do školních učebnic, a to zejména díky svému spisu *O rybnících*. Byl ale autorem i jiných významných knih, například latinské *Kroniky české*. Dubravius v Plzni působil jen do roku 1509, kdy odešel do služeb biskupa Stanislava Thurzy z Olomouce. Jeho dalším dílem se stala *Theribulia – Rada zvířat*. Jedná se o veršované dílo se zvířecími postavami. Tuto knihu daroval v roce 1517 i samotnému králi Ludvíkovi Jagellonskému. Bylo to v době korunovace jeho chotě Anny za českou královnu. Později byl králem pasován na rytíře.

Později spravoval i biskupské statky v Břeclavi, v Chrlících u Brna nebo Blansku. Navrhoval také nové rybníky a věnoval se chovu ryb. V roce 1553 Jan Dubravius umírá v Kroměříži, následně byl pohřben v katedrálním chrámu sv. Václava v Olomouci.⁴⁹

⁴⁸ STRNAD, J.: *Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad I.*, Plzeň 1891, str. 537 - 538

⁴⁹ HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 45 - 47

Další osobou, která je spojována s Doubravkou byl plzeňský erbovní měšťan **Linhart Jílek**. Spolu s Janem Dubraviem byli přáteli již od mládí a absolvovali společně i studia v Itálii. V listině z 31. 3. 1512 se píše o Linhartu Jílkovi jako o purkmistrovi. Taktéž k ní byla připojena pečeť, která je totožná s erbem uvedeným v prvním vydání Dubraviovy Theriobulie (v erbu je vidět dubová větev s listy, ze které vyrůstají vzhůru 3 žaludy, *příloha č. 44*).

V roce 1524 byl plzeňskou městskou radou vyslán do Budína, kde jednal s králem Ludvíkem Jagelonským i pražským arcibiskupem ve věci kostela a fary sv. Bartoloměje. Král Ludvík udělil 24.6.1524 obci města Plzeň milost, aby mohla k městu zakoupit platy a vložit si je do zemských desek. Linhart Jílek z Doubravky a Hradiště umírá před rokem 1543.⁵⁰

Významným datem pro Doubravku byl rok **1509**. Právě tehdy čtyři Dubraviovy sestry (Magdaléna, Kateřina, Dorota a Johana) prodaly **doubravecký dvůr plzeňské obci** za 130 kop českých grošů. Část vsi zůstávala stále pustá. V tzv. mezním rejstříku z roku 1590⁵¹ se hovoří o dvou pustých selských dvorech a místu se říkalo někdy také **Doubravsko**.⁵²

Doubravka se tedy stala od roku **1509 majetkem města**. Také sousední pozemky zanikajícího Týnce získalo po roce 1540 město a připojilo je k doubraveckému dvoru. Na těchto dvou katastrech vyrostla pozdější Doubravka. Dlouhou dobu byla poměrně malou, ale důležitou vsí plzeňského panství. Město Plzeň si na svém panství vybudovalo 10 dvorů, ten doubravecký patřil mezi největší. Také **poddanské dvory** byly nově osazeny hospodáři a v okolí vrchnostenského dvora vznikaly další budovy, související s jeho provozem. Z hlediska plzeňského hospodářského podnikání patřily mezi nejdůležitější **ovčín**,

---

⁵⁰ HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 48 - 50

⁵¹ Archiv města Plzně, *Registra mezní lesův k městu Plzni náležitých, obnovena 1590*, inv. č. 44

⁵² BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 33

pohodnice⁵³, **vinopalna** nebo **flusárna**⁵⁴. Jelikož osada ležela na velmi strategickém místě – na významné zemské pražské silnici, která spojovala Čechy se západním světem, vznikaly zde i další stavby, např. **panská krčma** (před 1621), **kovárna** (1643) nebo **lazaret** (první polovina 18. století).

M. Bělohlávek ve svém příspěvku v Miléniu kostela sv. Jiří v Doubravce v Plzni uvádí: „Centrem hospodářského i společenského života nové, malé osady byl panský dvůr, kde žila početná skupina dvorské čeledi. Byl tu šafář, který řídil všechny polní práce: jeho manželka, šafářka, měla na starosti dvorské mléčné hospodářství a drůbež. Podle čeledního soupisu z r. 1701 byli tu ještě nádvořík, 3 oráči (každý z nich s vlastním pohůnkem), kravař, sviňář, hříbek, 3 děvečky a kuchařka. Celkem bylo v panském dvoře 16 stálých sil. Sezónní práce se vykonávaly v robotě poddanými sedláky a chalupníky.“⁵⁵

V pamětní knize obce Doubravky jsou zaznamenány příjmy a vydání obilní dvora Doubravského.

Během **třicetileté války** utrpěla naše země velké ztráty, a to nejen na životech, ale i na majetku. V důsledku válečných událostí a následně díky zhoršeným hygienickým podmínkám poklesl počet obyvatel pravděpodobně na polovinu. V Plzni zůstalo asi jen 2000 lidí. Nejhůře na tom byly oblasti v těsném sousedství hlavních dopravních tahů. Na to původně výhodně položená Doubravka doplatila. Společně s Červeným Hrádkem byly terčem loupeží a drancování. Během války byl i panský dvůr několikrát vypleněn a jedenkrát vypálen.

Po třicetileté válce se v r. 1654 dělal soupis poddanských usedlostí. V té době byli v Doubravce uváděni jen dva sedláci, kteří měli dohromady 115 strychů polí, 8 potahů, 5 krav, 4 jalovice, 19 kusů vepřového dobytka. Také tu byl ovčák

⁵³ Pohodnice (rasovna). Pohodný, zvaný neboli ras pečoval o zdraví dobytka na městských dvorech, odstraňoval uhynulé kusy, ale také sebevrahy, odchytil a zabíjel toulavé psy. Tato živnost patřila mezi „nečisté“ a pohodní proto žili na okraji společnosti.

⁵⁴ Ve flusárně se shromažďoval dřevěný popel, který sem museli poddaní povinně nosit. Z něho se pak vyráběla potaš neboli flus, která byla důležitou surovinou při výrobě skla.

⁵⁵ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 34

a 3 pacholci. Při doubraveckém dvoře byla chována velká stáda ovcí. Pro ně byl zřízen velký ovčín, na jehož místě dnes stojí panelový dům v ulici Pod Chlumem. Kolem roku 1700 zde bylo chováno až 2000 kusů ovcí.

V roce 1719 byl v tzv. duchovenském přiznání uveden počet obyvatel (duší) schopných přijímat nejsvětější svátost, tzn. obyvatele nad 10 let. Při Doubravce bylo uvedeno 69 duší, což znamená, že zde v té době mohlo žít asi 90 – 100 lidí. Tehdy zde bylo 18 obytných, hospodářských a jiných stavení. **Doubravka byla v polovině 18. století malou osadou**, které dominoval vrchnostenský dvůr. Tento podléhal tzv. hospodářskému direktoriu, zřízenému v Plzni r. 1734, které mělo napravit špatné hospodaření vedení města.⁵⁶

2.4. Změna hospodářských poměrů

Městský (panský) dvůr na Doubravce byl v průběhu 18. století přestavěn v barokním slohu. V tomto století též dosáhl svého ekonomického vrcholu. V roce 1754 bylo celé plzeňské panství i s městskými důchody pronajato několika předním plzeňským měšťanům. Změny se dotkly i zemědělské politiky rakouského soustátí. Osvícenští reformátoři začali měnit svůj pohled na robotu na velkostatku jako na základ ekonomiky, ale začali prosazovat novou cestu a to selské hospodaření. Dokazovali, že výroba v malých rolnických usedlostech je mnohem efektivnější, a proto prosazovali předání vrchnostenské půdy poddaným. Tím měla vzrůst populace a zároveň počet daňových poplatníků.⁵⁷

V sedmdesátých letech 18. století byl přijat návrh dvorního rady Antonína Raaba, který upravoval stav poddaných a vrchností k robotě a vlastnictví půdy. Tato reforma se proto dnes nazývá **raabizace**. Vrchnosti se proti ní však postavili, a proto byla provedena jen na statcích korunních, královských měst a na zrušených jezuitských panstvích. Jednalo se o jakousi pozemkovou reformu.

⁵⁶ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 33 - 35

⁵⁷ HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 54 – 55.

Půda vrchnostenských dvorů byla rozparcelována a dána do nájmu hospodářům. Roboty byla nahrazena peněžitými platy. V Doubravce „za robotní povinnosti platil sedlák ročně 67 zl. 41 kr., chalupník 3 zl. 19 kr. a domkář 1 zl. 30 kr.“⁵⁸

Ačkoliv byla raabizace provedena na omezeném území, dalo by se říci, že odstartovala v rakouských zemích a v zemích České koruny mnohem větší a výraznější změny v právním řádu. Raabizace proběhla za vlády Marie Terezie za přispění Josefa II. Následovaly pak další změny, z nichž nejvýznamnější pro venkovský lid bylo **zrušení nevolnictví v roce 1781**. Pro obce znamenala raabizace jejich značné rozšíření a intenzivnější hospodaření lidem přineslo zvýšení blahobytu. I na Doubravce lze považovat raabizaci za počátek jejich novodobých dějin. Na plzeňském panství, tedy i zde probíhala v období let 1777 – 1779, konečná smlouva s nově usedlymi hospodáři byla podepsána až roku 1783. Bylo zrušeno osm dvorů plzeňského panství, zůstaly jen Horomyslice a doubravecký dvůr byl podstatně zmenšen. Naopak přidělením půdy vznikaly zemědělské usedlosti a mnohé obce se zvětšily. Změny byly velmi převratné. Na Doubravce narostl skokově počet domů z 15 na 35. Většina nových usedlostí byla postavena při severní straně dnešní Zábělské třídy. Dosavadní panský dvůr – původní středisko Doubravky - stál nyní na okraji obce a jeho hospodářský a společenský význam poklesl. Pro účely raabizace byla vypracována podrobná mapa. Jsou v ní lokalizovány a barevně zakresleny všechny usedlosti. Na základě tzv. **Josefského dekretu (1784)** se Doubravka stala samostatnou a svébytnou katastrální obcí. V čele stál rychtář a dva radní. Byli zde i konšelé vybraní z místních hospodářů. Doubravka však do roku 1848 zůstává poddanou vsí města Plzně.⁵⁹

Konec 18. století a počátek 19. století byl v Evropě velmi neklidný a provázený válkami. Ty byly velmi nákladné a velmi zatěžovaly habsburské mocnářství. Venkov byl však jistým způsobem ušetřen a spíše bohatl.

⁵⁸ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 35

⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 35 - 36

2.5. Rozvoj Doubravky (od počátku 19. století)

S novou dobou docházelo v Doubravce k velmi výrazným změnám. V dosavadní zemědělské obci se **rozvíjí průmysl, obchod i řemesla**. V důsledku toho obec roste a zároveň stoupá počet obyvatelstva. Nejstarším průmyslovým podnikem byla **papírna** postavená v polovině 17. století na řece Úslavě. Po polovině 18. století byla přestavěna na **mlýn obilný**. Kolem roku 1800 vznikl níže po proudu nejprve **měděný** a brzy i **železný hamr**. Později, v polovině 19. století převládla výroba lopat. Např. v roce 1854 jich zde dva dělníci vyrobili 15000 kusů.⁶⁰ Brzy poté hamr zanikl. Dnes už tu stojí jen obytná budova, ve které bydleli hamerníci (ve sportovním areálu RAPID).

Dr. Bělohlávek popisuje průmysl v Doubravce takto:

„Do doubraveckého katastru patřil mlýn o třech kolech, v němž 2 dělníci mleli pšenici, žito i ječmen. Dále tu byla lopatárna, kde 4 dělníci u dvou výhni ročně vyrobili 15 000 kusů lopat, které se prodávaly v Plzni a Praze. Železo i dřevěné uhlí brali z ostatních plzeňských hamrů, kamenné uhlí se dováželo z Radnic. V pozdějších letech (údaj z r. 1870) se tu vyráběly i zbraně. Popis uvádí dále měděný hamr, ale bez udání výroby a počtu zaměstnanců. Zaznamenává pak vitriolovou huť, která byla však v počátcích ve výstavbě. O složení obyvatel a o řemeslné výrobě svědčí i soupis bytových stran z konce čtyřicátých let. Jsou tam uváděni 4 sedláci, 24 domkáři, 4 chalupníci, 3 výminkáři, 5 čeledínů, 12 dělníků, 1 hostinský, 2 ševci, 1 krejčí, 1 kameník, 1 kovář, 2 tesaři, 2 zedníci, 1 služka, 2 invalidi (tzv. parentální, propuštění vojáci), 9 vdov, 1 učitel, 1 žid, 1 povozník, 1 pohodný, 1 postřihovač, 1 ovčácký pacholek, 1 obyvatel byl neurčený.“⁶¹

Ve druhé polovině 19. století docházelo k **dynamickému rozvoji obce**. Počet obyvatel se téměř každé desetiletí zvyšoval o 40 – 130 a více procent. Důvodem byl rozvíjející se průmysl na území Doubravky a samozřejmě nedaleká Plzeň se svými průmyslovými podniky, např. Škodovy závody, pivovarem, papírnou,

⁶⁰ BĚLOHLÁVEK, M.: *Plzeňská předměstí*. NAVA, Plzeň 1997, ISBN 80-7211-003-9, str. 46

⁶¹ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 37 - 38

železničními dílnami atd. Na konci století byla v Doubravce kromě lopatárny také **sklárna** (památkou na ni je pojmenování Na sklárně) a dvě **tkalcovny** na bavlněné zboží. Na území Doubravky se stěhovali také dělníci z plzeňských továren, protože náklady na živobytí byly na malé obci nižší než ve velkém městě. Velkým problémem se velmi brzy stal nedostatek bytů pro obyvatele Doubravky. Od roku **1833** měla Doubravka spojení s městem pomocí **dostavníku Praha – Plzeň**. Tento byl roku 1862 nahrazen železnicí, násep trati však oddělil město od obce a tím zhoršil komunikační podmínky. Město Plzeň však nechtělo ztratit s Doubravkou kontakt. Mělo velký zájem využívat její pozemky pro městská jatka, hřbitov a pro seřadovací nádraží.⁶²

2.6. Počátek 20. století a období 1. světové války

Roku 1880 měla Doubravka 545 obyvatel, avšak při sčítání obyvatelstva roku 1910 jich bylo sečteno již 4 811 obyvatel. Doubravka se rozšiřovala převážně směrem k sousední vsi Lobzy. Vznikaly celé nové bloky domů, jako např. v roce 1910 tzv. Podlesí vystavěné Družstvem pro stavby rodinných a dělnických domků v Doubravce, jehož členy byli převážně železniční zřízení. Stavět se začalo na jaře 1911 a na konci roku bylo postaveno 46 z plánovaných 61 domků. Byly přízemní, zcela ojediněle jednopatrové. Vždy dva měly společnou studnu, každý domek měl zahrádku a zděný chlívek pro drůbež a drobný dobytek. Počátkem 20. století se dělnictvo na Doubravce začalo organizovat ve spolcích, a tak byl vystavěn i spolkový dům Svornost. Ačkoliv počet dělnictva stále rostl, do počátku 20. století byla Doubravka v rukou sedláků, kteří ovládali zastupitelstvo obce. Život chudých byl velmi obtížný a péče o ně nedostatečná. Do roku 1866 chodili po střídě a žili v pastoušce. Pomoc jim poskytl roku 1897 nově postavený chudobinec, sociální byty zřízené v bývalém panském dvoře. Obec chudým od roku 1920 poskytovala příspěvek 30,- Kč měsíčně.⁶³

⁶² BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 37 - 38

⁶³ BĚLOHLÁVEK, M.: *Plzeňská předměstí*. NAVA, Plzeň 1997, ISBN 80-7211-003-9, str. 48 - 49

V roce 1900 dosáhl počet obyvatel Doubravky již 2 402 a stále stoupal. Ke konci doubravecké samostatnosti r. 1921 již bylo obyvatel 5 468.⁶⁴ Jak se měnil demografie obce, začaly se měnit i ostatní oblasti (hospodářská, sociální, společenská a ideová) života zdejších obyvatel. V roce 1911 založili v Plzni stoupenci internacionální centralistické koncepce organizaci České sociálně demokratické strany v Rakousku a začali vydávat týdeník Posel lidu. Hned v roce 1912 založili doubravečtí stoupenci ve Svornosti vlastní organizaci. Tato strana propagovala internacionalismus a po vzniku sociálně demokratické levice (1919) vydávání Pravdy.

S kulturní, společenským a politickým vývojem byl rovněž spojen vznik **tělovýchovných spolků**. I zde se odráželo ideové smýšlení obyvatel Doubravky. V roce 1903 vznikly dvě v tomto ohledu velmi rozdílné jednoty. Byl to **Sokol** a **Dělnická tělovýchovná jednota**.

Jelikož byla Doubravka velmi oblíbená mezi hudebníky i posluchači, konaly se zde dvakrát do roka tzv. **selské muziky**. Hrál se na housle, dudy a klarinet. Od roku 1866 se konaly zábavy v hostinci, kde lidé tančili při hudbě na plechy (tzv. panská muzika) a také při flašinetu. První ochotnický spolek Rovnost byl ustaven na Doubravce v roce 1899.

Velmi slavné byly i zdejší **slavnosti i zábavy**, které se pořádaly zejména ku příležitosti poutí a posvícení. Pouť se konala v neděli po sv. Jiří v prostoru před stejnojmenným kostelíkem. Dopoledne se začalo bohoslužbou, odpoledne bylo požehnání. Největší zájem však poutaly atrakce, vystoupení kejklířů, artistů, malých cirkusů a střelnic. Byly zde instalovány také houpačky a jiné pouťové atrakce. Pouť stejně jako posvícení bylo obdobím setkávání příbuzných a přátel. Posvícení bylo také svátkem jídla a pití. K obědu se pekla husa a bývaly i koláče. Odpoledne a večer se konaly v hostincích muziky a lidé tancovali do rána.⁶⁵

⁶⁴ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 38

⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 37 - 39

S růstem obce přibývaly také obchody, hokynářství, hospůdky a výčepy. Založeny byly také prodejny konsumu. Pro podporu podnikání byla v roce 1922 vytvořena pobočka Spořitelny na Doubravce.

Počátek 20. století byl pro Doubravku velmi příznivý. Zažívala období velkého rozmachu. Toto období však trvalo velmi krátce, protože válečné **období 1914 – 1918** přineslo velké množství obětí na životech a hospodářskou krizi. Úspěšný rozvoj Doubravky byl tak zastaven. Společně s Plzní prožívala Doubravka veškeré tragické události. Ať už se jednalo o hladové nepokoje, tragický výbuch bolevecké prachárny v roce 1917, zastřelení hladových dětí v Koterovské ulici r. 1918 nebo jiné manifestace. Taktéž zpráva o **vyhlášení samostatné Československé republiky 28. října 1918** Národním výborem v Praze se z Prahy přenesla velmi rychle do Plzně a samozřejmě dále na Doubravku. Přes veškeré starosti, problémy se zásobováním oblastí lidé vnímali skutečnost samostatného státu a státní politické svobody velmi kladně. I na Doubravce se opět rozběhl normální život.

Obchod i průmysl se začal normalizovat a do Plzně i Doubravky se vraceli lidé za prací. Začaly se stavět nové domy. Pan Dr. Bělohlávek ve svém příspěvku píše: „*Ve zprávě o činnosti města Plzně v r. 1925 uvádí stavební úřad, že stavební podnikání soukromé jest i nadále ztíženo nedostatkem peněz a odkázané ponejvíce na podporu státní. Nicméně i za těchto poměrů je stavební podnikání jistě pozoruhodné a významné i v tom směru, že se ho zúčastní lidé ponejvíce nemajetní nebo vládnoucí malými prostředky.*“⁶⁶

Změny nastaly také v dopravě. Pracující se tak lépe dostávali za prací a zpět domů. V roce **1929** zavedly Dopravní podniky města Plzně, po obtížném jednání s poštovní správou, **autobusovou dopravu**. Zpočátku to byl dělnický spoj Doubravka – Škodovka, později spoj Nádražní tř. – Doubravka – Ústřední hřbitov a v roce 1930 jen do Doubravky. V roce **1941** byla zavedena **linka trolejbusů**

⁶⁶ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 39 - 40

od městských lázní do Doubravky. Od roku 1949 začal jezdit autobus z Doubravky do Chrástu a v roce 1969 z Doubravky do Újezdu.⁶⁷

Dále se rozvíjel i **kulturní život** na Doubravce. Působily zde spolky ale i státní a veřejné instituce, rozšířil se film. V Doubravce vzniklo Bio legionářů, pozdější kino Lucerna. V roce 1924 zde byla otevřena pobočka městské hudební školy.⁶⁸

Silně religiózní obyvatelé Doubravky se také rozhodli postavit v obci velkou mešní kapli. Důvodem byla skutečnost, že cesta ke kostelu sv. Jiří byla často zaplavována vodou. **Kaple sv. Jana Nepomuckého** byla postavena v blízkosti Zábělské ulice a v roce 1909 byla benedikována. V roce 1960 však beze stopy zmizela z důvodu výstavby nové komunikace.⁶⁹

2.7. Připojení Doubravky k Velké Plzni

Vzhledem k tomu, že město Plzeň mělo velký zájem o některé lokality na Doubravce určené pro výstavbu již zmíněného hřbitova, jatek a seřaďovacího nádraží, uskutečnila se v roce 1899 jednání o možnosti **připojení Doubravky k Plzni**. Jak je uvedeno v usnesení ze dne 17. 2. 1899 doubravecké obecní zastupitelstvo si kladlo velmi vysoké finanční nároky. Tyto podmínky však nemohlo město Plzeň z finančních důvodů akceptovat. Doubravka byla připojena k městu Plzeň až v roce **1924**, kdy byly podmínky dohody o připojení změněny. Město však v roce 1911 dosáhlo alespoň odkupu pozemků pro seřaďovací nádraží, jatky, dobytčí trh a budoucí kolonii nouzových domků.

O problémech s připojením k Plzni se píše i v publikaci Plzeňský skauting: „V r. 1924 se stala Doubravka součástí Velké Plzně, protože doubravečtí občané

⁶⁷ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 40

⁶⁸ BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 40 - 41

⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, M.: *Plzeňská předměstí*. NAVA, Plzeň 1997, ISBN 80-7211-003-9, str. 47 – 49, BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 37 - 39

se tomu dlouho a všemožně bránili, neboť nechtěli platit vysoké městské daně. (Spíš chtěli na Plzni vydělávat, což dokumentuje historik Ladislav Lábek tak, že město postavilo na jejím území jatky a doubravečtí požadovali vysoký nájem. I proto dříve kolovala mezi lidem žertovná průpovídka: „Ach Dobraken, Dobraken, du macht uns žebraken“). Až po mnoha různých slibech (Uděláme vám nový most a jiné) se starostovi G. Průchovi podařilo občany přemluvit, i když mu mnozí dlouho vyčítali, že je „prodal“.⁷⁰

Jak již bylo řečeno, od počátku století se do Doubravky stěhovalo stále více dělníků, zřízenců, drobných úředníků a živnostníků, a proto se zde překotně stavělo. Roku 1930 měla Doubravka již 7 764 obyvatel. Poté, co byla Doubravka připojena k Plzni, rozhodlo se město vybudovat zde nouzové domy, aby řešilo bytovou krizí sociálně slabých vrstev. Při Jateční třídě, vedené souběžně se seřaďovacím nádražím, vyrostla řada dvojdomků, zvaná Jateční kolonie a v letech 1931 – 1941 i blok dlouhých přízemních dřevěných domů, lidově zvaný Cikánka⁷¹, který měla nahradit kolonii dřevěných baráků na Borech.⁷² (příloha č. 31, 32, 33, 39).

2.8. Období 2. světové války

Zdárný vývoj plzeňského předměstí Doubravky byl násilně narušen německou nacistickou okupací a zničením československé samostatnosti. Svoboda byla potlačena, společenský a kulturní život byl zastaven a začala germanizace. Lidé toto období velmi těžce snášeli a byli proti protektorátnímu režimu, proto se aktivně zapojovali do protinacistického odboje. Ten byl však německou tajnou policií – gestapem velmi pronásledován a stíhán. Řada lidí byla popravena a mnozí byli uvězněni v koncentračních táborech. Vše se orientovalo na válku

⁷⁰ NEÚSTUPNÝ, F.: *Doubravecký skauting – Mezi dvěma světovými válkami 1919-1939*, str. 29

⁷¹ Název „Cikánka“ vznikl na základě toho, že zde v době, kdy byla ještě obec samostatná, bylo povoleno Cikánům krátkodobé táboření.

⁷² BĚLOHLÁVEK, M.: *Plzeňská předměstí*. NAVA, Plzeň 1997, ISBN 80-7211-003-9, str. 49 – 50, BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 38

i válečný průmysl. Koncem války byla Plzeň několikrát bombardována a bohužel nebyla ušetřena ani Doubravka.

Tragickým dnem v dějinách Doubravky se stal **17. duben 1945**. Při nočním náletu na plzeňské Hlavní nádraží a seřadovací nádraží při trati na Žatec byla zasažena Doubravka, Letná, pivovar, ale nejvíce Jateční kolonie s „Cikánkou“.

*„Nálet trval od 3,50 hod. do 4,30 hod. v noci a zahynulo při něm 624 lidí, 453 bylo raněných, 120 domů bylo zničeno, 154 těžce poškozeno a 2 053 lehce. Se zemí byla srovnána čtvrť Cikánka. Byla to nejtragičtější chvíle v životě Doubravky.“*⁷³ (příloha č. 35, 36, 37, 38, 40)

Podrobně jsou okolnosti a průběh tohoto náletu popsány v knize autorů Fouda, Krátkého a Vladaře.⁷⁴

Tuto smutnou událost připomínají dva kamenné pomníky se jmény obětí. Větší z nich, se jmény civilních obětí z řad obyvatel Doubravky a Letné se nachází v Partyzánské ulici, druhý menší na Jateční třídě před čistírnou odpadních vod připomíná zejména oběti z této části města.

2.9. Výstavba nových sídlišť 60. a 70. léta 20. století a zánik staré Doubravky

Veškeré škody se po osvobození velice obtížně nahrazovaly. Některé proluky po zasažených domech byly znovu zastavěny až na samém konci 20. století. Jateční kolonie ve své původní podobě již nebyla obnovena a celá tato oblast zůstala z bytového hlediska již trvale degradována.

Velký zásah do charakteru zástavby Doubravky způsobily plánované demolice celých bloků domů, realizované v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století. Zbořen byl zejména historický střed obce v okolí návsi, souvislá řada statků

⁷³ BĚLOHLÁVEK, M.: *Plzeňská předměstí*. NAVA, Plzeň 1997, ISBN 80-7211-003-9, str. 50

⁷⁴ FOUDEK, K. – KRÁTKÝ, V. – VLADAŘ, J.: *Poslední akce – operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945.*, NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, Plzeň 1997, ISBN 80-85254-98-0, str. 42 - 46

při Zábělské třídě, vybudovaná při raabizaci pozemků městského dvora, ale také většina domů z konce 19. a první třetiny 20. století (včetně kaple sv. Jana Nepomuckého), které stávaly při jihovýchodní straně Masarykovy třídy. Na jejich místě vyrostly nové panelové domy. Nové bloky panelových domů vyplnily také do té doby nezastavěné plochy zejména mezi dnešními ulicemi Rokycanská, Masarykova, Na Dlouhých a Smrková, dále mezi ulicemi Železničářská a Staniční, při Těšínské ulici a také mezi ulicemi Na Dlouhých, Mohylová, Školní. Doubravecké sídliště se začalo stavět roku 1962 jako druhé v Plzni. Tato výstavba naprosto změnila vzhled této části Plzně. Původní malá předměstská ves se změnila na velkou městskou čtvrť.⁷⁵

Přes masivní demolice se několik domů z historické zástavby Doubravky dochovalo do současných dnů. Jedná se zejména o jeden ze dvou nejstarších selských doubraveckých statků čp. 3, stojící na rohu Zábělské třídy a ulice Ke sv. Jiří. Původně stával na severním okraji doubravecké návsi. Z pozemkových a gruntovních knih uložených v Archivu města Plzně⁷⁶ známe posloupnost jeho majitelů od roku 1538. Pod doubraveckým panským dvorem (*příloha č. 17*), značně degradovaným novodobými přestavbami, najdeme také objekty připomínající hospodaření města Plzně. Patří mezi ně pohodnice čp. 12, flusárna čp. 46 a palírna čp. 4.⁷⁷

---

⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, M.: *Plzeňská předměstí*. NAVA, Plzeň 1997, ISBN 80-7211-003-9, str. 50

⁷⁶ Archiv města Plzně, *Pozemkové knihy vesnic plzeňských*, inv. č. 214, sign. 1c19 a inv. č. 233, sign. 1d5

⁷⁷ BENEŠ, A.: *Pravěké a slovanské osídlení Plzně – Doubravky*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 42 – 52

3. NEJZAJÍMAVĚJŠÍ A NEJHODNOTNĚJŠÍ MÍSTA OBCE A JEJICH SPECIFIKACE Z HLEDISKA JEJICH KULTURNĚ - HISTORICKÉHO VÝZNAMU

3.1. Kostel sv. Jiří

Nyní budeme věnovat pozornost nejstarší historické památce dnešní Plzně a tím je doubravecký kostel sv. Jiří.

Ještě než se pustíme do samotného historického rozboru této stavby. Uvedu několik vět pana Lábka z jeho publikace: Od „Spravedlnosti“ ku kostelu sv. Jiří pod Pecihrádkem. *„Úzká pěšinka na hřebenu stráně spoře zarostlé vede nás již přímo až k cíli naší vycházky. Čilá Úslava spěchá, aby se nedaleko spojila s mohutnou Mží. Malebně rýsuje se silueta kostelíka svato-jířského, obnovené zdivo svítí v zeleni bujné hřbitovní vegetace. I příroda snesla do tohoto zákoutí všechny své krásy a vytvořila útvar, který bychom měli považovati za jednu z nejpřednějších našich památek přírodních a chrániti ji před hrubým a bezcitným zasažením každé „moderní“ regulace.“*⁷⁸

Skalnaté návrší přímo nad soutokem Mže (Berounky) a Úslavy sloužilo za **raně křesťanské pohřebiště** (nejpozději od počátku 11. století) obyvatelům z okolních vsí. **Kamenný kostel** (ve zdivu dnešního kostela sv. Jiří dosud zčásti zachovalý) byl postaven zřejmě až po polovině 12. století, jako kostel tribunový (vlastnický, emporový) - (příloha č. 2)⁷⁹. Po husitských válkách, kdy byl zrušen, proběhla jeho radikální **přestavba v gotickém slohu**.⁸⁰

⁷⁸ LÁBEK, L.: *Památná místa našeho kraje – Od „Spravedlnosti“ ku kostelu sv. Jiří pod Pecihrádkem*. Grafické závody, Plzeň 1926, str. 12

⁷⁹ Tribunový, vlastnický či emporový kostel – jednalo se o jednodlní stavbu obdélníkového půdorysu. Na jedné straně byla půlkruhová apsida, na druhé straně hranolová věž. Jeho typickým znakem byla vnitřní tribuna (empora), která byla portálem v patře a dřevěným můstkem napojena často přímo na panské sídlo (palác).

⁸⁰ HAJŠMAN, J.: *Přestavba kostela sv. Jiří v Plzni v letech 1912 - 1914 ve svědectví dokumentů a fotografií*. In: *Dějiny staveb 2008*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2009, ISBN 978-80-87170-06-9, str. 37 - 58

Kostel sv. Jiří je nejvýznamnější stavební památkou na území Doubravky. Dochoval se jako pozoruhodná a působivá syntéza stavebních slohů od románského, přes gotický a barokní až po jeho novodobou úpravu v historizujícím stylu. Od druhé poloviny 16. století město Plzeň podstatným způsobem ovlivňovalo vnější podobu kostela i jeho mobiliář⁸¹ (příloha č. 4, 5, 6).

Existuje **několik hypotéz vysvětlující založení tohoto kostela**.⁸² Dle nejznámější, donedávna téměř bezvýhradně přijímané hypotézy, byl na tomto místě založen roku 992 sv. Vojtěchem, pražským biskupem, mužský benediktinský klášter⁸³ s kostelem zasvěceným P. Marii. Místo se tehdy nazývalo Kostelec. Klášter byl malý a měl údajně sloužit jako dočasné působiště pro benediktinské mnichy, kteří pak později přešli do nově založeného kláštera v Břevnově u Prahy.⁸⁴

Samotný Lábek ve své knize hovoří o legendě a pověsti týkající se založení kostela sv. Jiří na Doubravce: „*A jest to pověst starobylá, nevšední, kterou možno přijímati téměř jako pravdu. Líčí život a působení našeho předního národního světce Vojtěcha, který na Plzeňsko zavítal a tu prý základ ku kostelíku našemu položil. Nejstarší znění legendy zachoval spisovatel doby Karlovy a zároveň správce školy u sv. Jiljí v Praze Přibík Pulkava z Radenína (1373-6) ve své České kronice.*“⁸⁵

Velmi detailně se této hypotéze věnuje i autor publikace Staroplzeňské kostely pan Monsg. Dr. Josef Beran⁸⁶. V kapitole Kostel Panny Marie (27) je podrobně

⁸¹ mobiliář – jedná se o vnitřní (interiérové) vybavení kostela.

⁸² Shrnuty jsou v díle HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 9 - 13

⁸³ Klášter - je náboženská stavba, ve které žijí mniši nebo řeholnice, popř. za jistých pravidel i civilisté

⁸⁴ BĚLOHLÁVEK, M.: *Plzeňská předměstí*. NAVA, Plzeň 1997, ISBN 80-7211-003-9, str. 46

⁸⁵ LÁBEK, L.: *Památná místa našeho kraje – Od "Spravedlnosti" ku kostelu sv. Jiří pod Pecihrádkem*. Grafické závody, Plzeň 1926, str. 12

⁸⁶ BERAN, J.: *Staroplzeňské kostely – Po stopách zaniklých kostelů ve Staré Plzni, nyní Starém Plzenci*. Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, péčí vlastivědného nakladatelství Marie Lábkové. Plzeň 1947, str. 11 - 22

a velmi odborně rozebrána výše uvedená zpráva z Pulkavovi kroniky, podle níž sv. Vojtěch po svém prvním návratu z Říma do Čech založil v plzeňském kraji kostelík a zasvětil jej Panně Marii. Dílo Pulkavovo hodnotí autor velice věrohodně, tvrdí, že i sám Palacký doznává Pulkavu za muže velmi učeného a dle českých překladatelů pro dílo využil záznamy všech kronik všech klášterů. Avšak jak autor Beran dále uvádí, že výklad slov autora záleží též na pramenu této kroniky a dále pak na práci, případně omylu mnoha opisovačů. Prameny této kroniky byly např. svatovojtěšský životopis Kanapariova nebo Brunonova, a dále pak listiny a doklady z břevnovského kláštera.

V následující textu je uveden text, který přímo kronikář Pulkava píše o uvítání Boleslavově „*Sám však (sv. Vojtěch) své bratry, s nimiž přišel, zatím nechal v plzeňské provincii a vystavěl jim velmi hezký chrám ke cti Boží Rodičky Panny Marie v téže provincii, kterýžto chrám nazval kostelec.*“⁸⁷

Sám autor publikace pak zpracovává hypotézu, že sv. Vojtěch v tomto kostelíčku zanechal své řádové bratry. Avšak část z nich odvolal z kostelce plzeňského do Břevnova. Na otázku, zda se sv. Vojtěch zdržel ve St. Plzni až do úplného dostavění kostelíka, jež tam založil, odpovídá: „*Byl-li kostelík ten vystavěn ze dřeva, bylo by možno na uvedenou otázku odpovědět kladně. Ale poněvadž možno připustiti, že hned původní kostelík byl kamenný, spíše se zdá, že sv. Vojtěch nečekal až na úplné dostavění. Neboť i když bychom přiznali, že v té době už i v plzeňské provincii, kde stála kamenná tvrz, bylo by dost zručných dělníků, kteří pod vedením benediktinských stavitelů mohli dobře vystavět jednoduchý, malý a jednoduší kostelík v době půl roku, přece sv. Vojtěch se jistě nezdržel v Plzni tak dlouho.*“⁸⁸

Vojtěchův „kostelec“ však Dr. Beran nekladl ke kostelu sv. Jiří, ale přímo do dnešního Starého Plzeňce, do blízkosti knížecího hradu.

⁸⁷ BERAN, J.: *Staroplzeňské kostely – Po stopách zaniklých kostelů ve Staré Plzni, nyní Starém Plzeňci*. Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, péčí vlastivědného nakladatelství Marie Lábkové. Plzeň 1947, str. 11 – 22, str. 14

⁸⁸ BERAN, J.: *Staroplzeňské kostely – Po stopách zaniklých kostelů ve Staré Plzni, nyní Starém Plzeňci*. Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, péčí vlastivědného nakladatelství Marie Lábkové. Plzeň 1947, str. 11 - 22, str. 15

Při **opravě kostela v letech 1912 – 1914** bylo pod omítkou odhaleno zdivo apsidy⁸⁹ a lodi nejstaršího románského kostela. Zdivo bylo přestavbou změněno, ale v archivu města Plzně se nacházejí snímky dokumentující přestavbu kostela vč. odkrytého zdiva. Poslední zbytek neupraveného románského zdiva s úzkým okénkem můžeme spatřit na kruchtě⁹⁰ kostela.⁹¹ Dnes se proto však většina badatelů a stavebních historiků přiklání k názoru, že **kostel**, jehož pozůstatky můžeme ve zdivu kostela dosud spatřit, byl **založen až ve 12. století**.

Později byl kostel přestavován a upravován nejvíce v gotickém a barokním slohu. Barokní je též hlavní oltář, na jehož vrcholu je umístěna dřevěná socha Sv. Jiří s drakem. Kostel byl farním pro obyvatele okolních vsí: Doubravky, Bukovce, Újezda, Lobež i vzdáleného Božkova. Lidé z těchto vsí chodili do kostela na nedělní a sváteční mše, probíhaly zde křtiny, svatby i pohřby. Na hřbitově byl podle pověsti pohřben i Jan Sladký Kozina (vůdce vzbouřených Chodů v 17. století). V rohu hřbitova najdeme malou stavbu s kulatou věžičkou, která je zdobena lebkou a zkříženými kostmi. Jedná se o **kostnici**, kam se ukládaly kosti, když nestačila kapacita hřbitova (*příloha č. 7*).

3.2. Poustevna a škola u sv. Jiří

Kromě kostnice stávaly v blízkosti kostela i další objekty. Mezi ty významnější patřila např. **poustevna**, ve které bydlel poustevník, což byl zaměstnanec placený ze záduší⁹² kostela sv. Jiří, a jeho rodina. Poustevník zde je prvně písemně

⁸⁹ apside - je půlkruhový či podkovovitý výklenek určený pro oltář (v křesťanských kostelech Apsidy byly původně použity v římských bazilikách a chrámech (pro sochy bohů a významných osobností). Nyní je nalezneme v románských a románsko-gotických stavbách.

⁹⁰ kruchta (kúr) - je vyvýšená, zpravidla zděná, někdy však pouze dřevěná konstrukce. Nejčastěji ji nalezneme na západní straně lodi kostela. Byla určena pro umístění varhan, pěveckých sborů a hudebníků.

⁹¹ HAJŠMAN, J.: *Přestavba kostela sv. Jiří v Plzni v letech 1912 - 1914 ve svědectví dokumentů a fotografií*. In: *Dějiny staveb 2008*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2009, ISBN 978-80-87170-06-9, str. 37-58

⁹² záduší – jedná se o majetkový fond, který slouží k financování nákladů na opravy a údržbu kostela, ale také k financování výdajů spojených s bohoslužbami (pořízení svíček). Součástí záduší byl i nemovitý majetek (např. lesy, pole a louky, ale i dobytek). Z výnosů fondu byly hrazeny

doložen v roce 1564. Od roku 1657 jsou u kostela sv. Jiří uváděni i „kumpáni“⁹³, tedy neproškolení učitelé. V průběhu let 1725 – 1756 byla funkce učitele a poustevníka sloučena. Poustevna je písemně doložena v roce 1687. V letech 1781/2 se v účetních záznamech objevuje zpráva o novém božkovském kantorovi Josefovi Forstovi, jemuž byly vypláceny 4 zlaté „od učení dětí“ či „od vycvičení mládeže“.

V letech 1786 – 1787 byla budova poustevny opravena a od té doby je **nazývána školou**. V roce 1782 byli totiž poustevníci z nařízení Josefa zrušeni a měli do 14 dnů poustevny opustit. Funkce poustevníka od sv. Jiří však byla zrušena až v roce 1786, poslední poustevník Josef Svidenský byl jmenován městským hajným a jeho povinnosti převzal za stejnou odměnu učitel. V historických záznamech existuje celá řada údajů svědčících o dalších konkrétních opravách a úpravách kantorova bytu a školy.⁹⁴ Budova školy byla přízemní a vyučovalo se v ní do roku 1849⁹⁵ (*příloha č. 9*).

Ve škole u sv. Jiří chodily všechny děti do jedné třídy a učil je učitel, který ve škole - poustevně také bydlel. První učitel, kterého známe jménem, byl Jiří Kučera. Je připomínán již roku 1657 jako „kumpán u sv. Jiří“. Finanční odměna učitelů, kterou dostávali, nebyla příliš velká. Učitel měl však ještě další příjmy, tzv. štoly, které si vybíral sám např. za hru na varhany nebo zpívání na kůru při svatbách nebo pohřbech. Dále vybíral od dětí školné, 1 – 3 krejcarey týdně. Školné bylo mnohdy vybíráno ve formě naturálií (mouka, chléb, obilí).

---

náklady na provoz kostela. Záduší bylo vždy odděleno od obročí. Výnos obročí se stal osobním majetkem duchovního.

⁹³ kumpán – časté označení venkovského učitele nebo učitelského pomocníka, zejména v období po třicetileté válce. Název zřejmě pochází z latinského slova „compagnia“, což byla vojenská jednotka. Na venkovských školách byl nedostatek kvalifikovaných učitelů, a tak byli na jejich místo dosazováni vysloužilí vojáci. Uměli číst a psát a během svého působení v armádě viděli mnoho cizích zemí. Měli velmi mnoho zkušeností, které mohli dále předávat dětem.

⁹⁴ ROŽMBERSKÝ, P., HAJŠMAN, J.: *Stavební výkony při kostele sv. Jiří v Plzni – Doubravce ve druhé polovině 18 století*. In: *Dějiny staveb 2012*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2013, ISBN 978-8087170-24-3, str. 73 - 82

⁹⁵ HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 35-37

Velmi zajímavé svědectví nám přináší „Paměti o škole svatojiřské o počátcích školy Doubravecké“, které sepsal roku 1921 Fr. Říha⁹⁶. Rolník Antonín Beneš z Doubravky vypráví své vzpomínky na školu u sv. Jiří.

Škola svatojiřská byla jednotřídkou, navštěvovali ji děti z Doubravky, Újezda, Bukovce, Lobež a Božkova. Na místě nynějšího hřbitova, vlevo od vchodu a od hlavního kříže stávala došková chalupa. V ní byla prostorná školní světnice a byt pro hrobníka a učitele. Od roku 1848 zde učil pan učitel Gabriel Sýček. „*Ve školní světnici u sv. Jiří byly lavice dlouhé přes celou třídu. Tabule se užívalo k napsování. Ale jen nejstarší a bystré děti byly volány, aby napsaly něco na tabuli.*“ Děti se učily číst podle slabikáře. Nejprve se učily jednotlivá písmena, ta psaly na papír. Když se je všechna naučily, spojovaly hlásky ve slova a celé věty. Jako náhrada čítanky pak posloužily texty: Věřím v Boha s výkladem, modlitba Páně a desatero přikázání (katechismus). Nejstarší děti četly třetí díl o stvoření světa a o dějích ze starého a nového zákona.

Žáci psali na papír, někdy se užívalo i tabulek. Učitel prý občas nařídil, aby děti přinesly každý 3 brka. Některý ze starších žáků pak brka nařezal na péra, za odměnu pak dostal pero. Jen nejstarší děti pak mohly být vyznamenáni učitelem za pěkné psaní. Dostaly péra ocelová. Těch si děti velmi vážily. Žáci často přepisovali věty, které jim učitel zadal. Příkladem těchto vět byla např.: „*Máš-li otce šlechtného, miluj ho vždy ze srdce svého, pakli jest zlý, nehněvej se naň, nabudeš ctné pověsti. Bezbožní nikdy pokoje nemají. Světa přízeň, čest a chvála jest nejistá a nestálá. Koho svět dnes vychvaluje, toho zítra potupuje.*“ Takovéto krasopisné přepisy pak žáci předkládali při zkoušce. Domácí úkoly byly mimořádné, někdy dostávaly děti nějaká cvičení na neděli.

Mluvnice se učila napsáváním a pozornost se věnovala psaní i a y, dále pak s a z. V matematice se děti učily psát čísla a s nimi pak prováděly základní početní úkony (sčítání, odčítání, násobení a dělení). „*Nejstarší žáci měli počty z hlavy každý dostal svou úlohu. Např.: Jeden stromek stojí 5 zlatých, co stojí tučet?*“

⁹⁶ Archiv města Plzně: *Paměti o škole svatojiřské a o počátcích školy Doubravecké* (dle vypravování p. Ant. Beneše, rolníka v Doubravce, narozeného roku 1843 zapsal roku 1921 Fr. Říha) – rukopis, uložený ve sbírce L. Lábka, krab. 39

Nebo: 20 vajec stojí 24 krajcary. Zač jest kopa? Učili se znáti míry: cent jest 100 liber, libra 32 lotů, jeden lot 4 kvintle. Sáh jest 6 stop, loket jest 24 coulů, strych jsou 4 větele, větel jsou čtyři měrice tedy 16 měric do strychu. Zeměpis nebyl vyučován, v hodinách dějepisu si do sešitků zapisovali „*Popsání země*“. Psalo se tam: O příchodu Čechů do země. Pověst o Krokovi a jeho dcerách. O Přemyslovi a Libuši. Kreslení vyučováno nebylo. Zpěv měly děti jen někdy. Pokud byl učitel hudebník, doprovázel zpěv hrou na housle, zpívalo se ale i bez doprovodu.

Učitel si část platu musel vybírat přímo od dětí. Každou sobotu připomínal dětem, aby v pondělí přinesly **sobotáles**. Učitel měl však s jejich výběrem velké potíže. Mnozí rodiče svým dětem žádné nedávali. Od malého dítěte dostával učitel 6 krejcarů a od velkého 7 krejcarů týdně.

Konaly se také **školní slavnosti**. Na slavnosti se všichni dlouho připravovali. Třída byla velmi upravená a slavnostně vyzdobená. Přišly děti, jejich rodiče, dále pan vikář, plzeňský arciděkan a pan katecheta. Po uvítání a modlitbě nastala zkouška. Všichni sledovali celou zkoušku s nadšením. Jak rolník Antonín Beneš uvádí: „*Rodiče sledovali s nadšením celý průběh zkoušky a radost je naplňovala, když jejich dítě jsouc vyvoláno krásně odpovědělo. Zkouška se konala nejprve z náboženství a pak z ostatních předmětů. Práce žákovské /předpis/ byly vystaveny a přítomnými kněžími i rodiči prohlíženy. Nakonec pilní dostávali odměnu např. obrázky, knížky, modlitby. Učitel nejprve veřejně ohlásil dítě, které bylo nejpilnější a při zkoušce zvláště se vyznamenalo. Tento žák zvaný „premiant“ obdržel nejkrásnější odměnu a byl vikářem pochválen. Za ním byla jmenována někdy i jména jiných pilných a dbalých dětí. Vikář povzbudiv děti k pílí a zbožnosti, rozloučil se se všemi. Jedno dítě mu jménem všech poděkovalo a slavnost ukončena.*“⁹⁷

Škola byla často ohrožována povodněmi. Podle tradované pověsti musel učitel při jedné noční povodni utéci ze staré školy do kostela. Noc zde údajně přečkal

⁹⁷ Archiv města Plzně: *Paměti o škole svatojiřské a o počátcích školy Doubravecké* (dle vypravování p. Ant. Beneše, rolníka v Doubravce, narozeného roku 1843 zapsal roku 1921 Fr. Říha) – rukopis, uložený ve sbírce L. Lábka, krab. 39

na kůru jen pod peřinou, kterou si stačil vynést z domu a k oltáři přivázal svou krávu. Událost má zřejmě pravdivé jádro. Největší zaznamenaná povodeň se okolo kostela sv. Jiří prohnala v noci z 27. února na 28. února 1784 Podle popsaných škod, které povodeň způsobila, zaplavila voda hřbitov i kostel nejméně do výše půl metru.⁹⁸ Důkazem dramatickosti povodňových události nám byla povodeň roku 2002, kdy vody z řek Mže a Úslavy vystoupily až na hřbitov, avšak přibližně o metr níže než v roce 1784.

V roce **1850** byla založena **nová škola v Doubravce**. Budovu svatojiřské školy pak koupil hrobník a bydlel zde až do roku 1904, kdy byla budova zbořena z důvodu rozšiřování hřbitova.⁹⁹ Pan Beneš ve svých pamětech uvádí, že jakmile byla postavena nová škola v Doubravce, byl na ní mladším učitelem (pomocníkem) pan učitel Hurt. To byl velmi dobrý hudebník a začal chlapce učit hrát na plechové nástroje. A tak se do té doby tzv. selská muzika (housesle) rozšířila na Doubravce i o nástroje plechové (tzv. panská muzika).

3.3. Pecihrádek

Na skalnatém ostrohu proti kostelu sv. Jiří (*příloha č. 10*) se nachází zarostlé pozůstatky drobného feudálního sídla, postaveného ve druhé polovině 13. století. O historii tohoto místa vypovídají i některé archeologické nálezy. Na hlavní plošině hrádku byl v roce 1975 nalezen **broušený kamenný klínek**, o 12 let později, na stejném místě, malá **broušená kamenná sekyrka**. Dle způsobu opracování je patrné, že nástroje vyrobili lidé v pozdní době kamenné tedy v **eneolitu**. Vzhledem k tomu, že na lokalitě nebyly nalezeny střepy nádob, usuzovalo se, že tyto kamenné nástroje mohly být druhotně použity i ve středověku, kdy byly nazývány hromovými klíny. Vkládaly se totiž do krovů staveb, kde měly sloužit jako ochrana před blesky. Lidé věřili, že kamenné sekyrky jsou jakousi špičkou blesku

⁹⁸ ROŽMBERSKÝ, P., HAJŠMAN, J., *Stavební výkony při kostele sv. Jiří v Plzni – Doubravce ve druhé polovině 18 století*, In: *Dějiny staveb 2012*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2013, ISBN 978-8087170-24-3, str. 78

⁹⁹ HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5, str. 36

a zároveň, že blesk neudeří do jednoho místa dvakrát. Věřili proto, že vložením sekýrky do krovu ochrání dům před úderem blesku. V roce 2007 byly však při zaměřování nalezeny v jihovýchodní části tvrziště dva **atypické pravěké střepy**. Svah je zde v místě pěšiny erodován, a tak je pravděpodobně obnažován pravěký objekt, z něhož uvedené nálezy pocházejí. V roce 2003 zde byl také nalezen jeden pravěký střep. Je tedy pravděpodobné, že tato část Pecihrádku byla osídlena již ve **střením eneolitu**, lidem tzv. **chamské kultury** – zhruba 3200 př. n. l.¹⁰⁰.

Jméno tohoto sídla, lidově nazývaného Pecihrádek, však není původní a ani historické jméno této lokality není známé.¹⁰¹ Nový **název Pecihrádek** se objevuje zhruba od 18. století. Existují hypotézy, že název vytvořili samotní lidé kvůli množství přepálené a spečené hlíny, která se zde nacházela. Další možností, jak tento název vznikl, mohl být zápis pozemků v rámci raabizace roku 1779. V německy psané knize tak mohlo dojít ke špatnému přepisu.

Jedna či dvě budovy, které na hrádku stávaly, byly z větší části dřevěné, omazané lepenicí. Hlína, kterou byla budova omazána, obsahovala velké množství slámy, což je dodnes patrné v nalézané přepálené mazanici. Sláma se přidávala ke zpevnění hlíny a zabraňovala jejímu praskání při vysychání. Hlínou se vyplňovaly spáry mezi dřevěnými konstrukcemi (jak můžeme dodnes vidět na roubených venkovských chalupách) a dále se jí omazávaly stěny kvůli zlepšení tepelné izolace. Větší množství úlomků mazanice z Pecihrádku nese otisky prutů, nejčastěji tloušťky prstu, několik kousků má rovnou vyhlazenou plochu, zřejmě zbytek povrchové úpravy objektu (omítky). Některé části podezdívek mohly být sestaveny bez malty, tzv. vyskládáním „na sucho“. Obvodová hradba byla pravděpodobně dřevěná. Hrádek byl velmi malý a je tak pravděpodobné, že některé budovy byly zasazeny přímo do hradeb (typ sídla společenských elit s tzv. obvodovou zástavbou). Pecihrádek tak dobře zapadá mezi nejstarší dřevěné tvrze a hrádky nejúspornějšího typu. Byl vybudován

¹⁰⁰ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 9

¹⁰¹ ANDERLE, J.: *Drobné středověké opevněné sídlo „Pecihrádek“*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 30

ve výrazné poloze a život tohoto sídla byl ukončen zničujícím požárem, po němž již nebyl obnoven. Je také možné, že jeho zánik mohl, ale nemusel, souviset se založením královského města Plzeň. V té době byly jistě změněny majetkové vztahy v této oblasti.¹⁰²

Nálezy střeptů v blízkosti hrádku a nepřímé písemné zprávy naznačují, že ze severu těsně k hrádku přiléhal hospodářský dvůr. Tento pravděpodobně fungoval ještě koncem 15. století.

Do současnosti se na hrádku dochoval velmi výrazný obranný prvek – **mohutný příkop**. Na první pohled zaujme každého návštěvníka. Příkop má téměř kruhový tvar a střed tvrziště obtáčí ze tří stran vytesán ve skále. Vytěženým materiálem byla plošina zarovnána a na severní straně částečně vyvýšena. Zbytek byl použit na zemní val (**pozice 1 na půdorysném plánu, viz. příloha č. 13**). Val probíhá po vnější straně příkopu, nejvýraznější je na východě, naopak na severu až severozápadě téměř chybí. Od západní až po jihozápadní stranu nebylo nutné sídlo více chránit. Je zde skalnatá stráň, která strmě padá až k řece Berounce. Výška srázu je přibližně 27 m.

Oblast na severní až severozápadní straně Pecihrádku je velmi nepřehledná. Val je zde nízký a široký, což bylo možná způsobeno novodobými výkopy. Na jaře roku 2010 byla tato oblast vykácena, z důvodu požáru, který zde na porostu způsobil výrazné škody. Prostor se však stal přehlednější. Nicméně následnou lesní orbou před výsadbou nového porostu se situace opět zhoršila.

Kruhové jádro tvrziště má průměr 20 metrů a rozlohu cca 320 m². Je rozděleno do dvou výškových úrovní. V severozápadní části zřejmě stávala hlavní a možná jediná **obytná budova hrádku (pozice 4 viz. příloha 13)**. Řádný archeologický průzkum zde však doposud proveden nebyl. O tom, jak

---

¹⁰² HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 9 - 16

pravděpodobně tvrz vypadala, si můžeme učinit představu z popisu doprovázeného kresbou T. Karla¹⁰³ (*příloha 11, 13*).

Od severoseverovýchodu vystupovala po úbočí původní **přístupová cesta**. Před vlastním hrádkem po levé straně cesty se pravděpodobně nacházelo jeho **hospodářské zázemí**. Dokladem nám může být nerovný povrch v těchto místech. Nachází se zde několik nepravidelných prohlubní (**pozice 8**) a srovnaných plošin.

Cesta dále vedla přes příkop. Byl zde položen **dřevěný most**, jehož poslední část mohla být zdvihací. Následovala jednoduchá branka, kterou se vstupovalo do **malého nádvoří** v jižní části hrádku (**pozice 3**). Nádvoří leželo níže než obytná budova (**pozice 4**), která stávala po pravé straně nad vstupem. Umístění obytné budovy bylo přizpůsobeno charakteru valu. Koruna valu zřejmě nesla lehké opevnění, pravděpodobně **palisádu**. Uzavíralo zde přístup do příkopu. Na severu a severovýchodě val téměř chybí, ačkoliv zde byl přístup k hrádku zdánlivě nejsnazší. Stávala zde již zmíněná obytná budova, která přední část hrádku zpevňovala a zároveň kryla nádvoří. Dále zde byla centrální plošina hrádku nejvíce vyvýšena nad okolní terén.

Podle zákona č. 20/1987 Sb. je Pecihrádek zapsán jako **archeologická památka pod rejstříkovým číslem 4484** a jeho jakékoliv poškozování je proto trestné. Přesto je však opakovaně narušován nelegálními sondami a výkopy. Lokalita je poškozována opakovaným pobytem bezdomovců.¹⁰⁴

Přítom ještě počátkem 20. století rostla na skalnatých svazích Pecihrádku jen tráva. Místo bylo velice často navštěvováno plzeňskými turisty. O zalesnění usilovalo město Plzeň prostřednictvím před více než 100 lety. Později zde byly vysázeny borovice a akáty. V současné době je však tato oblast kromě výše uvedených dřevin pokryta hustým, místy neprostupným porostem (křovin a podrostem ostružin).

¹⁰³ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 16

¹⁰⁴ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 9 - 16

V červnu 2007 se opět, v rámci historického víkendu pořádaného u kostela sv. Jiří, na Pecihrádku objevili rytíři. Při té příležitosti bylo křoví v této lokalitě vysekáno a odpadky odvezeny. Návštěvníkům se tak naskytla mimořádná příležitost – a to příležitost vidět Pecihrádek v jiném světle a z jiné perspektivy (*příloha č. 12*).

V nedávné době byla na základě zadání Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně vytvořena **studie** využitelnosti území s názvem „**Park sv. Jiří**“.¹⁰⁵ Jejím cílem je vytvoření návrhu na oživení lokality kolem kostela sv. Jiří, kterou by mohli využívat nejen obyvatelé Doubravky a Plzně, ale i turisté navštěvující plzeňský region (*příloha č. 3*).

3.4. Chlum (sport a rozhledna)

Název Chlum a jemu podobné názvy jako Chlumeck, Chlumeček je v české krajině poměrně častým názvem. Většina kopců s tímto názvem mají většinou bočníkovitý tvar a jsou velmi typické pro českou krajinu. Vrchol Chlum leží **v nadmořské výšce 438 metrů** (*příloha 18, 19*).

Vrch Chlum patřil k drobné vsi Doubravě, později nazývané Doubravka. V roce 1509 zakoupilo město Plzeň zdejší malý statek od čtyř sester Johanky, Doroty, Kateřiny a Magdalény z Doubravky. Součástí kupní smlouvy byly i lesy, rybníky, louky, pastviny a také kopec Chlum. **První podrobnější zmínka** o vrcholu se objevila roku **1564**, kdy se uskutečnil tzv. „výchoz“ neboli komisionální obchůzka společných hranic mezi městem a Bukovcem. Dodnes je patrný mělký hraniční příkop s mezí, který obchází vrchol Chlumu ze severní strany téměř po vrstevnici. Hranice byla později vymezena žulovými kameny s iniciálami MP (město Plzeň). Ze zápisů je také patrné, že část náležející městu Plzeň byla zalesněná a z dochovaných zpráv se dozvídáme, že dřevo bylo např. použito na výstavbu františkánského kláštera.¹⁰⁶

¹⁰⁵ KOLEKTIV AUTORŮ: *Park Sv. Jiří* (studie zpracovaná kolektivem vedeným krajinářskou arch. Klárou Jančurovou), Plzeň 2010

¹⁰⁶ Archiv města Plzně, *Registra mezní lesův k městu Plzni náležitých, obnovena 1590*, inv.č. 44

V roce 1590 je Chlum uváděn mezi čtyřmi poplužními, které náležely doubraveckému městskému dvoru. Další obhlídka Chlumu se konala v roce 1601. Komise se tehdy vydala na pochůzku od kostela sv. Jiří. Tento „výchoz“ vedl poustevník od sv. Jiří – pan Vancek Levý. Účastnili se ho plzeňští konšelé, doubravečtí sedláci a další svědci.

Další popis hranice pochází z roku 1756. Tehdy již všechny vsi na úbočí kopce náležely městu Plzni. Bukovec město zakoupilo roku 1724 a Újezd v roce 1731.¹⁰⁷

V letech 1764 – 1768 v období prvního vojenského (josefského) mapování, byl vrchol Chlumu zakreslen jako holý a nezalesněný. V období vzniku raabizační mapy, tedy v roce 1781 byla již většina vrcholu zalesněna. Část byla porostlá listnatým lesem, vyšší oblasti mladým jehličnatým lesem. Byly zde i starší jehličnany a několik pasek.

Dle záznamů byl roku 1820 vrchol opět téměř holý a upravený pro pastvu ovcí. Vzrostlý listnatý les, pravděpodobně dubový byl nejpozději počátkem 19. století vykácen. V závěru 19. století byl Chlum opět celý zalesněný. V dalším období byl vrchol osazován borovicemi. Dnes zde některé borovice při severním okraji lesa dosahují stáří až 200 let.

V roce **1923** přišel doubravecký odbor **Svazu českých dělnických turistů s myšlenkou výstavby rozhledny** na vrcholu Chlumu. Správa města v čele se starostou Luděkem Pikem byla celé aktivitě nakloněna a pronajala klubu na 99 let velký pozemek za symbolické roční nájemné, které činilo jeden haléř za metr čtvereční. Odbor však neměl dostatek peněz, a tak se po celé republice konaly sbírky. Velkou částkou také přispěli vlastní členové odboru.

Stavbu chaty a spodní kamenné části rozhledny provedl stavitel Jan Hegner z Plzně (příloha č. 26). Stavební práce započaly na jaře roku 1926. Po necelých dvou letech provozu chaty bylo jasné, že si chata postupně vydělá i na dostavbu rozhledny. Na stavitele byl tentokrát vypsan konkurz. Stavitel Karel Tomášek z Plzně – Letné **dostavěl rozhlednu do plné výše v roce 1929**. Celkové náklady

---

¹⁰⁷ HAJŠMAN, J.: *Tajemství plzeňských kopců*. Starý most s.r.o., Plzeň 2011, ISBN 978-80-87338-16-2, str. 28 - 37

na stavbu rozhledny i chaty činily 344 760 Kč. V roce 1931 byla stavitelem Václavem Hajšmanem z Plzně Letné dostavěna přístavba pavilonu s restaurací k severní stěně chaty. Do sálu se vešlo až 200 hostů a bylo zde i zvýšené podium pro hudebníky¹⁰⁸ (příloha č. 27).

Dnešní rozhledna je 24,8 metru vysoká a na ochoz ve výši 22 metrů vede 121 schodů¹⁰⁹ (příloha č. 28).

Ve třicátých a čtyřicátých letech minulého století se Chlum se svojí chatou a přilehlým okolím stává významným **střediskem plzeňských lyžařů**. A protože lyžování a skoky na lyžích byly velmi oblíbenou disciplínou, v roce 1936 se na severozápadním svahu začal stavět cvičný **skokanský můstek** s kritickým bodem 28 metrů, vhodný zejména pro výcvik mládeže. Význam Chlumu vzrostl také v době války, kdy v období protektorátu republika přišla o příhraniční hory. V roce 1942 proběhla přestavba můstku na Chlumu. Nyní můstek umožňoval skoky dlouhé až 35 metrů. Poslední velké skokanské závody se zde uskutečnily v lednu 1951. Dále můstek chátral, lidé rozebírali jeho dřevěnou konstrukci, a proto byl v roce 1953 z bezpečnostních důvodů odstraněn.¹¹⁰

Vrchol Chlum však nevyužívali jen skokani a lyžaři, ale své místo zde měli i sáňkaři. Z vrcholu vedla na severozápadním svahu sáňkařská dráha, která na 500 metrech klesala o 65 metrů.

Na Chlumu lyžovali lidé ještě v sedmdesátých letech, když napadlo dostatečné množství sněhu. Přestože lyžařský můstek na Chlumu již šest desítek let nefunguje, upravený svah, na který skokané dopadali, je stále dobře patrný, neboť byl v nedávné době vyčištěn od náletových dřevin.

---

¹⁰⁸ HAJŠMAN, J.: *Tajemství plzeňských kopců*. Starý most s.r.o., Plzeň 2011, ISBN 978-80-87338-16-2, str. 30 - 32

¹⁰⁹ MIKOTA, P., *Rozhledna na Chlumu u Plzně*, Plzeň 2004, ISBN 80-86596-42-7, str. 6 - 18

¹¹⁰ KRÁTKÝ, V., MAZNÝ, P.: *100 zajímavostí ze staré Plzně*. Starý most s.r.o., Plzeň 2003, ISBN 80-2391692-0, str. 17

Po roce 1948 skončilo pro chatu s rozhlednou na Chlumu „radostné“ čtvrtstoletí. V roce 1953 byla předána organizaci Sokol Závodů V.I. Lenina v Plzni. Později byla přejmenována na TJ Spartak. Chata již nebyla udržována a chátrala. V padesátých letech byla pro veřejnost uzavřena. V roce 1977 se novým majitelem objektů staly Západočeské papírny Plzeň – Bukovec. Na krátkou dobu byla chata opět zpřístupněna. Koncem roku 1988 se budovy ujala TJ Slavia VŠ Plzeň a měla s ní velké plány. Následovalo těžké období restitucí (devadesátá léta). Prostory byly pronajímány a byly velmi poškozeny a devastovány. Koncem roku 1988 bylo vydáno rozhodnutí o demolici zchátralé Pikovy chaty. V roce 2001 byla rozhledna vyhlášena ministerstvem kultury za kulturní památku. V roce 2002 byla rozhledna opět zpřístupněna turistům. Od roku 2010 provozuje rozhlednu **Klub českých turistů Plzeň – Bolevec**.

Z rozhledny je velmi pěkný kruhový výhled. Z vyhlídkového ochozu můžeme za dobré viditelnosti spatřit kromě Plzně také vzdálené hřebeny Šumavy, Českého lesa a Brd.¹¹¹

3.5. Mohylové pohřebiště (Masarykova – Skalní)

Název Popelnicové a Mohylové ulice upomíná na **mohylové pohřebiště**, které bylo odkryto v letech 1912 až 1914 a 1926 až 1927 v Masarykově ulici (dříve Komenského ulice). Starší výzkum proběhl v místech obytného domu pana Pechmana a přilehlé továrny (*příloha č. 15*). Jednalo se o **žárové pohřebiště z mladší doby bronzové** (13. – 10. století před n. l.). Celkem bylo nalezeno více než dvě desítky hrobů s keramickými nádobami **tzv. popelnicemi**, do kterých se ukládal popel zemřelých. Zajímavým se jeví nález v hrobu IV. a V., ve kterém byla nalezena širší hrncovitá popelnice s okrouhlým otvorem nade dnem

---

¹¹¹ HAJŠMAN, J.: *Tajemství plzeňských kopců*. Starý most s.r.o., Plzeň 2011, ISBN 978-80-87338-16-2, str. 34 - 37

popelnice. V hrobech se vyskytovala též typická etážovitá osudí (nádoba), jejíž nález odborníci zařazují do období knovízské kultury.¹¹²

Pohřebiště se nacházelo na malém návrší, či spíše na jeho mírném východním až severovýchodním svahu, které bylo částečně odtěženo při stavbě silnice z Doubravky do Lobež, dnešní Masarykovy třídy. První nálezy v tomto prostoru byly učiněny v roce 1912 pod realitami firmy Ryba & Pechman. František Pechman vlastnil dům čp. 178, který stál na pravé straně dnešní Masarykovy třídy ve vzdálenosti 20 až 35 metrů od označnicku zastávky MHD ve směru na konečnou v Doubravce. Ve jmenovaném roce se stavěl vedlejší přízemní dům čp. 318 pro jeho společníka ing. V. Rybu s obytnými místnostmi, kanceláří a v suterénu s klenutými dílnami a skladišti. Zároveň byla za tímto domkem postavena dílna na „ruční výrobu cementového zboží“. Při této stavební činnosti docházelo postupně (do roku 1914) k objevům zlomků keramických nádob z minimálně pěti **žárových pohřbů z mladší doby bronzové** (milavečská nebo knovízská kultura) mezi nimiž bylo i několik nálezů – převážně rovněž **nádobek (popelnic) z pozdní doby halštatské**. Střepey nádob se nacházely i v pozdějších letech v pískovně (hliništi), která se rozkládala za dnešním Obecním úřadem mezi ulicí Masarykovou a Lesní, na parcelách, přiléhající k domům pánů Pechmana a Ryby. Kromě několika rozrušených hrobů se zlomky keramických nádob zde byl nalezen i jeden hrob z bohatší výbavou. Obsahoval dva bronzové náramky, dvě záušnice se skleněnými perlami a náhrdelník, který byl složen z asi 13 kusů různobarevných zdobených skleněných perel (*příloha č. 16*). Díky F. Pechmanovi, který byl od roku 1917 jediným majitelem firmy, byly tyto nálezy zachráněny a předány do městského historického muzea. Do přírůstkových knih bylo místo nálezů zaznamenáno pod poněkud zavádějícím názvem „hliník za Pechmanovou cementárnou“ (*příloha č. 15*).

V roce 1926 – 1927 byl snižován terén v prostoru kolem křižovatky dnešních ulic Masarykovy a Skalní (přibližně 40 - 80 m od nálezů z let 1912 – 1914) v souvislosti s jejich úpravou. V období od 16. července do 1. září 1926 bylo

¹¹² DOUBOVÁ, M. - METLIČKOVÁ, J. - MAŠKOVÁ, M.: *Žárové pohřebiště mladší doby bronzové v Plzni-Doubravce, Masarykova ulice (okr. Plzeň-město)*. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni - Historie XV.*, Západočeské muzeum v Plzni, Plzeň 2000, ISBN 80-7247-018-3, str. 83 - 104

objeveno a z větší části rovněž prozkoumáno (za účasti pracovníka historického muzea v Plzni V. Čtrnácta) 13 žárových hrobů. Dalších 6 pohřbů bylo objeveno v první polovině následujícího roku, kdy byl snižován terén na přilehlých nárožních parcelách před jejich zastavěním.¹¹³

Pohřby byly uloženy v nádobách různých typů, amforovitých zásobnicích, okřínech, etážovitých nebo hrncovitých nádobách, ve 3 případech byl u dna nádoby okrouhlý otvor, kterým mohla dle interpretace odcházet duše zemřelého. Nádoby byly uloženy nejčastěji v hloubce 60 – 80 cm pod povrchem. Rovněž zde byly nalezeny zbytky několika halštatských pohřbů.¹¹⁴

Z nálezové situace vyplývá, že **pohřebiště bylo využíváno ve dvou obdobích**. V mladší době bronzové v 13. – 10. století př. n. l. zde byly spálené kůstky zemřelých ukládány v nádobách do hrobů, nad kterými byly zřejmě navrženy malé mohylky. Později, v době halštatské, bylo místo starého mohylového pohřebiště, tehdy ještě v terénu dobře patrného, znovu využito. Opět se jednalo o žárové pohřby, které však byly zahloubeny do vrcholů starých mohyl. Opakované využití jednoho pohřebiště nebylo nic výjimečného, neboť místa pro pohřebiště se vybírala podle pravidel, která se časem příliš neměnila.

Rozsah pohřebiště byl zřejmě daleko větší, než jaký byl zachycen při víceméně náhodných nálezích. Část hrobů byla pravděpodobně zničena při úpravách doubravecko – lobežské silnice před rokem 1912, část při stavbách okolních domů, zbytek pak při výstavbě panelového domu v sedmdesátých letech 20. století. Je však možné, že část hrobů je dosud ukryta pod dvorky a zahrádkami na zbývající části vyvýšeniny, zachované v bloku mezi ulicemi Masarykova, Skalní, Železničářská a Mohylová.

---

¹¹³ DOUBOVÁ, M. - METLIČKOVÁ, J. - MAŠKOVÁ, M.: *Žárové pohřebiště mladší doby bronzové v Plzni-Doubravce, Masarykova ulice (okr. Plzeň-město)*. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni - Historie XV.*, Západočeské muzeum v Plzni, Plzeň 2000, ISBN 80-7247-018-3, str. 83- 104

¹¹⁴ DOUBOVÁ, M. - METLIČKOVÁ, J. - MAŠKOVÁ, M.: *Žárové pohřebiště mladší doby bronzové v Plzni-Doubravce, Masarykova ulice (okr. Plzeň-město)*. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni - Historie XV.*, Západočeské muzeum v Plzni, Plzeň 2000, ISBN 80-7247-018-3, str. 83 - 104

3.6. Oblast náletů v období 2. sv. války – dnes jatka

V noci z **16. a 17. dubna 1945** se uskutečnily **nálety bombardérů** od Bomber Command RAF **na plzeňské seřadovací nádraží**. Čím více se spojenecké armády dostávaly do středu Německa a docházelo k obsazování průmyslových oblastí, tím se snižoval počet nočních útoků na strategické cíle. I nadále trvaly útoky zaměřené na ničení zdrojů pohonných hmot a na železniční uzly ve dvou oblastech. První byla na severozápadě a druhá na jihovýchodě Německa – do útoků byl zařazen i protektorát Čechy a Morava. Zde bylo velmi významným dopravním uzlem město Plzeň. Denně tudy projíždělo 370 vlaků, což byl dvojnásobek obvyklého počtu. Tato skutečnost vyústila v rozhodnutí velitelství bombardovacího letectva o nočním útoku seřadovací nádraží v Plzni.

K útoku byly určeny posádky od zkušené No. 5 Group. Dne 16. dubna byly odvolány cvičné lety těchto posádek a okamžitě byla zahájena příprava na noční bojový útok. K letu bylo určeno 11 Mosquit a 227 bombardovacích Lancasterů, operujících ze základen na jihovýchodě Anglie. Pět strojů však pro poruchy neodstartovalo. Letadla startovala podle zelených světelných signálů vysílaných z kontrolních věží od 23 hodin a 45 minut. Další 3 Lancastery se vrátily již v průběhu letu nad Francií, kanálem La Manche nebo nad Anglií. K letce se připojilo dalších 126 letounů, které měly provést klamné útoky měly za úkol odvést německé noční stíhače.¹¹⁵

„Formace bombardérů byly dle britských zvyklostí rozvinuty do délky, ale tak, aby stroje byly vzájemně na dohled. Ještě před přeletem Frankfurtu nad Mohanem zaujala hlavní část určená k náletu na Plzeň přímý kurz na Prahu. Stejný cíl jako v Plzni, seřadovací nádraží, mělo dalších 180 britských bombardérů v bavorském Schwandorfu. Současně 19 letounů s rušícími zařízeními proti radarům směřovalo jižněji k letišti v Gablingenu. Na letišti, které navštívily během dne Mustangy části „B“ od 4. Fighter Group bylo podle zpravodajců umístěno přes 50 stíhaček. Bombardéry v oblasti uskutečňovaly operaci „Window“, vyhazovaly množství

---

¹¹⁵ FOU, K. – KRÁTKÝ, V. – VLADAŘ, J.: *Poslední akce – Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*. NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, Plzeň 1997, ISBN 80-85254-98-0, str. 42

kovových proužků, které úspěšně rušily nepřátelské radary. Zároveň 44 Mosquit z No 8 Group provedlo ve 3 hodiny 50 minut klamný útok na mnichovské letiště, který měl odvést německé noční stíhač od hlavního svazu. Hlavní seskupení bombardérů letělo za jasné noci nad lehce zamíženou zemí dále na východ.“¹¹⁶

Pro německé obranné jednotky byla důležitější klamná jižní formace, a tak se stíhače vydaly za ní. Ve 3 hodiny a 58 minut se nad Plzeň dostaly Lancastery a Mosquita. Tyto letky byly určeny k vyhledání a označení cíle barevně hořícími bombami. Jako orientační bod letkám sloužily lesknoucí se hladiny boleveckých rybníků. Nálože explodovaly ve vzduchu pod letadly asi 8 sekund po shozu. Svítily červenou a žlutou barvou. Další jednotky označily rozsah plochy barevnými světlicemi. Viditelnost byla ohromná. Světlice osvětlily oblohu jako denní slunce. Jakmile byla dopadová plocha osvětlena dorazil nad cíl hlavní bombardovací svaz a začala noc plná zkázy. Během 15 minut shodily britské bombardéry celkem 891 tun trhavých a 4 tuny zápalných bomb na oblast plzeňského seřaďovacího a osobního nádraží. Bylo zde použito 168 kusů 1 816 kilogramových bomb přezdívaných „Cookies“. Nálet na budovu osobního nádraží zasáhly i kryty pod ní, kde zahynulo mnoho německých a maďarských vojáků a uprchlíků z východního Německa.¹¹⁷ Při náletu bylo zničeno 85 lokomotiv, 2 000 vagonů naložených vojenským materiálem a 60 kilometrů kolejí. Na nádraží v tu dobu explodoval i vlak s municí, který nestačil odjet. Zničena byla dělnická kolonie Cikánka, několik pum zasáhlo Doubravku a plzeňský pivovar. Zcela zničeno bylo lokomotivní depo a drážní budovy, které ležely v prostoru seřaďovacího nádraží. V nádražních krytech zahynulo 347 civilních cestujících a železničářů, zraněných bylo 453 osob. Celkový odhad počtu všech obětí včetně vojáků se vyšplhal na 850 obětí. Materiální škody byly odhadnuty na 111 milionů tehdejších korun. Velké štěstí měli členové části německého generálního štábu. Jejich vlak se již na plzeňské nádraží nevešel, a tak byl odstaven poblíž střelnice Škodových závodů v Bolevci. Náklad,

¹¹⁶ FOU, K. – KRÁTKÝ, V. – VLADAŘ, J.: *Poslední akce – Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*. NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, Plzeň 1997, ISBN 80-85254-98-0, str. 42 - 43

¹¹⁷ FOU, K. – KRÁTKÝ, V. – VLADAŘ, J.: *Poslední akce – Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*. NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, Plzeň 1997, ISBN 80-85254-98-0, str. 42 - 45

se kterým cestovali do Německa byl zničen na seřaďovacím nádraží. Zničeny byly umělecké předměty, obrazy, sochy, porcelán i nábytek. Existuje i nedoložená legenda, že takto byly zničeny insignie Karlovy Univerzity.¹¹⁸

V Městském archivu se dochovaly zápisky učitele Doubka. Jednalo se o vzpomínky na bombardování Plzně britskou RAF v noci ze 16 na 17. dubna 1945:

„Ve 3 hodiny 24 minut probudila nás siréna leteckým poplachem. Byla ještě tma. Náhlé probuzení, oblékání, zatemňování, jakási předtucha zlověstná. Příprava kufru, když už siréna hlásí akutní nebezpečí. Už slyšíme střelbu, jež popohání k nervovému spěchu. Zhasínám a vidím venku osvětlení světelnými bombami. Už je to tu zas. Vždy dvě a dvě v řadě září, kol nich bělostné páry. Jsem poslední v krytu a usedám na dřevěnou nenatřenou lavici. Brzy slyšíme rány, střílí se. Vtom tupý zvuk bomby. Žďuch, žďuch, žďuch, až bubínky zaléhají. Cítíme prach a hned při první ráně ovazujeme si kol obličeje přes nos a ústa ručníky. Světlo elektrické zhaslo. Velitel hlídky rozsvěcuje elektrickou lucerničku... A bomby buší, buší nějak příliš blízko... ale ještě jsme živi – už 25 minut, nekonečně dlouhých, hrobových, smrtelných to trvá. Pak vše ustalo.“¹¹⁹

Díky tragickému bombardování byla přerušena doprava přes Plzeň. Pro přepravu vojenských transportů a přesuny civilistů na západ bylo zapotřebí opravit tento dopravní uzel. Byla vyhlášena pracovní povinnost, a tak se tisíce pracovníků z plzeňských podniků a tzv. „kárného tábora“ z Třemošné u Plzně pustilo do opravy jedné koleje vedoucí do Bavorska. Po osvobození Plzně v květnu 1945 bylo již o 2 měsíce později seřaďovací nádraží schopno zvládnout větší provoz. Další celkové opravy byly dokončeny až v říjnu roku 1945.

Následující den po útoku byly též provedeny **monitorovací fotografické snímky** bombardovaných oblastí. Na základě jejich rozboru a dle informací

¹¹⁸ FOU, K. – KRÁTKÝ, V. – VLADAŘ, J.: *Poslední akce – Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*. NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, Plzeň 1997, ISBN 80-85254-98-0, str. 45

¹¹⁹ FOU, K. – KRÁTKÝ, V. – VLADAŘ, J.: *Poslední akce – Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*. NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, Plzeň 1997, ISBN 80-85254-98-0, str. 45 - 46

posádek byla tato akce ohodnocena velitelstvím bombardovacího letectva jako **nálet s písmenem „A“, což znamenalo nejvyšší úspěšnost.**¹²⁰ (příloha č. 35, 36, 37, 38, 40)

3.7. Papírnický mlýn a železný hamr (průmysl)

Objekt papírenského mlýna nám dnes připomíná jen název jedné z doubraveckých ulic „U Papírenského mlýna“. V terénu již žádné zbylé stopy nenalezneme. Místo je dnes částečně překryto navážkou Těšínské ulice před jejím vyústěním na most přes řeku Úslavu. Na zbývající části stojí garáže sevřené mezi náspy Těšínské ulice a železnice.¹²¹

Papírnický mlýn na řece Úslavě nebyl první, který v Plzni stál. Nejstarší papírna stávala pod městskými hradbami na Soukenické valše, náhonu, který susedil s dalším náhonem – Mlýnskou strouhou. Tato papírna pracovala již v posledním desetiletí 16. století. Stavení mělo tehdy tři vodní kola. Prvním papírníkem byl jistý Michal Kholbfell, který koupil papírnu od města za 320 kop míšenských grošů.¹²²

Václav Mentberger ve své knize uvádí k historii plzeňské papírny toto: „*První písemná zpráva o plzeňské papírně se sice datuje až z r. 1605, obsah textu však ukazuje na delší trvání a umožňuje položit její založení již do posledních let XVI. století. Nabývá tím pravděpodobnosti i zpráva, že Keczl Klímeček, alias Žvanda zvaný, jezdil r. 1594 a 1598 z Jindřichova Hradce do Plzně a ba i do Norimberka, aby odtud přivážel papír a inkoust. Tato možnost vysvitne ještě zjištěním, že na Willenbergových dvou kresbách Plzně, a to v pohledech na česká*

¹²⁰ FOUČEK, K. – KRÁTKÝ, V. – VLADAŘ, J.: *Poslední akce – Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*. NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, Plzeň 1997, ISBN 80-85254-98-0, str. 45 - 46

¹²¹ HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou PLZNÍ – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3, str. 81 - 82

¹²² HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou PLZNÍ – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3, str. 81 - 82

*města z r. 1602, zachovaných v strahovské sbírce a v Paprockého Diadochu z téhož roku, jest vyobrazen papírnický mlýn, takže existenci plzeňské papírny lze prokázat již v tomto roku a její založení posunout do konce XVI. století ještě pravděpodobněji.*¹²³

Zhruba kolem roku 1652 se udála zásadní změna. Stará budova papírny již byla nevyhovující. Také fakt, že voda z náhonů za městskými hradbami byla znečištěna splašky z města a pro výrobu papíru bylo potřeba čisté vody, se staly důvodem pro **výstavbu nové papírny na řece Úslavě**. Byla postavena na půli cesty mezi Plzní a Doubravkou. **První přímá zpráva o této nové papírně** pochází z roku **1662**. Tehdy papírnu prodávala městu jistá Dorota Veselá za pouhých 20 kop míšenských grošů. V srovnání s původní papírnou byla tato na řece Úslavě menší a také vybavení nebylo nákladné. Od té doby plzeňská obec papírnu pronajímala.

Po roce 1662 byl papírníkem Jan Nützl. V řemesle se mu však nevedlo a na kvalitu jeho papíru si roku 1670 stěžoval plzeňskému magistrátu knihař Adam Wurtz. Stěžovali si na něj i mlynáři, že prý dělá kroupy, což prý „k jeho kumštu nepatří“. Po smrti se řemesla ujal jeho syn Tomáš, ale tomu se vedlo ještě hůře. V roce 1694 s výrobou papíru zřejmě skončil.

Dalším nájemcem se stal Kristián Michl, který v roce 1696 obdržel měšťanské právo.

„Christián Michl byl nejvýznačnější osobností v celé řadě plzeňských papírníků za 140 let, co papírna byla v provozu. Duch nebojácný a podnikavý až nestálý zkouší rozmnožit svůj majetek a zvýšit svoji vážnost nejen řemeslem a hospodářstvím, ale i realitními operacemi, pro něž měl zvláštní sklon. Kupuje a prodává domy a polnosti, hledá štěstí v dvou papírnách a nechybíme domněnkou, že věnoval svoje síly, když ne stále, alespoň občas s energií jemu vlastní i zlepšovací akcím v svém oboru. Jako důkaz stojí zde, třeba ve věci menšího významu, jeho prvenství v zavedení papírníkovy monogramu v plzeňských průsvítkách. Na druhé straně nebyl ani nejposlušnějším měšťanem,

¹²³ MENTBERGER, V.: *První plzeňská papírna*. Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, Plzeň 1949, str. 7 - 8

*ani nejsnášenlivějším sousedem. Mnohostranná činnost, podporovaná značnou výřečností, zaviňovala, že jakost jeho výrobků nevyhovovala vždycky zákaznickým požadavkům.*¹²⁴

I na kvalitu jeho papíru byly stížnosti. V roce 1701 vypověděl nájemní smlouvu a zakoupil si papírnu ve Stříbře. V roce 1709 požádal plzeňskou městskou radu o znovuoobnovení nájmu. Svého odchodu litoval. Městská rada mu nakonec vyhověla. Nějaký čas po smrti Kristiánova bratra Jiřího vedla papírnu jeho vdova Anna. Finanční situace a později i špatný zdravotní stav ji přiměl roku 1741 podat výpověď. Plzeňský magistrát se pokoušel najít nového nájemce, ale to se nepodařilo. V roce 1742 se v papírně vyráběl papír naposledy. Ještě nějakou dobu zde pracoval prachař. Ten už v roce 1757 střelný prach nevyráběl.

V plzeňské papírně na Úslavě se papír vyráběl zhruba 90 let. Jelikož nebyla příliš moderně vybavena, papír se zde vyráběl jen v několika druzích a v malém formátu. Papír pro důležité dokumenty se dovážel.¹²⁵

*„Zjištění dějů plzeňského papíru ruční výroby v prvé řadě stanovení kontinuity průsvitek, důležité při zjišťování stáří listin bez data umožnil při nedostatku jiných souvislých zpráv bohatý materiál únorového nálezu roku 1908, kdy při opravě plzeňské radnice bylo objeveno pod podlahou druhého patra na 20 000 listin z let 1430 až 1780, zčásti ve zlomcích, obsahujících i papír z celého údobí plzeňské papírny. Další látku dodaly, třeba s jistými mezerami plzeňské konšelské zápisy, knihy gruntovní, knihy půjček a dluhů a matriční knihy arciděkanského úřadu, hlavně pokud se týče osobních dat a majetkových poměrů papírníků.*¹²⁶

Součástí papírny byl 30 metrů dlouhý náhon, který přiváděl do papírny vodu z Úslavy. Před budovou papírny byl dřevěný mostek a pod ním v lednici bylo kolo na svrchní vodu. To pohánělo řezačku a stoupu na zpracování starých hadrů

¹²⁴ MENTBERGER, V.: *První plzeňská papírna*. Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, Plzeň 1949, str. 16 - 17

¹²⁵ HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou PLZNÍ – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3, str. 81 - 86

¹²⁶ MENTBERGER, V.: *První plzeňská papírna*. Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, Plzeň 1949, str. 35

a dále těžké kladivo. Tím se usušený papír vyhlazoval. Sběr a shánění hadrů pro výrobu papíru měl tzv. „**hadrlump**“. Po zániku papírenského provozu se objekt dále využíval jako mlýn. Stával na hranicích doubraveckého a lobežského katastru, což bylo častou příčinou nesrovnalostí.

Na konci 19. století bylo mlýnské kolo nahrazeno Girardovou turbínou (bez úředního povolení). Turbína zajišťovala přímý mechanický pohon mlýnského složení.

Mlýn ještě několikrát změnil svého majitele. Vlastnila ho rodina Šrámkova a Moserova. V roce 1904 zakoupil Papírenský mlýn Měšťanský pivovar. Ve staré mlýnici měla vzniknout **elektrárna** na výrobu proudu. Ten měl být přiveden do strojovny nových sladoven Měšťanského pivovaru. Malá vodní elektrárna zde však byla povolena až 19. září 1910. Málo výkonná Girardova turbína byla nahrazena Francisovou „Expres“ turbínou o výkonu 26,5 koňských sil.

Vyrobenou elektřinu vykupovalo též „Elektrické družstvo Letná“. Elektřina sloužila pro zásobování Letné a části Doubravky (příloha č. 42, 43).

Koncem 2. světové války, při náletech na nedaleké seřaďovací nádraží (17. dubna 1945) dopadlo do těsné blízkosti Papírnického mlýna několik leteckých pum. Spojenečtí letci se nejspíše pokoušeli zničit železniční viadukt přes řeku Úslavu. Zasáhli však právě Papírnický mlýn, což znamenalo definitivní konec jeho provozu. Po válce již provoz mlýna nebyl obnoven a v roce 1949 byl zasypán i náhon.¹²⁷

Železný hamr (měšťanský hamr) – „Lopatárna“ pod těmito názvy se ukrývá další významná **průmyslová stavba** na území Doubravky. Na místě, kde kdysi pracoval hamr, ve kterém se vyrábělo **železné nářadí** (např. lopaty) a zbraně dnes stojí jen jedna z jeho budov a blízském okolí se nachází areál sportovního klubu Rapid na Doubravce. Jsou zde hřiště pro různé sportovní aktivity např. hokejbal, softbal, fotbal, tenis a házená. Velmi oblíbený je také 1 100 metrů dlouhý asfaltový ovál původně určený pro cyklisty. Dnes ho využívají i milovníci in-line bruslí.

---

¹²⁷ HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou PLZNI – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3, str. 85 - 90

V osmdesátých letech 18. století náležela většina pozemků na pravém břehu Úslavy plzeňskému Literátskému bratrstvu při kůru chrámu sv. Bartoloměje.. Menší pozemek – louka u lávky - byl zapsán Václavu Baumannovi z panské hospody čp. 1 na doubravecké návsi. Další pozemky pak náležely Špitálu sv. Máří Magdaleny. Po zániku Literátského bratrstva byly jeho pozemky rozprodány. Dne 10. dubna 1786 zakoupil plzeňský radní Jakub Krieger pozemky, které se rozkládaly na pravém břehu mezi železničním viaduktem a dnešním fotbalovým hřištěm. Na přelomu 18. a 19. století většinu pozemků zakoupil plzeňský měšťan Václav Kessler, pravděpodobně za účelem výstavby **měděného hamru**.¹²⁸

Nechal napřímit tok řeky Úslavy pod Papírnickým mlýnem. Staré koryto řeky bylo využito jako náhon zvaný Mlýnský potok, směřující k hamru.

Poloha hamru byla zvolena velmi výhodně. Zejména jeho dopravního napojení na zemskou silnici, která v tu dobu spojovala Plzeň s Rokycany a Prahou. Tato silnice umožňovala snadné zásobování hamru surovinami a také snadné odvážení hotových výrobků.

*„Od Václava Kesslera jej zakoupil plzeňský měšťan a ekonom František Maschauer, který roku 1815 obdržel povolení k rozšíření dosavadního „mědikoveckého hamru“ o **hamr železný** na výrobu zbraní, srpů, kos, plechů a drátů. Doubravecký železný hamr tedy nebyl zkujňovací, používaný při výrobě polotovarů („cánů“ a „housek“) ze surového železa, ale vlastně malý průmyslový podnik, produkující rozličné kovové zboží.“¹²⁹*

14. července 1825 zakoupila (z části na splátky) vdova Františka Zinnerová. V té době byl hamr oceněný na 1 600 zlatých a právě se zde dokončovala hlavní obytná budova. Ta je jediným objektem, který se nám dochoval z původního hamru do dnešních dní. Součástí hamru byla také chalupa a sklep. V hamru se nacházely dvě výhně. Oheň se v nich dmýchal velkým měchem. Součástí

¹²⁸ KOLEKTIV AUTORŮ: *Příběhy plzeňských domů I.*. Starý most s.r.o., Plzeň 2012, ISBN 978-80-87338-21-6, str. 106 - 109

¹²⁹ KOLEKTIV AUTORŮ: *Příběhy plzeňských domů I.*. Starý most s.r.o., Plzeň 2012, ISBN 978-80-87338-21-6, str. 110

„verku“¹³⁰ byla i dvě velká **nadhazovací kladiva**, která byla poháněna vodou. V blízkosti hamru stávala též **jirchářská**¹³¹ **dílna s valchou a dvě brusírny**. Vzhledem k náplni výroby v těchto provozovnách usuzuji, že se výroba zde nesouvisela s vlastním provozem hamru, ale jednalo se o samostatnou jirchařskou dílnu. Další nemovitostí byla „**kroupovna**“. Zde se však nezpracovávala ruda, ale ječmen. Na „holandském kroupovém mlýně“ se mlecí kámen otáčel společně s lubem, který byl uchycen na vodorovné hřídeli. Na dalším lubu se zachycovala mouka vzniklá při obrušování zrna. Jirchařská dílna i kroupovna pravděpodobně zanikly před polovinou 19. století. V oceňovacím odhadu se dále hovoří o „hřebíkárně“ s výhni.

V roce 1830 byl jako hamerák uváděn syn Františky Zinnerové Antonín. Rodina však nebyla schopná splácet zbývající část kupní ceny, a proto byl hamr v roce 1835 veřejně vydražen. Dalšími majiteli se stali pan a paní Beinhofferovi. V té době v hamru pracoval Petr Mader – zbrojní kovář.

11. prosince 1850 hamr zakoupili manželé Kautečtí od Karla Feierfeila. V hamru se vyráběly především nástroje a hospodářské náčiní (kosalice, motyky, lopaty a krumpáče). V roce 1854 zde např. vyrobili 15 000 kusů lopat.¹³²

Zajímavostí je, že doubravecký hamr je spojen s osudy rodiny Brožíkových. Pracoval zde **otec známého českého malíře Václava Brožíka** Josef Brožík jako lopatář. Koncem roku 1848 se rodina přestěhovala do Klotzova hamru v Třemošné. Zde Josef Brožík pracoval jako mistr hamernický a zde se mu také 5. března 1851 narodil syn Václav.¹³³

¹³⁰ verk – dílo, výtvar, dílna hamru

¹³¹ **Jircháři** (též bělokožešníci) vydělávali kůže pomocí roztoku kamence. Nejprve zbavili kůži na líci vlasu a pokožky a na rubu tukové vrstvy a blan. Po máčení v roztoku vody, kamence, žloutků a mouky a následném vysušení se jirchy vymnuly, na rubu ubrousily a na lícní straně vyleštily. Vzniklá jirchářská useň byla čistě bílá, měkká s jemným lícem, tažná a na světle stálá. Byla však málo odolná vůči vodě. Používala se zejména v rukavičkářství.

¹³² KOLEKTIV AUTORŮ: *Příběhy plzeňských domů I.*. Starý most s.r.o., Plzeň 2012, ISBN 978-80-87338-21-6, str. 112

¹³³ KOLEKTIV AUTORŮ: *Příběhy plzeňských domů I.*. Starý most s.r.o., Plzeň 2012, ISBN 978-80-87338-21-6, str. 110 - 112

8. září 1859 zakoupil Lopatárnu budoucí plzeňský purkmistr Emanuel Tuschner za 13 000 zlatých rakouského čísla. Nechal postavit hostinec, okolí hamru upravil a místo se tak stalo oblíbeným výletním místem Plzeňanů. Přicházeli sem i členové spolků např. Sokola a scházeli se zde i plzeňští vlastenci, přátelé Josefa Františka Smetany.

V hamru se i nadále vyrábělo. S výstavbou železnice, spojující Prahu s Plzní a s Bavorskem, bylo okolí hamru pozměněno. Za obytnou budovou hamru byl navršen vysoký násep.

V roce 1870 získal hamr státní zakázku na výrobu výzbroje pro císařskou armádu. Adam Tomášek z Berouna získal hamr za 20 000 zlatých po podnikatelském krachu předchozího vlastníka Tuschnera.

Dalším vlastníkem se v roce 1888 stal plzeňský továrník Adolf Popper.¹³⁴

Později však hamr nemohl konkurovat svou kusovou výrobou velkým kovárnám. V letech 1910 – 1911 došlo k regulaci řeky Úslavy. V okolí řeky byly vytvořeny protipovodňové násypy. Obě budovy hamrů byly zbořeny a náhon byl z části zasypán. Zůstala stát jen obytná budova se stodolou.

Dalším majitelem se roku 1927 stal František Pechman – syn hostinského a rolníka. Věnoval se obchodu a stal se významným podnikatelem v oboru stavebních hmot a potravinářství (výroba vína, likérů, lihovin, mentholové francovky a vanilkového cukru). Jiný podnik vyráběl betonové kanalizační trubky, dlažby, pomníky atd. (*příloha č. 41*).

František Pechman byl dlouholetým starostou Doubravky, stal se poslancem a do roku 1939 působil i jako senátor.¹³⁵

---

¹³⁴ KOLEKTIV AUTORŮ: *Příběhy plzeňských domů I..* Starý most s.r.o., Plzeň 2012, ISBN 978-80-87338-21-6, str. 110 - 113

¹³⁵ KOLEKTIV AUTORŮ: *Příběhy plzeňských domů I..* Starý most s.r.o., Plzeň 2012, ISBN 978-80-87338-21-6, str. 114 - 117

Po ukončení své politické kariéry se opět začal věnovat podnikání. V objektech na Lopatárně začal vyrábět sladové víno a lihoviny. Tragickým se mu stal 17. duben 1945, kdy do prostoru Lopatárny dopadlo více než sto leteckých pum.

Po smrti pana Pechmana v roce 1947 byly nemovitosti převedeny na Marii Pechmanovou a jejího manžela Rudolfa Lišku, kteří chtěli v areálu provozovat výrobu sladového vína.

Prostor na pravém břehu řeky Úhlavy byl od první poloviny šedesátých let upravován z důvodu výstavby sportovního areálu Rudé hvězdy Plzeň. Lopatárna několikrát unikla demolici. Později byla postavená nová kruhová budova oddílu (správní budova). Budova Lopatárny byla opravena, v přízemí bylo skladiště materiálu a techniky. Další těžké chvíle přišly 13. srpna 2002, kdy voda Úslavy překonala protipovodňové násypy a budova byla zatopena do výše patra. I přes všechna obtížná období doubraveckého hamru, zde bezmála 200 let stará kamenná stavba zůstala, jako němý svědek minulosti, až do dnešních dní.¹³⁶

3.8. Ves s tvrzí Týnec a lazaret (první plzeňská nemocnice)

Území bývalého Týnce je vymezeno ze tří stran řekami. Na severní a západní straně území obtéká Berounka, která je již za soutokem Mže s Radbuzou. Berounka zde vytváří velký oblouk, který se stáčí ke kostelu sv. Jiří. Na východní straně bývalého Týnce teče řeka Úslava, která ústí do Berounky u zmíněného kostela. Na jižní straně bývala hranicí Doubravecká ulice, kdysi hlavní zemská silnice z Prahy do Plzně. Ves Týnec vznikla při větvi hlavní zemské cesty nejpozději **ve 13. století**. Význam této cesty prudce vzrostl po založení Nové Plzně na přelomu 13. a 14. století. V Týnci bylo původně několik poplužních vladických dvorů, které se postupně staly majetky plzeňských měšťanů

---

¹³⁶ KOLEKTIV AUTORŮ: *Příběhy plzeňských domů I.*. Starý most s.r.o., Plzeň 2012, ISBN 978-80-87338-21-6, str. 113 - 119

a rychtáře. O vlastnících existují přímé i nepřímé záznamy v archiváliích. Jejich prostudování vyžaduje podrobné zkoumání.¹³⁷

O tom, jak týnecké dvory přečkaly husitské války, nemáme žádné zprávy. Můžeme jen usuzovat, že v průběhu obléhání Plzně byly poškozeny stejně jako většina okolních vsí. Dle zpráv Hilaria Litoměřického, při posledním velkém obléhání Plzně husitským vojskem (1433 – 1434), byla tato vojska utábořena v okolí plzeňské šibenice, tj. přímo na týneckých pozemcích. Vesnice v širém okolí byly vypáleny a vydrancovány. Větší část Týnce tedy během bouřlivého 15. století zpustla s výjimkou největšího dvora, který získal koncem 15. století plzeňský měšťan povýšený do nižšího šlechtického stavu, **Zikmund Tryclar**. Ten si zde **vystavěl své sídlo - tvrz**. Jeho potomci však prodali r. 1540 dvůr s tvrzí a s několika poddanskými dvory plzeňské obci za 950 kop míšenských grošů.¹³⁸

Touto problematikou se velice zabíral významný plzeňský archivář, který si povšiml, že v letech 1540 – 1560 existuje celá řada záznamů o prodeji týneckých dvorů. „*Spočetl, že se dvorů uvádí jmenovitě 11 a sice r. 1541 panský dvůr a poddanské dvory Plačkův, Oplův a Haicrův, r. 1545 dvůr Cihlářův a Vinklarův, r. 1546 dvůr Petrův a Fenclův, r. 1549 dvůr Kejslíkův a Fuxův a v letech 1553 a 1558 dvůr Hodinářův. V nové knize založené roku 1560 se již dvory v Týnci přímo nezmiňují, hovoří se vždy jen o dědinách a lukách u Tejnce, v Tejnici, k Tejnici nebo pod Tejnecem. Strnad se dále pozastavil nad „zvláštností“, že „v těch stranách, hned za městem za měšťanským pivovárem všechny rozsáhlé pozemky po pravém břehu Mže až ke vtoků Úslavy do Mže se rozkládající, patří obci doubravské a ne k Plzni“, což si vysvětloval tím, že „po zaniknutí Tejnce asi největší část obyvatelů přestěhovala se do blízké Doubravky, a proto pozemky Tejnecké jsou připojeny k Doubravským“.*¹³⁹

¹³⁷ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 17 - 20

¹³⁸ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 29 - 32

¹³⁹ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 32 - 33

Záznamy v městských knihách, které jsou uloženy v Archivu města Plzně naznačují, že skutečnost byla pravděpodobně úplně jiná a většina badatelů vč. J. Strnada se zřejmě mylila. Ačkoliv jsou záznamy velmi nepřehledné, pak ve skutečnosti jsou kromě panského dvora uváděny přímo jen čtyři dvory poddanské a nepřímo pak další jeden nebo dva.

Dvory byly do roku 1560 postupně opuštěny a v Týnci zůstaly jen budovy bývalé Tryclarovy tvrze s dvorem, které zřejmě město dále okrajově hospodářsky využívalo.

V 17. či 18. století zřídilo město v prostorách zaniklého Týnce **lazaret u sv. Jiří**. Ačkoliv ho město zřídilo v objektu bývalého týneckého dvora nejpozději roku 1740, je dost pravděpodobné, že existence lazaretu sahá ještě do starší historie Doubravky. S velkou pravděpodobností se zárodky plzeňského zdravotnictví objevovaly pod patronací prvního českého benediktinského kláštera a později snad i pod péčí plzeňských lékařů.

Ačkoliv se nemůžeme opřít o konkrétní historické záznamy, víme, že někteří badatelé se domnívají:

„I když se můžeme opírat na začátku jen o legendy o sv. Vojtěchovi, literárně ztvárněné až po řadě století, musíme důvodně předpokládat, že jím založený klášterík Kostelec na soutoku Mže a Úslavy měl infirmarium. To tehdy bývalo ve všech benediktinských kláštorech střediskem pohostinnosti pro poutníky a místem ošetření slabých a nemocných. Garantem vzniku infirmaria musel být nejen sv. Vojtěch, znalý regulí i klášterů sv. Benedikta, ale i 12 benediktinských bratří, kteří sem s ním přišli z římského kláštera a stali se budovateli Kostelce. Evropská historie medicíny se shoduje v tom, že z mnohých těchto infirmarií se později stávaly špitály a ovlivnily rozvoj léčebné péče ve svém okolí. Bylo by divné, kdyby tomu tak nebylo i zde.“¹⁴⁰

Klášter s farou se musel potýkat s velkými epidemiemi a je tedy pravděpodobné, že si situace vyžádala stavbu dalšího zdravotnického zařízení – lazaretu.

¹⁴⁰ PAICHL, P.: *Počátky plzeňské medicíny u Doubravky. In: Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 31*

„Obecně se všude traduje název lazaret od dob vzniku špitálů pro poutníky ve Svaté zemi i jako vojenská zařízení z dob křížáckých válek. Vznikl prý spřežkou jména Lazarus, jako patrona všech infekčně nemocných a Nazaret. Z této oblasti kdysi také nejčastěji pronikalo malomocenství do Evropy, i do českých zemí, západní Čechy nevyjímaje.“¹⁴¹

Lazaret sloužil především v době epidemií jako shromaždiště a odkladiště pro infekčně nemocné. Později se však měnil na zdravotnické zařízení pro chudší vrstvy obyvatelstva, pro které město zajišťovalo z vlastních zdrojů základní zdravotní péči.

V západním sousedství doubraveckého lazaretu byl umístěn hřbitov a několik drobných vojenských hřbitůvků (nejméně dva) z doby válek o rakouské dědictví a také zřejmě z válek napoleonských. Zánik lazaretu přečkal vysoký dřevěný kříž vztyčený na lazaretním hřbitově. Na malé vyvýšenině uprostřed polí nad skalnatým břehem Berounky stával ještě ve třicátých letech 20. století.

V roce 1794 se lazaret nazývá **špitál**. Podle popisu plzeňského městského lékaře Františka Škody se jednalo již o městskou nemocnici. „Bylo to prý přízemní stavení asi 16 čtverečních sáhů velké, stavěné z otesaných kmenů, kryté šindelem. Uvnitř byla jen jedna veliká světnice pro nemocné, komora a kuchyň. Vnitřní zařízení bylo primitivní: nemocní prý často leželi na holých prknech, špinavé podlaze nebo na slámě hmyzem naplněné“.¹⁴²

Od 18. století byl v Týnci lazaret „u sv. Jiří“, který se později vyvinul v **první plzeňskou nemocnici**. Kolem roku 1800 byly staré kamenné budovy bývalého dvora strženy a nahrazeny prostou dřevěnou budovou, která stála na místě čp. 14.

¹⁴¹ PAICHL, P.: *Počátky plzeňské medicíny u Doubravky*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 – 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992, str. 31

¹⁴² HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 41

Ošetření zde bylo poskytováno těm nejchudším, kteří neměli prostředky na vlastního lékaře. Velmi zajímavé jsou výsledky statistik, které byly provedeny v posledních letech provozu lazaretu.

„Tak od roku 1820 zde bylo přijato 20 nemocných, 11 se jich uzdravilo, 6 zemřelo. Roku 1822 zde bylo hospitalizováno 14 nemocných, z nichž zemřeli jen 2. V následujícím roce už zde bylo léčeno 94 nemocných a úmrtí bylo jen jedno. O nemocné pečoval jeden laický ošetřovatel, ale dojížděli sem občas i městští lékaři nebo ranhojiči, např. roku 1811 dr. Petr Tuschner a dr. Norbert Bílý, později také dr. Josef Demel.“¹⁴³

Roku 1824 byly poměry v této městské nemocnici shledány jako naprosto nevyhovující, a proto byla vyhlášena sbírka na výstavbu nové nemocnice pro služebné a čeledíny. Budova původního lazaretu přestala svému účelu sloužit v roce 1825, kdy byla zbořena. Nemocní našli útočiště v bývalém obecním dvoře, v místech bývalých hřebeckých stájí naproti městskému špitálu Maří Magdaleny, tedy v místech dnešní Pedagogické fakulty v Plzni na rohu ulic Veleoslavínovy a Sedláčkovy.¹⁴⁴

Podstatnou část prostoru Týnce získalo město Plzeň od doubravecké obce v roce 1911. O dvě desetiletí později zde vystavělo kolonii dlouhých nouzových domů zvanou „**Cikánka**“, která vznikala v několika etapách v rozmezí let 1931 – 1942 (příloha č. 31, 32, 33) .

Místo bývalého lazaretu pohltily drobné zahrádky. Větší část kolonie nouzových domků byla srovnána se zemí při nočním leteckém útoku spojeneckých bombardérů na nedaleké seřadovací nádraží 17. 4. 1945. Oběti náletu připomíná pomníček před správní budovou ČOV. Část zbývajících domů ustoupila stavbě ČOV, do současnosti se částečně dochoval jediný dům bývalé kolonie v areálu Dřevoprodeje. Škoda, že nebyla věnována pozornost archeologickému bádání již při výstavbě novějších objektů. Byla zde možnost

¹⁴³ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 41

¹⁴⁴ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 39 - 56

získat více informací o zmizelé tvrzi, dvoru a vsi. Tu nám dnes připomíná jen název jedné z doubraveckých ulic nad protějším břehem Úslavy: „Nad Týncem“. A stejně tak i lazaret nám dnes připomíná „Lazaretní ulice“ a velmi vzdáleně např. i Nemocnice u sv. Jiří a Domov pro seniory u sv. Jiří v Mohylové ulici.¹⁴⁵

Počátkem šedesátých let byla na území historického Týnce a lazaretu postavena ČOV. Ta se na přelomu milénia rozšířila i na opačnou stranu Berounky, kde zabrala podstatnou část luk pod bývalým dvorem **Beranovka**, na louce, která byla v minulosti nazývána **Prelátská**.

3.9. Železniční trať

Výstavba železniční tratě v Plzni velmi souvisela s tzv. obdobím „uhelných drah“. Jednalo se o období, kdy se budovaly kratší železniční dráhy, které měly za úkol napojit ložiska uhlí na již existující či právě vznikající železniční tepny. Během tohoto období však vznikají i značně dlouhé železnice, pro které jsou typické odbočky k ložiskům uhlí. První významná trať byla **Jihoseveroněmecká spojovací dráha**, druhou železniční magistrálou období uhelných drah byla trať **České západní dráhy**. Trať vedla z Prahy přes Beroun, Rokycany, Plzeň a Domažlice do Bavorska. Celková délka této tratě byla 184 km a byla zbudována v letech 1859 – 1862. V roce 1863 byla zprovozněna odbočná trať z Chrástu u Plzně do Stupna, tam byla ložiska uhlí v okolí Břas. Délka této odbočovací tratě činila 10 km.

Opomenout nelze ani **dráhu Plzeňsko-březenskou**, která byla vybudována v letech 1872 – 1873. Trať byla dlouhá 150 km a vedla z Plzně přes Žatec – Obrnice – Bílina – Duchcov (cílovou stanicí mělo být původně Brezno). Další zbudovaná dráha Plzeň – Klatovy – Železná Ruda měřila 97 km a byla vystavena v letech 1876 – 1877.¹⁴⁶

¹⁴⁵ HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 39 - 56

¹⁴⁶ PAVLÍČEK, S.: *Naše lokálky – Místní dráhy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. DOKOŘÁN, Praha 2002, ISBN 80-86569-13-6, str. 13 - 21

Provoz na traťovém úseku Praha (Západní nádraží, nyní Praha – Smíchov) – Plzeň byl zahájen 14. července 1862. Úsek Plzeň – Cheb byl otevřen 28. ledna 1872. 5. června 1987 byl na úseku Beroun – Praha zahájen elektrický provoz (příloha č. 30, 22).

Dnes je trať vedoucí přes plzeňskou Doubravku zahrnuta do železniční tratě Beroun – Plzeň – Cheb. V jízdním řádu nese tato **trať č. 170**. Jedná se o hlavní trať celostátního i mezinárodního významu. Spojuje Českou republiku se západní Evropou a zároveň západní Čechy s Prahou. Je součástí III. železničního koridoru, který dnes plně elektrifikován. Většina tratě je vedena dvoukolejně. V současné době tato trať prochází velkou rekonstrukcí. Např. je plánována změna trasování mezi Ejpovicemi a Plzní. Bude odstraněna zastávka do Chrástu u Plzně a vzniknou nové zastávky např. Lety.¹⁴⁷ (příloha č. 20, 21)

V loňském roce (2013) byly zahájeny přípravné práce na výstavbu nejdelších železničních tunelů v Česku. Tunely budou vedeny napříč vrchem Chlum na Doubravce. Vlaky by těmito tunely mohly jezdit až dvousetkilometrovou rychlostí – jejich délka je projektována na 4,15 kilometru. Součástí moderního koridoru bude dvojice jednokolejných tubusů, který má jednou zkrátit cestu z Prahy do Plzně na pouhou hodinu. **Výstavba moderního koridoru** je dokončena na úseku Beroun – Rokycany. Modernizace tohoto koridoru bude trvat mnoho let a výsledkem má být právě zkrácení jízdy vlaků z Prahy do Plzně na jednu hodinu.

Před započítáním všech stavebních prací je však velmi nutné, aby byl prostor vrchu Chlum důkladně prozkoumán archeology. Bude tedy velmi zajímavé sledovat **výzkumy archeologů** z tohoto místa.¹⁴⁸

---

¹⁴⁷ URL:<<http://www.zelpage.cz/trate/ceska-republika/trat-170>>[cit. 2014-02-14]

¹⁴⁸ URL:<<http://www.novinky.cz/ekonomika/319401-u-plzne-zacala-stavba-nejdelsich-zeleznicnich-tunelu-v-cesku.html>>[cit. 2014-02-14]

3.10. Skauting

Skauting (z angl. scout – zvěd, průzkumník, pozorovatel je celosvětové hnutí, jehož cílem je výchova a sebevýchova dětí a mladých lidí. Jeho členové se nazývají **skauti**. Nepřetržitě se jeho činnost rozrůstá od roku 1907. V současné době existuje ve 216 zemích a teritoriích. **Junák** – svaz skautů a skautek ČR je největší českou skautskou organizací, s počtem členů překračujícím 48 tisíc ve 2 108 oddílech.¹⁴⁹

V publikaci Doubravecký skauting se uvádí, že skauting na Doubravce nevznikl náraz. Jeho známým vůdcem byl Josef Beránek, který byl původně členem Svazu čsl. Dělnických turistů. Ještě v roce 1919 se začali velmi mladí chlapci scházet. Byli pravděpodobně z novější nebo horní části staré Doubravky (Podlesí atd.) a chtěli podnikat výlety do přírody.

V dolní části historické Doubravky založila skupina mladých nadšenců chlapecký kmen skautů. První ustavující schůzka se konala na Pecihrádku. Besídky se konaly v přírodě, jen v zimě se scházeli v hostinci „U doktorů“. Později založili chatku vedle usedlosti Krauzů u Panského dvora. Dřevo na chatku získali od Hajného v Pytli. Druhý kmen doubraveckých milovníků přírody již měl svou vlastní dřevěnou boudu a v roce 1920 vstoupili do **Svazu socialistických skautů**. Socialistickým skautům se tak říkalo zkráceně **SS** a **Baden Powellovým - BíPí**. Členové obou kmenů se oslovovali „bratři“ a vzájemně mezi sebou soutěžili. Existuje však doklad, že na Doubravce působila ještě třetí skautská organizace. Při návštěvě prvního prezidenta ČSR, T.G. Masaryka, dne 2. října 1921 ho zde vítali právě **doubravečtí skauti DTJ** a rokycanští SJS. Ve všech třech skautských kmenech byly děti z dělnických rodin, zaměstnanců železnic, pivovarů, dělníků a zaměstnanců Škodovky.

V roce 1921 se skauti z I. oddílu BP začali připravovat na letní týdenní tábor v Boubínském pralese. Za důležité a zajímavé v tomto kontextu považuji dílčí informace, vyplývající z místní kroniky. Na cestu naložili dvoukolový vozík s bramborami, moukou a dalšími potravinami. Dále cestovali vlakem a pěšky.

¹⁴⁹ URL:<<http://www.skaut.cz/skautingu/o-skautingu/fakta-cisla>>[cit. 2014-02-08]

Cesta nebyla snadná, v drsném terénu se jim rozbil dvoukolový vozík. V poledne však bylo vše na svém místě připraveno a začaly se stavět stany. Bylo založeno ohniště a kolem tábora byl natažen drát.¹⁵⁰

„První oběd byla bramborová polévka a třešňové knedlíky. Jak chutnala nelze popisovat. Když hoši viděli vybírat knedlíky z kotle, měli sliny jako „honící pes“. Po obědě všichni odpočívali. Pro zábavu si zhotovili vor na jezero, které bylo těsně u tábora. Jiní zase obdivovali prales proti němuž prý naše lesy jsou pouhým strništěm. Dřeva na oheň bylo dostatek, i když ho někteří přinesli „za pepř“. Večer se vůdcové tajně smluvili, že kolem 22 hodiny provedou planý noční poplach spojený s přepadením tábora. Poplašný signál zazněl až ve dvě hodiny ráno. Ve stanech bylo náhle jako v úle. Někdo měl vchod zatarasen pytlem brambor, všichni byli jako „zjančení“, nebo nebyl východ ze stanu k nalezení. Měli pronásledovat nepřítel. Ten, kdo by zůstal, znamenalo, že se bojí. Vůdcové stanovují hlídky. Málokomu se do ní chtělo.

Při ranním nástupu byli mnozí skauti zvláště pěkně ve svých krojích ustrojeni. Jinak chlapci užívali lesa, voru na vodě. Večer sedávali u ohně, vyprávěli veselé příhody, zpívali. Přes den většina chodila v plavkách, jen jeden v košili – jako nějaký duchovní. Kuchař se také jednou urazil při nějaké slovní potyčce a nevařil. Šlo to bez něj a druhý den opět vařil. Počasí bylo pěkné, jen poslední dva dny silně pršelo. Bylo nutné nad ohněm postavit střechu ze stanového plátna. Ani kapka nepadla do kotlíku. Pro špatné počasí museli odejet dříve. Cesta domů se zdála dlouhá. Domova se všichni ve zdraví dočkali. Dlouho a rádi vzpomínali na první týdenní tábor.“¹⁵¹

Skautské oddíly podnikaly mnoho výletů, např. na Žďár, na Karlštejn (do kaple Svatého kříže), na hrad Buben a do Českého Ráje (příloha č. 23, 24).

V roce 1921 již skautům SS nestačila malá chatka, a tak se rozhodli, že si postaví novou – našli prostor v Homolce. Terén byl velmi skalnatý, ale

¹⁵⁰ NEÚSTUPNÝ, F.: *Doubravecký skauting – Mezi dvěma světovými válkami 1919-1939*, str. 11 - 17

¹⁵¹ NEÚSTUPNÝ, F.: *Doubravecký skauting – Mezi dvěma světovými válkami 1919-1939*, str. 17 - 18

velkým problémem byl nedostatek dřeva. Díky mnišce bylo nutné, v blízkosti Kornatického rybníka a zříceniny hradu Lopata, vykácet mnoho stromů. Na stavbu se použilo i dřevo ze staré chatky.

Na valné hromadě Baden Powelových skautů v roce 1923 se usnesli, že postaví novou klubovnu. Znalí situace s obtížemi při obstarávání dřeva skauty SS se rozhodli, že postaví klubovnu zděnou. Bylo 5 let po válce a chyběly finanční prostředky pro stavbu. V nové kronice z roku 1933 je uvedeno, že se se stavbou začalo roku 1923, avšak bylo myšleno obstarávání pozemku a projekt. K vlastní stavbě došlo o něco později. V tu dobu zde působilo 55 skautů.

Když se v roce 1924 stala Doubravka součástí Velké Plzně, naskytla se doubraveckým skautům příležitost vstoupit do široké městské skautské sítě. Naskytla se tak příležitost vstoupit do hlavního celorepublikového skautského hnutí – Svojsíkovy SJS RČS. Doubravečtí skauti však o toto spojení nejevili zájem. SS dále pokračovali v úpravách dřevěné chaty a BP podnikali výlety do okolí i celého kraje a i nadále střádali peníze na vysněnou zděnou chatu.

V roce 1928 dokončili SS vnitřní úpravy dřevěné chaty a pustili se do úprav okolí klubovny a přístupové cesty. V kronice BP není žádná zmínka o činnosti oddílu – důvodem bylo nejspíše nedostatek času způsobený výkopem a stavbou zděné chaty.¹⁵²

„Vůdcové získali místo na svahu pod polem rolníka Václava Vacka proti Panskému dvoru nad „Oujeveckým“ potokem, a to asi 200 metrů od již hotové dřevěné chaty SS. Při výkopu byl podle nové kroniky nalezen „POKLAD“ – hrnec s mincemi ze 13. století, snad ze šafářova dvora. Ten skauti odevzdali do Městského muzea v Plzni. Odměna, kterou obdrželi, byla použita na stavbu klubovny.“¹⁵³

Klubovna byla postavena v roce 1929. Byla postavena z bílých cihel. Měla verandu, okenice a půdu, na kterou vedly dřevěné schody. Uvnitř byla vybílená

¹⁵² NEÚSTUPNÝ, F.: *Doubravecký skauting – Mezi dvěma světovými válkami 1919-1939*, str. 18 - 33

¹⁵³ NEÚSTUPNÝ, F.: *Doubravecký skauting – Mezi dvěma světovými válkami 1919-1939*, str. 34

místnost s dlouhým stolem a řadou židlí. Aby bylo skautům v zimě teplo, byla opatřena bubínkovými kamínky. Na čelní stěně byl obraz T.G.Masaryka a na dalších stěnách byli zakladatelé skautingu (příloha č. 25).

V roce 1930 se v Plzni konal IV. Sjezd západočeských skautů. Doubravecký oddíl bývalých *Baden Powelových skautů* byl přijat do **Západočeské župy SJS RČ** a stal se jejím 5. městským oddílem. Jeho nový název byl **Jestřábi** – Plzeň – Doubravka. Spolupráce mezi jednotlivými plzeňskými oddíly byla velmi dobrá a tak došlo k oživení činností skautingu na Doubravce.

V následujícím období skautské oddíly podnikaly mnoho výletů a akcí pro veřejnost např. táboráky. Vůdcové se o své svěřence starali velmi pečlivě. Vlčatům se snažili přiblížit lásku k výtvarnému umění. Ve svém ateliéru je velmi vřele přijal známý plzeňský výtvarník a sochař Jaroslav Votloučka.

Činnost Socialistických Skautů také pokračovala. K dřevěné chatě byla přistavená zděná část pro skautky. V blízkosti chaty vytvořili volejbalové hřiště a postavili velmi krásný a velký indiánský totem.¹⁵⁴

Jak je patrné ze záznamů z kronik doubraveckého skautingu, historie je velmi pestrá a zajímavá. Činnost skautů na Doubravce tedy započala v roce 1919 a ve své činnosti oddíly pracují až do současnosti. Nyní na základně v Doubravce působí **Středisko „5. květen Plzeň“** a je největším volnočasovým sdružením pro děti a mládež městského obvodu Plzeň 4. Dnes je toto středisko tvořeno 7 skautskými oddíly a je zde registrováno téměř 190 osob. Dětem je zde poskytován bohatý program např. hry, výlety do přírody, sportovní a kulturní aktivity, výuka praktických dovedností a v létě táboření.

Na závěr bych ráda uvedla, že plzeňské středisko „5. květen“ v Plzni – Doubravce každoročně pořádá **Memoriál Pavlíka, Šindeláře a Záleského**. Jsou to jména hrdinů, kteří za druhé světové války položili, jako váleční piloti RAF¹⁵⁵,

¹⁵⁴ NEÚSTUPNÝ, F.: *Doubravecký skauting – Mezi dvěma světovými válkami 1919-1939*, str. 34-101

¹⁵⁵ Royal Air Force (RAF) je označení vojenského letectva britských ozbrojených sil. Jedná se o nejstarší nezávislé vojenské letectvo na světě. Vzniklo 1. dubna 1918 sloučením Royal Naval Air Service a Royal Flying Corps. Od tohoto sloučení hrálo RAF významnou roli v britské vojenské

své životy v leteckých bitvách. Na jejich počest jsou pořádány soutěže tříčlenných hlídek skautů. Doubravecké středisko vydalo i pamětní odznak.¹⁵⁶

3.11. Sokol na Doubravce (sport)

Česká obec sokolská (ČOS) má téměř 190 000 členů a je tak čtvrtým nejpočetnějším občanským sdružením v České republice. Členové se dobrovolně věnují sportům, pohybovým aktivitám a kulturní činnosti (folklórní a loutkářské soubory). Sokol byl historicky celkem čtyřikrát zakázán. Jeho činnost omezovaly války i totalitní režimy. Jako organizace však působí i v zahraničí a v komunitách krajanů na celém světě dosud.

Sokol byl v České republice založen valnou hromadou konanou dne 16. února 1862. Velké zásluhy na vzniku této organizace měl i **Miroslav Tyrš**, který nejprve navrhoval spolupráci s německými partnery. K dohodě však nedošlo, a tak Tyrš navrhl založení českého svébytného tělocvičného spolku.¹⁵⁷

Před rokem 1903 měla Doubravka asi 3 000 obyvatel. Ze dvou třetin bylo obyvatelstvo tvořeno průmyslovým dělnictvem a železničními zřízenci. Další třetinu tvořili rolníci, obchodníci a živnostníci. Myšlenka založení sokolské jednoty na Doubravce vzešla z řad členů Národně sociální, vzdělávací a podpůrné besedy. Největší zásluhy měl bratr Jiří Tomášek. Byl to zednický mistr na Letné a člen jednoty Plzeň I.. 27. listopadu 1903 se sešel zakládající výbor ve složení bratr František Pechman (předseda), bratr Jiří Tomášek (místopředseda), bratr Karel Tomášek (náčelník), bratr Josef Mukenšnábl (jednatel a zapisovatel), bratr Matouš Techl (pokladník) a bratr Ferdinand Waldmann a bratr Josef Tomášek (přisedící).

---

historii, především během druhé světové války. V RAF byly za druhé světové války i československé perutě - 310. stíhací, 312. stíhací, 313. stíhací a 311. bombardovací.

¹⁵⁶ URL:<<http://www.plzen-doubravka.skauting.cz/>>[cit. 2014-02-09]

¹⁵⁷ URL:<<http://www.sokol-cos.cz/historie-sokola-F6EA>>[cit. 2014-02-10], URL:<<http://www.sokol-cos.cz/cinnosti-5B47>>[cit. 2014-02-10]

Sportovní nadšenci se scházeli ke cvičení již od 21. října 1903 do hostince paní Jelínkové. Bylo jich tehdy pouze 18 bratří. Od roku 1904 cvičilo průměrně 15 bratří a to dvakrát týdně v nové škole. Mezi bratry bylo tehdy 5 učitelů, 10 dělníků, 4 kresličů a 3 bratři bez určitého povolání. Díky br. Jirkovi Tomáškoví se jednota rozšířila o nové členy z žactva. Přihlásilo se 62 žáků. V roce 1906 jednota založila velmi úspěšný hudební odbor pod vedením br. Šišky. O rok později se činnost jednoty rozšířila o vzdělávací sbor. Činnost jednoty byla velmi rušná. V roce 1906 se zúčastnilo V. sletu všesokolského v Praze 19 bratří v kroji a 2 v občanském obleku.¹⁵⁸

„Pozoruhodnou událostí sokolskou byly šibřinky v zimě r. 1908. Ráz jejich byl „V lesní tůni“. Místnost „U Doktorů“ byla proměněna v lesní tůň. Dekorace i scéna se velice líbily četnému obecenstvu, i výtěžek byl slušný: 67 K. V r. 1909 konány opět šibřinky s rázem „Na českém mlýně“. Ač bezvadně provedené, skončily deficitem 109 K.“¹⁵⁹

V roce 1908 byl učiněn neúspěšný pokus o založení ženského odboru Sokola. Avšak s příchodem roku 1910 se zvýšil počet členů jednoty. U dorostenců se počet členů zvýšil z 3 na 19 zásluhou Fr. Beneše. Ženský odbor byl založen v roce 1912 a vykazoval 6 sester a 7 dorostenek pravidelně cvičících.

Jednota vykazovala pravidelnou kulturní i cvičební činnost až do roku 1914. 26. července zasáhla klidný chod jednoty **Mobilizace**. Mnoho členů správního výboru muselo narukovat. V roce 1915 ztrácí jednota dva bratry na bojišti. Koncem roku 1917 měla jednota 17 sester a 45 bratří. Počet členů stoupl o 20 členů. Díky státnímu převratu stoupl počet členů – na konci roku 1918 jednota evidovala 101 mužů a 11 žen. Jednota nabídla své služby mladému státu. V roce 1919 vznikla pobočka Sokola v Červeném Hrádku, později i v Újezdě.

Doubravecká jednota se pravidelně zúčastňovala všesokolských sletů. V roce 1933 našla jednota řešení svého nového působiště. Nepříznivé úvěrové podmínky umožnily dokončit novou sokolovnu až v roce 1934.

¹⁵⁸ URL:<http://www.sokoldoubravka.cz/historie/hist_jednoty.php>[cit. 2014-02-10]

¹⁵⁹ URL:<http://www.sokoldoubravka.cz/historie/hist_jednoty.php>[cit. 2014-02-10]

Členové doubravecké jednoty zaznamenali mnoho sportovních úspěchů a to zejména v nářadovém a prostém tělocviku. Za vyzdvižení stojí tato jména cvičenců: Karel Tomášek, Václav Vacek a Matěj Bauer v roce 1907 úspěšní na závodním kolbišti. Jan Lodr byl úspěšný v roce 1908 ve vzpírání, Br. Hrabačka zaznamenal úspěch ve skoku vysokém. V roce 1922 byli úspěšní cvičenci na nářadí – br. Smetana a br. Škabrada. **Vavřínový věnec** získal v roce 1932 **br. Bořivoj Švec** za vynikající výkon v nářadovém a prostém tělocviku.¹⁶⁰

Před druhou světovou válkou měla TJ přes 800 členů a zaměřovala se na tzv. základní tělovýchovu a sportovní gymnastiku. Součástí byl také ochotnický soubor Tyl, loutkářský sbor a od roku 1936 provozovala TJ i kino.¹⁶¹

Po únorových událostech v roce 1948, došlo k některým opatření. Někteří členové byli vyloučeni a mnozí TJ opustili, protože neměli zájem za změněných podmínek v takové organizaci působit. V roce 1950 bylo rozhodnuto, že bude s doubravecká TJ začleněna do Závodní tělovýchovné jednoty Škoda Plzeň. V následujícím období činnost doubraveckého střediska upadala a uvažovalo se o jejím zrušení.

V roce 1957 po osamostatnění se do TJ začali hlásit noví členové. Činnost se začala obnovovat, vč. sportovních i společenských akcí. Pomoc s financováním zajišťovala vlastní restaurace.

Po „Sametové revoluci“ v listopadu 1989 byla opět obnovena činnost Československé obce sokolské. V roce 1994 se tělocvičná jednota stala součástí České obce sokolské.¹⁶²

Ať už život **Tělocvičné jednoty Sokol Plzeň – Doubravka** byl velmi bouřlivý a plný změn, přesto tato jednota nikdy nezanikla. Mnohdy její činnost udržela hrstka nadšenců, kteří měli zájem uchovat tradici sportování na Doubravce. Dodnes se nám tak zachovala jednota, která nabízí dnešním dětem, mládeži

¹⁶⁰ URL:<http://www.sokoldoubravka.cz/historie/hist_jednoty.php>[cit. 2014-02-10]

¹⁶¹ URL:<http://www.sokoldoubravka.cz/historie/stavba_sokol.php>[cit. 2014-02-13]

¹⁶² URL:<http://www.sokoldoubravka.cz/historie/stavba_sokol.php>[cit. 2014-02-13]

i dospělým široké spektrum sportovních aktivit. I nadále se tedy lidé na Doubravce mohou řídit heslem:

„Všichni mladí musí nastoupit do tělocvičny. Chceme-li národ udržet branným, musíme pravidelně cvičiti. Sokol patří do tělocvičny - Pravidelnost je základem úspěchu. Cvičme! Tužme se!“¹⁶³

3.12. Tamburaši (kultura – hudba)

O působení tamburašského souboru na Doubravce se nám dochovalo svědectví jen na fotografiích pana Vojtěcha Hajšmana, doubraveckého fotografa. Snímek (*příloha č. 29*) byl pořízen ve dvacátých letech 20. století. Další písemné prameny se mi nepodařilo zajistit, a tak historii **Tamburašů** popíši díky informacím z webových stránek **Tamburašského orchestru Studénka**, který v letošním roce slaví 100. výročí od svého založení.

Dle informací zveřejněných na těchto webových stránkách se první informace o existenci Slovanů, hrajících na tambury objevuje již v roce 591 n. l., kdy byzantský král Mauricius bojoval s Římskou říší v oblasti Thracie. V té době byla **tambura** sólovým nástrojem a sloužila jako doprovod k tanci a zpěvu.¹⁶⁴

V 19. století se pak vyvíjela další seskupení. V západní Evropě hráči hráli na loutny, v Itálii vznikaly mandolínové skupiny a v Rusku pak hudebníci hráli na domry¹⁶⁵ a balalajky.

První chorvatský tamburašský orchestr vznikl v roce 1847 v Osijeku. Poprvé se začalo hudbě tamburašů vyučovat na zagrebské univerzitě. Tamburašská hudba se začala díky dělníkům i studentům rozšiřovat až do Srbska, Slovinska, Bosny, Dalmácie, Vojvodiny a dále také do Čech, Slovenska, Rakouska, Německa, ale také Austrálie a Ameriky. Na našem území vznikaly

¹⁶³ URL:<http://www.sokoldoubravka.cz/historie/hist_jednoty.php>[cit. 2014-02-10]

¹⁶⁴ URL:<<http://www.tamburasi.cz/>>[cit. 2013-10-12]

¹⁶⁵ Domra - ruský lidový třístrunný nebo čtyřstrunný trsací nástroj podobný balalajce, ale oválného trupu.

tamburašské spolky od roku 1896. V roce 1903 byl ustaven „**Svaz tamburašských spolků československých**“. Vychází i „**Tamburašský věstník**“, ve kterém se uvádí:

*„Tamburašské soubory jsou ty, které ušlechtilou zábavou odvracejí vrtkavé myšlenky dospívající mládeže od zábav a sportu často útlému lidskému zdraví nebezpečných a jež vštěpují mládeži lásku k hudbě a probouzí v jejich nitru cit pro krásno vůbec.“*¹⁶⁶

Do nedávné doby působily na území České republiky tři tamburašské soubory. V Praze, v Plzni a Studénce. Plzeňský soubor byl založen v roce 1912 pod názvem **Tamburašský soubor Dalibor**.

Z článku Dávne písně plzeňských mandolín od pana Milana Tesaře se dozvídáme, že plzeňský tamburašský soubor Dalibor působil od roku 1912 do roku 2006. Avšak díky velkému zájmu mandolinisty Petra Vrobela se podařilo zachránit cenné noty tamburašského souboru Dalibor. A tak i díky nim pan Vrobel nahrál, a tak znovu oživil již ztracené a málem zapomenuté mandolinové melodie.¹⁶⁷

---

¹⁶⁶ URL:<<http://www.tamburasi.cz/>>[cit. 2013-10-12]

¹⁶⁷ Tesař Milan - <http://hudba.proglas.cz/detail-clanku/davne-pisne-plzenskych-mandolin.html>

4. NÁVRH DIDAKTICKÉ FORMY VYUČOVÁNÍ MÍSTNÍ REGIONÁLNÍ HISTORIE S VYUŽITÍM VÝŠE UVEDENÝCH MÍST

4.1. Kostel sv. Jiří

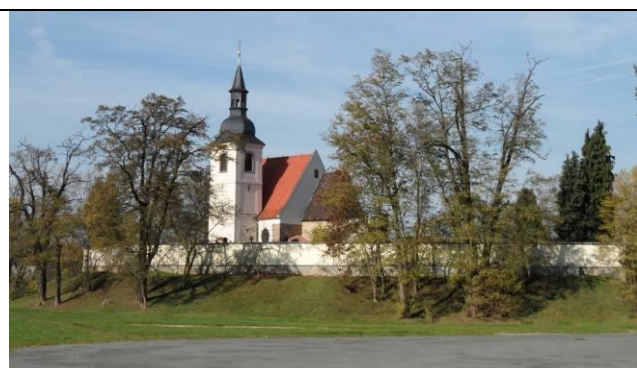
Historie

Nejznámější, i když nepravděpodobná **legenda o vzniku kostela** říká, že biskup sv. Vojtěch s 12 mnichy benediktinskými, vracející se roku 992 do Čech, založil kostel, jež nazval Kostelec. Dnes se však odborníci domnívají, že se původně jednalo o románský kostel. Kostel prošel během svého vývoje **čtyřmi přestavbami**. Přestavba v gotickém slohu kolem poloviny 14. století. Kostel byl při obléhání Plzně poškozen, a tak byl koncem 15. století znovu přestavěn. Další přestavbu kostela provedl ve třicátých letech 18. století stavitel Matěj Ondřej Kondel. Z té doby je i barokní kostnice umístěná na místním hřbitově. Poslední přestavba proběhla v letech 1912 – 1914 podle projektu J. Farkače. U kostela stávala do roku 1849 škola. U kostela sv. Jiří na Doubravce se již v 18. století uskutečňovaly poutě. Ačkoliv poutě do dnešního dne změnil svůj ráz, i v současnosti se každé jaro opakují.

Kostel sv. Jiří r. 1896

Archiv města Plzně, sbírka L. Lábka, krabice 39

Kostel sv. Jiří – pohled od příjezdové cesty

Foto autorka, 18. 10. 2013

Úkoly k historii

K jednotlivým obdobím stavebních slohů, označených číslicí, přiřaď správný popis a obrázek (k jednotlivým obdobím přiřaď velké písmeno A, B, C nebo D a dále I., II., III, IV.). Správnou odpověď si zapiš na list papíru a nech si úkol zkontrolovat dospělým nebo učitelem.

1. <u>Románský sloh</u>	2. <u>Gotický sloh</u>	3. <u>Renesanční sloh</u>	4. <u>Baroko</u>
A.	B.	C.	D.
			
Rotunda sv. Martina	Zámek Troja v Praze	Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře	Schwarzenberský palác v Praze
<p>I. Vrcholná etapa tohoto slohu se u nás prosadila po r. 1550. Architektura budov vychází z antického stavitelství. Renesanční domy mají typické podloubí s atikou. Domy mají nové fasády zdobené sgrafity (např. psaníčky), okny s pravoúhlým rytmem (sdružovaná do dvojic), římsami a portály. Novým řešením jsou arkádová nádvoří. Sloupy měly zdobené hlavice. Ke stavbám patří např. plzeňská Radnice, Královský letohrádek na Pražském hradě.¹⁶⁸</p>			
<p>II. Do Čech vstoupilo kolem r. 1610 tato architektura vychází ze základních rysů renesance. Je bohatší ve tvarech. Dává přednost dražším materiálům a k výzdobě hojně využívá sochařská a malířská díla. Nejvýrazněji se tento sloh prosadil v Praze – „pražské baroko“. Symetrie staveb byla přísně dodržována. Výrazným znakem se stala křivka – vyduté a vypouklé plochy, místnosti se zaoblily. Ke stavbám patří např. zámek Trója, Chrám sv. Mikuláše, morové sloupy.¹⁶⁹</p>			

¹⁶⁸ HORA-HOŘEJŠ, P., *Toulky českou minulostí – Třetí díl*. Nakladatelství BARONET. Praha 1994, ISBN 80-85621-97-5, str. 60 - 61

¹⁶⁹ HORA-HOŘEJŠ, P., *Toulky českou minulostí – Čtvrtý díl*. Nakladatelství BARONET. Praha 1995, ISBN 80-85890-21-6, str. 193 - 199

III. Tento stavební sloh vznikl přibližně v roce 1000, do naší země dorazil asi o sto let později. Jeho název je odvozený od jména Roma – Řím. Ke stavbám patří např. baziliky, rotundy. Zdi těchto staveb byly silné a okna malá, sdružená, nebo kruhová. Hlavními znaky byly valené klenby a půlkruhové oblouky oken a portálů, též ho nalezneme v základech staveb. Uvnitř staveb jsou pilíře a sloupy. Hlavním stavebním materiálem byl kámen (opuka), u nás světoznámá bělostná petřínská a bělohorská.¹⁷⁰

IV. Tento sloh má původ ve Francii v první polovině 12. století. Charakteristickým znakem je lomený oblouk a klenby, které jsou neseny pilíři. Stavby mají velké množství oken, vyplněných obrazy z barevných sklíček. Stavby míří všemi liniemi vzhůru, měly tak poutat myšlenky člověka k Bohu.

Ke stavbám patří např. katedrály, Prašná brána, Karlův most, Chrám sv. Barbory.¹⁷¹

URL:<<http://zena.centrum.cz/bydleni/grafika/2012/01/30/naucime-vas-rychle-slohy-architektury-zvladnete-to/#1-24>>[cit. 2014-02-16] - fotografie

(Správná odpověď: 1. A. III., 2. C. IV., 3. D. I., 4. B. II.)

Pověst

Potrestaný rouhač

(upraveno dle: HAVLIC, V.: *Zlatá kniha plzeňských pověstí*.)

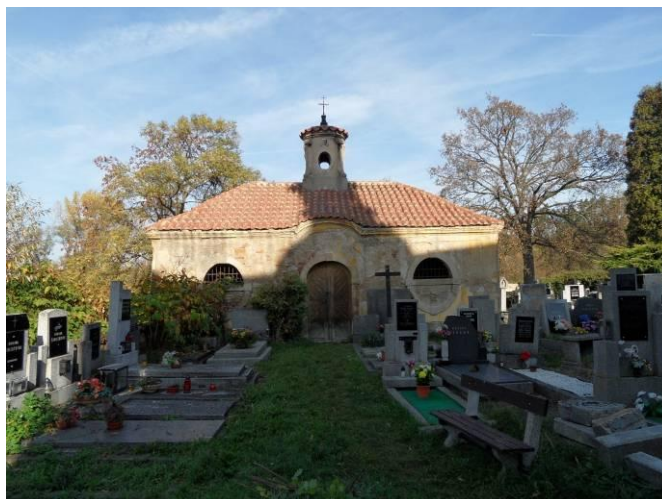
V kostnici na hřbitově u sv. Jiří hořivala prý v dřívějších dobách stále věčná lampa, pro kterou dodávali doubravečtí občané olej. Jednou prý syn hrobníkův zdržel se v Doubravce při muzice dlouho do noci. Jistý chasník se ho tázal, nebojí-li se tak pozdě v noci jít domů. Mladý hrobník pravil, že se sice nebojí, ale do kostnice prý by o půlnoci za žádnou cenu nevstoupil, neboť prý se o ní povídají hrozná věci. Chasník prohlásil, že půjde na hřbitov a v pravou půlnoc vstoupí do kostnice. Když přišli před kostnicí, hrobníkův syn varoval chasníka, aby se takto nezachoval. Vstoupil do kostnice se slovy: „Nebožtíci mají spát, nepotřebují světlo!“ V tom se strhl ohromný víchr a než chasník ke dveřím dospěl pršely na něho ze všech stran lidské kosti. Hrobníkův syn utíkal pro pomoc ke svému otci. Starý hrobník vzal lucernu, pokropil sebe a syna svěcenou vodou a šli

¹⁷⁰ HORA, P.: *Toulky českou minulostí – První díl*. BONUS PRESS, Praha 1993, ISBN 80-85621-18-5, str. 192-193

¹⁷¹ HORA, P.: *Toulky českou minulostí – První díl*. BONUS PRESS, Praha 1993, ISBN 80-85621-18-5, str. 255

ke kostnici. Rouhače našli zasypaného kostmi a lebkami. Snad ve tmě, když se chtěl ke dveřím dohmatat, na sebe je strhl. Lidová obrazotvornost si případ tento vyložila jako boží trest za rouhání. Necht' tomu jak chce, případ ten jest důkazem, že rouhavá bujnost může vésti k osudným důsledkům.

Kostnice u kostela sv. Jiří

Foto autorka, 18. 10. 2013

Úkoly k pověsti – Český jazyk

1. Slova, kterým nerozumíš si opiš na list papíru a požádej učitele nebo rodiče o jejich vysvětlení. Pokud nenaleznete správnou odpověď, pak se pokus hledat řešení v encyklopediích, slovnících nebo na internetu.
2. V textu vyhledej 7 podstatných jmen a zapiš je na list papíru.
3. V textu vyhledej 7 sloves a zapiš je na list papíru.
4. V textu vyhledej souvětí a zapiš vzorec tohoto souvětí (pokud si nevíš rady, požádej o radu svého kamaráda, nebo dospělého).
5. V textu vyhledej větu jednoduchou (s dospělým, nebo s učitelem si zopakujte, jaký je rozdíl mezi souvětím a větou jednoduchou).
6. Zkus vyprávět, zda jsi ve svém životě zažil(a) něco obdobného.

4.2. Škola u sv. Jiří

Historie

Kromě kostnice stávala v blízkosti kostela sv. Jiří i **poustečna**. V letech 1786 – 1787 byla budova poustevny opravena a od té doby byla nazývána školou. Budova školy byla přízemní a vyučovalo se v ní do roku 1849. Všechny děti chodily do jedné třídy a učil je učitel, který ve škole – poustečně také bydlel. První učitel se jmenoval Jiří Kučera, který je připomínán již roku 1657. Za svoji práci vybíral od dětí tzv. „**sobotáles**“, tj. školné. Mnohdy bylo vybíráno ve formě naturálií (mouka, chléb, obilí). Od roku 1848 zde působil učitel Gabriel Sýček. Děti se ve škole učily číst, psát, učily se i mluvnici, matematiku (sčítání, odčítání, násobení a dělení a znaly i slovní úlohy). Ve škole měli žáci i hodiny dějepisu a zpěv měli jen někdy. Žáci se s učitelem pečlivě připravovali na školní slavnosti, kde dokazovali své znalosti před rodiči, a dalšími důležitými osobnostmi města Plzeň (vikář, katecheta, plzeňský arciděkan). V roce **1850** byla **založena nová škola v Doubravce**. Budovu svatojiřské školy pak koupil hrobník a žil v ní do jejího zboření v roce 1904.

Kostel sv. Jiří a škola r. 1896

Archiv města Plzně, sbírka L. Lábka, krabice 39

Kostel sv. Jiří – pohled z Pecihrádku

Foto autorka, 18. 10. 2013

Pověst

Škola byla velmi často ohrožována povodněmi. Podle tradované pověsti musel učitel při jedné noční povodni utéci ze staré školy do kostela. Noc zde údajně přečkal na kůru jen pod peřinou, kterou si stačil vynést z domu a k oltáři přivázal svou krávu. Událost má zřejmě pravdivé jádro. Největší zaznamenaná povodeň se okolo kostela sv. Jiří prohnala v noci z 27. února na 28. února 1784. Podle popsaných škod, které povodeň způsobila, zaplavila voda hřbitov i kostel nejméně do výše půl metru. Důkazem dramatickosti povodňových události nám byla povodeň roku 2002, kdy vody z řek Mže a Úslavy vystoupily až na hřbitov, avšak přibližně o metr níže než v roce 1784.

Úkoly pro žáky - matematika:

Pokusíš se vypočítat z paměti stejný příklad jako děti před více než 200 lety?

1. Jeden stromek stojí 5 zlatých, co stojí tucet?

(Pomůžeme ti pouze informací, že tucet je jednotka, která představovala 12 kusů.)

2. Dvacet vajec stojí 24 krejcary. Zač jest kopa?

(Opět pomůžeme informací, že kopa představovala 5 tuctů, což je 60 kusů.)

Děti se také učily znát míry: cent jest 100 liber, libra 32 lotů, jeden lot 4 kvintle. Sáh jest 6 stop, loket jest 24 coulů, strych jsou 4 větele, větel jsou čtyři měřice tedy 16 měřic do strychu. Dnes už známe úplně jiné jednotky délky.

3. Jaké znáš jednotky délky ty?

(Odpověď: milimetr, centimetr, decimetr, metr, kilometr)

Zkus převést tyto jednotky:

1 000 m = ... (km)

100 m = ... (cm)

25 km = ... (m)

68 m = ... (mm)

6 980 dm = ... (m)

Příklady si zapiš na list papíru a zapiš správné výsledky. Kontrolu proved' se spolužákem, dospělým, nebo učitelem.

Výtvarná aktivita

Na jeden list papíru nakresli, jak si představuješ školu (třídu) před více než 200 lety, tzn. například svatojiřskou školu. Na druhý list papíru nakresli školu budoucnosti, přesně tak, jak si ji představuješ. Zamysli se nad tím, jak vypadaly lavice, tabule, do čeho žáci zapisovali, nebo budou zapisovat. Svou velkou roli ve výuce dnes hraje i výpočetní a další technika. I tento fakt zohledni při kresbě školy. Přejeme hodně tvůrčích nápadů.

Škola ve skanzenu – Pribilina (Slovensko)

URL:<<http://vlasak.blog.denik.cz/c/12207/Ve-stare-skole.html>>[cit. 2014-03-15]

Školní pomůcky na výstavě Dětský svět za císaře pána

URL:<<http://muzeum3000.nm.cz/aktuality/novy-skolni-rok-je-tu-a-jak-to-bylo-za-monarchie>>[cit. 2014-03-15]

4.3. Pecihrádek

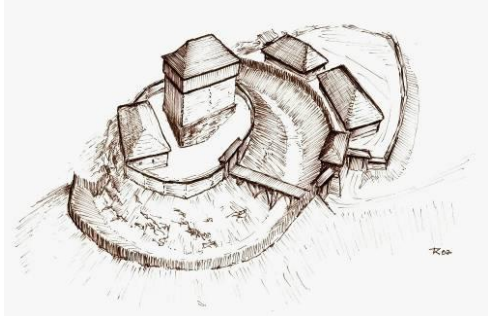
Historie

Na tomto skalnatém ostrohu ležícím proti kostelu sv. Jiří stávalo kdysi feudální sídlo, postavené **ve druhé polovině 13. století**. O historii tohoto místa vypovídají i některé archeologické nálezy. V roce 1975 byl zde, na hlavní plošině hrádku, nalezen broušený kamenný klínek a o 12 let později i malá broušená kamenná sekyrka. Jednalo se o nástroje, které vyrobili lidé v pozdní době kamenné (eneolitu). V letech 2003 a 2007 zde byly nalezeny další pravěké střepy. Je tedy velmi pravděpodobné, že Pecihrádek **byl osídlen již v období 3 200 př. n. l.**

Jméno tohoto sídla, lidově nazývaného Pecihrádek, však není původní a ani historické jméno této lokality není známé. Nový název Pecihrádek se objevuje zhruba od 18. století. Existují hypotézy, že název vytvořili samotní lidé kvůli množství přepálené a spečené hlíny, která se zde nacházela. Další možností je chybný zápis názvu z období tvorby nových map zvaném raabizace v roce 1779.

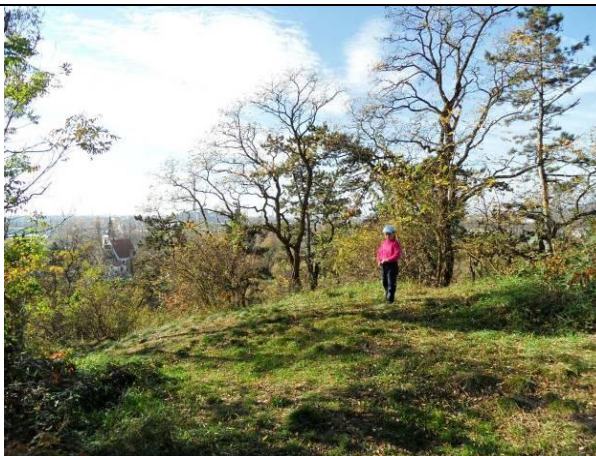
Obvodová hradba hrádku byla pravděpodobně **dřevěná**. Hrádek byl velmi malý a je tedy možné, že některé budovy byly zasazeny přímo do hradeb. V okolí hrádku byl **příkop** a přes něj vedl **dřevěný most** – poslední část byla padací. Byl vybudován ve výrazné poloze a jeho život byl pravděpodobně ukončen ničujícím požárem, po němž již nebyl obnoven.

Podle zákona č. 20/1987 Sb. je Pecihrádek zapsán jako **archeologická památka** pod rejstříkovým číslem 4484 a jeho jakékoliv poškozování je proto trestné. Přesto je však opakovaně narušován nelegálními sondami a výkopy.

Ideální rekonstrukce Pecihrádku s přilehlým dvorem na přelomu 13. a 14. století (T. Karel 2007)

HAJŠMAN, J.: Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 16

Pecihrádek

Foto autorka, 18. 10. 2013

Pověst

Kožený most na Pecihrádku

(HAVLIC, V.: *Zlatá kniha plzeňských pověstí*.)

Nad kostelem svatého Jiří měly dvě sestry, byly to panské slečny, na dvou vrších proti sobě každá jeden pěkný zámek a tyto byly mezi sebou spojeny koženým mostem. Obě sestry si slíbily, že se nikdy nevdatí. Po čase, ale jedna z nich našla si tajně švarného ženicha. Když se to její sestra dověděla, nechala v noci přerézati kožený most, neboť se na svoji sestru rozhněvala, že porušila slib.

(Vyprávěla stará Rozumka)

Úkol k pověsti

Po důkladné prohlídce místa dnešního Pecihrádku, půdorysného plánu a Ideální rekonstrukce se pokus vymyslet svůj vlastní příběh. Můžeš se pokusit vybrat z následujících žánrů: Pověst, pohádka, vypravování, úvaha.

Přejeme hodně skvělých tvůrčích nápadů.

Erby – historie

Erb má svůj původ především u středověkých rytířů, kteří si jimi označovali své přilby a brnění. Bylo nutné rychle rozeznat spojence a nepřítel i v době, kdy na sobě měli oblečené brnění, které pokrývalo celé tělo. Barevnými symboly značili brnění, štíty i vlajky. Na symboly využívali kontrastní barvy a jednoznačné tvary, dobře rozpoznatelné na velkou vzdálenost. Při bitvě tak umožňovaly rychlou orientaci.

K popisu erbu existují v mnoha případech i příběhy, které vysvětlují význam jednotlivých barev, zvířat a symbolů. Mnohdy tyto symboly a barvy napoví jméno samotného majitele erbu. Erb se skládá z několika částí: povinnou součástí erbu je štít, dalšími částmi jsou např. přilba, klenot, štítonoš, motto atd. Věda, která se zabývá studiem erbů, se nazývá **heraldika**.

Ukázky některých významných šlechtických erbů

 <p>Harantové z Polžic a Bezdražic</p>	 <p>Kolovratové</p>	 <p>Lichtenštejnové</p>
 <p>Lobkovicové</p>	 <p>Páni z Lipé</p>	 <p>Pernštejnové</p>

(URL:<http://www.ohradech.eu/prehled_erbu.html>[cit. 2014-02-16]) - obrázky

Úkol - erby

Dobře si prohlédněte všechny tyto šlechtické erby. Sleduj barvy, symboly a další části erbu. Tyto symboly dále porovnej s názvem šlechtického rodu. Své objevy a postřehy z pozorování konzultuj s kamarádem, dospělým nebo učitelem.

Erb Linharta Jílka z Doubravky a Hradiště – významného plzeňského měšťana (z roku 1543)

Archiv města Plzně, inv. č. 13

Další aktivita – erby

V prostoru Pecihrádku nasbírej různé přírodniny (listy, větvičky, jehličí, kamínky, plody). Pomocí těchto přírodnin vytvoř svůj návrh erbu. Přírodniny si můžeš odnést domů nebo do školy a tam za pomoci lepidla vytvoř na čtvrtce svůj erb. Během vytváření erbu přemýšlej o příběhu, který skrývají symboly tvého erbu. Přejeme hodně zajímavých nápadů.

4.4. Chlum (sport a rozhledna)

Vrchol Chlum leží v nadmořské výšce **438 metrů**. Vrch Chlum patřil vsi Doubravka. V roce 1509 jej zakoupilo město Plzeň od čtyř sester Johanky, Doroty, Kateřiny a Magdalény z Doubravky. **První podrobnější zmínka** o vrcholu se objevila roku **1564**, kdy se uskutečnil tzv. *výchoz* neboli komisionální obchůzka společných hranic mezi městem a Bukovcem. Zajímavostí např. je, že dřevo z chlumského vrchu bylo použito na výstavbu františkánského kláštera ležícího v centru města Plzeň.

V roce 1781 byla většina vrcholu zalesněna, o tom svědčí arabizační mapy, které v tomto roce vznikly. Dle dalších záznamů byl vrchol v roce 1820 holý a upravený pro pastvu ovcí. Vzrostlý listnatý les byl pravděpodobně počátkem 19. století vykácen, ale koncem 19. století byl Chlum opět celý zalesněný. Později byl vrchol osazován borovicemi. Některé borovice při severním okraji lesa jsou dnes stáří 200 let.

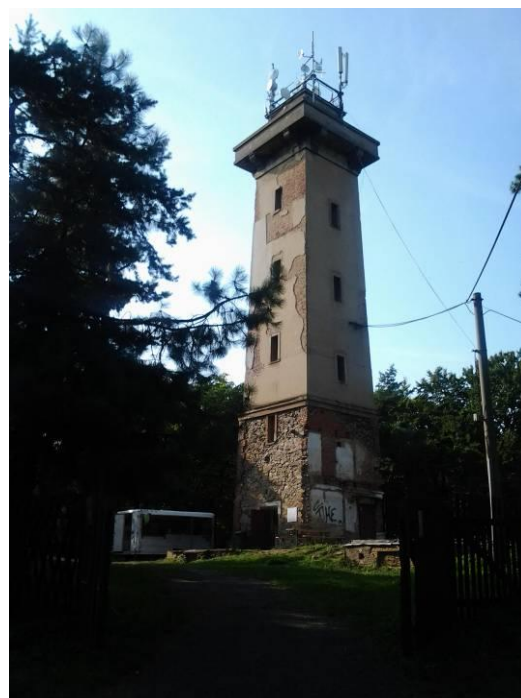
V roce **1923** se doubravecký odbor Svazu českých dělnických turistů rozhodl pro **výstavbu rozhledny** na vrcholu Chlumu. Stavba chaty a spodní kamenné části rozhledny započaly v roce 1926. **Rozhledna byla dostavěna** do plné výše v roce **1929**. O dva roky později byla dostavěna přístavba pavilonu s restaurací. Rozhledna během své historie několikrát změnila svého majitele a objekty na vrcholu změnily svůj vzhled a dokonce nebyla po několik let přístupná veřejnosti. **V roce 2001** byla **rozhledna vyhlášena** ministerstvem kultury **za kulturní památku**. Od roku 2010 provozuje rozhlednu Klub českých turistů Plzeň – Bolevec a rozhledna je v současné době přístupná. Dnešní rozhledna je 24 metru vysoká a na ochoz ve výši 22 metrů vede 121 schodů.

Rozhledna na Chlumu před dostavbou - pohlednice
Soukromá sbírka pana Josefa Víznera

**Rozhledna na Chlumu ve 30. letech
20.století - pohlednice**
Soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Rozhledna Chlum - dnes

URL:<<http://rozhledna-chlum.sweb.cz/>>[cit.
2014-03-16]

Sport na Chlumu

Ve třicátých a čtyřicátých letech minulého století byl Chlum významným střediskem plzeňských lyžařů. V roce 1936 byl na severozápadním svahu vystavěn **skokanský můstek** s kritickým bodem 28 metrů. Sloužil pro výcvik mládeže. Význam tohoto zimního střediska vzrostl především v období protektorátu, kdy republika přišla o příhraniční hory. V roce 1942 byl přestavěn a umožňoval skoky dlouhé až 35 metrů. Poslední velké skokanské závody se zde uskutečnily v lednu 1951.

Vrchol však využívali i sáňkaři. Z vrcholu vedla **sáňkařská dráha**, která na 500 metrech klesala o 65 metrů.

Pozůstatky skokanského můstku na Chlumu

URL:<http://www.cykloklub.com/gallery.php?id=2013_04_29-kruh-chlum>[cit. 2014-03-16]

Pověst

Zlatá metlice z Chlumu

(upraveno dle: HAVLIC, V.: *Zlatá kniha plzeňských pověstí*.)

Na vrchu Chlum u Doubravky blíže Plzně roste jednou v roce zlatá metlice, která má divotvornou moc. Ale jest velmi těžko ji utrhnouti, neboť se neví, v který den a v kterou hodinu vyroste, a za málo hodin se zase ztratí. Hrobníkově dceři od sv. Jiří podařilo prý se tuto metlici utrhnouti. Přinesla ji domů, ale nevěděla co s ní, neznala její divotvornou moc. Došla k jedné stařeně v Šaškově Újezdě a svěřila se jí se svým nálezem a ta jí pravila, aby s metlicí tou šla o Velký pátek na Skalku nad Ejpovicemi a tam se v čase, kdy se v kostele čtou pašije, pomodlila tři otčenáše a tři zdrávasy. Dívka tak učinila a tu v lese, kde se právě nacházela, otevřela se v jednom kopci díra, ve které dívka našla zlaté skvosty, kterých odnesla plnou zástěru domů. Dobře se pak provdala za bohatého synka a byla jednou z nejbohatších selek v okolí.

(Jistý domkář z Doubravky. Pověru tu připomíná také J.V.Hruška v článku „Pověry národní v Čechách“, Musejník XXIX., 1855, str. 328)

Zakletá panna na Chlumu

(HAVLIC, V.: *Zlatá kniha plzeňských pověstí*.)

Jeden plzeňský měšťan jel v pryčce z Rokycan domů. Za vozem se pohybovala ošklivá ropucha a konečně skočila do pryčky. Majitel ji vyhodil, vskočila zas a to tak dlouho, až přijeli k jedné kapličce, stojící blíže Chlumu u cesty. Tam vyskočila a on řekl: E, tak si tu zůstaň. Tu se najednou proměnila ropucha v krásnou bílou pannu. Byla zakleta a děkovala mu za vysvobození. Zároveň mu z vděčnosti prozradila, že má v domě svém zazděný poklad. Sedm let prý se pokoušela o vysvobození.

(Kamnář Bogner, 1867. Tato pověst se také objevuje v Tyrolsku a ve Švýcarsku a byla sem dle všeho některým přistěhovalcem přivezena.)

Aktivita s přírodninami – Znáte naše stromy a keře?

(aktivita by byla zajímavější se skutečnými přírodninami, nejenom s obrázky na tabuli, pracovním listu atd. Děti by pak mohly, po prozkoumání hmatem, hádat o jaké přírodniny se jedná).

		
Žalud (plod)	Buk lesní	Borovice tuhá
		
Smrk ztepilý	Modřín opadavý	Bříza bělokorá
		
Bříza bělokorá	Jeřáb ptačí s plody	Vrba jíva
		
Hloh obecný s plody	Jahodník obecný	Kaprad' samec

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:YN_oak_acorn_400.jpg>[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://bukvicky.wu.cz/>>[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://www.mezistromy.cz/cz/fotogalerie/jehlicnate-stromy>>[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://www.mezistromy.cz/cz/fotogalerie>>[cit. 2014-03-16]

URL:<<http://three-rivers.webnode.cz/fotogalerie/>>[cit. 2014-03-16]

4.5. Mohylové pohřebiště (Masarykova – Skalní)

V místech, kde se dnes nachází Popelnicová a Mohylová ulice vzniklo kdysi dávno mohylové pohřebiště. Toto bylo odkryto při stavbě silnice z Doubravky do Lobež v letech 1912 – 1914 a 1926 – 1927 v Masarykově ulici (dříve Komenského ulice). Výzkum proběhl v místech obytného domu pana Pechmana a přilehlé továrny (viz. obrázek níže).

Celkem bylo nalezeno více než dvě desítky hrobů s keramickými nádobami tzv. popelnicemi, do kterých se ukládal popel zemřelých. Zajímavým se jeví nález širší hrncovité popelnice s okrouhlým otvorem nade dnem popelnice. Podle archeologických nálezů zařazují odborníci tyto hroby do období **Knovízské kultury (období mladší doby bronzové)**.

Kromě několika rozrušených hrobů se zlomky keramických nádob zde byl nalezen i jeden hrob z bohatší výbavou. Obsahoval dva bronzové náramky, dvě záušnice se skleněnými perlami a náhrdelník, který byl složen z asi 13 kusů různobarevných zdobených skleněných perel (viz. obrázek níže). Nálezy byly zachráněny díky panu F. Pechmanovi, majiteli firmy, který odevzdal nález do městského historického muzea.

Z nálezové zprávy vyplývá, že pohřebiště v prostoru kolem křižovatky dnešních ulic Masarykovy a Skalní bylo využíváno ve dvou obdobích. V mladší době bronzové ve 13. – 10. století př. n. l. zde byly spálené kůstky zemřelých ukládány v nádobách do hrobů, které byly kryty mohylkami. V pozdějším období halštatském bylo místo starého mohylového pohřebiště opět využito. Jednalo se opět o žárové pohřby, ty však byly do vrcholů starých mohyl zahloubeny. Opakované využití jednoho pohřebiště nebylo nic výjimečného, neboť místa pro pohřebiště se vybírala podle pravidel, která se časem příliš neměnila.

Nález z mohylového pohřebiště – expozice Západočeského muzea v Plzni

Foto Jan Hajšman – soukromá sbírka, 19. 12. 2013

Tzv. Cementárna fy Ryba a Pechman před 13. 8. 1913

Západočeské muzeum v Plzni - odd.národopisu
L 1141 13x18

Masarykova ulice ze stejného pohledu

Foto Jan Hajšman – soukromá sbírka,
13. 2. 2009

Doba bronzová na území Česka

Jako doba bronzová se v České republice označuje období přibližně mezi roky 2000 až 700 př. n. l. K nejvýznamnějším kulturám z počátků doby bronzové patří **kultura únětická**. Na rozdíl od předchozího **eneolitu**, je pro toto období typická rozvinutá místní těžba rud a zpracování bronzu, který je užíván nejen pro výrobu zbraní a šperků, ale tak k výrobě pracovních nástrojů (sekery, a později i srpů). Doba bronzová pak plynule přechází ve starší dobu železnou – **halštat**.¹⁷²

¹⁷² HORA, P.: *Toulky českou minulostí – První díl*. BONUS PRESS, Praha 1993, ISBN 80-85621-18-5, str. 47 - 51

Co je to mohyla?

Jednalo se o památníky, hroby pravěkých knížat či náčelníků. Trochu připomínají pyramidy, jen byly menší. Na svou dobu se však jednalo o gigantické stavby. Na našem území bylo objeveno přibližně 300 mohyl. V oblasti Porýní vznikaly v době bronzové v průměru až 100 metrů velké kamenné mohyly. Většinou se však jednalo o kruhové či elipsovitě mohyly v průměru 5 – 20 metrů.

Základem mohyly byl kamenný věnec (zeď), jeho úkolem bylo zabránit rozplavení pláště stavby. Uvnitř byla trámová konstrukce – prostor pro zemřelého. Obřady trvaly i několik dní. Na závěr zasypali příbuzní mocného předka kamením či hlínou – navršili mohylník. Pohřeb pod mohylou mohl být kostrový, žárový nebo birituální. Pozůstatky se ukládaly volně, do skříňky nebo do popelnice.¹⁷³

Příklady mohyl na území České republiky

Mohyla na Bílé hoře v Praze

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wite_Mountain_-_the_tumulus.JPG >[cit. 2014-02-23]

Mohyly na vrchu Baba u Vitína

URL:<[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mohyly_v_blizkosti_vrcholu_Baba_\(570_m\)..JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mohyly_v_blizkosti_vrcholu_Baba_(570_m)..JPG) >[cit. 2014-02-23]

¹⁷³ HORA, P.: *Toulky českou minulostí – První díl*. BONUS PRESS, Praha 1993, ISBN 80-85621-18-5, str. 50 - 52

Mohylové pohřebiště Nová Hospoda

URL:<http://old.oplzni.eu/index.php?page=5&foto=clMG_7455.jpg&path=foto/0561/&subkat=0&kat=170&clanek=561>[cit. 2014-02-23]

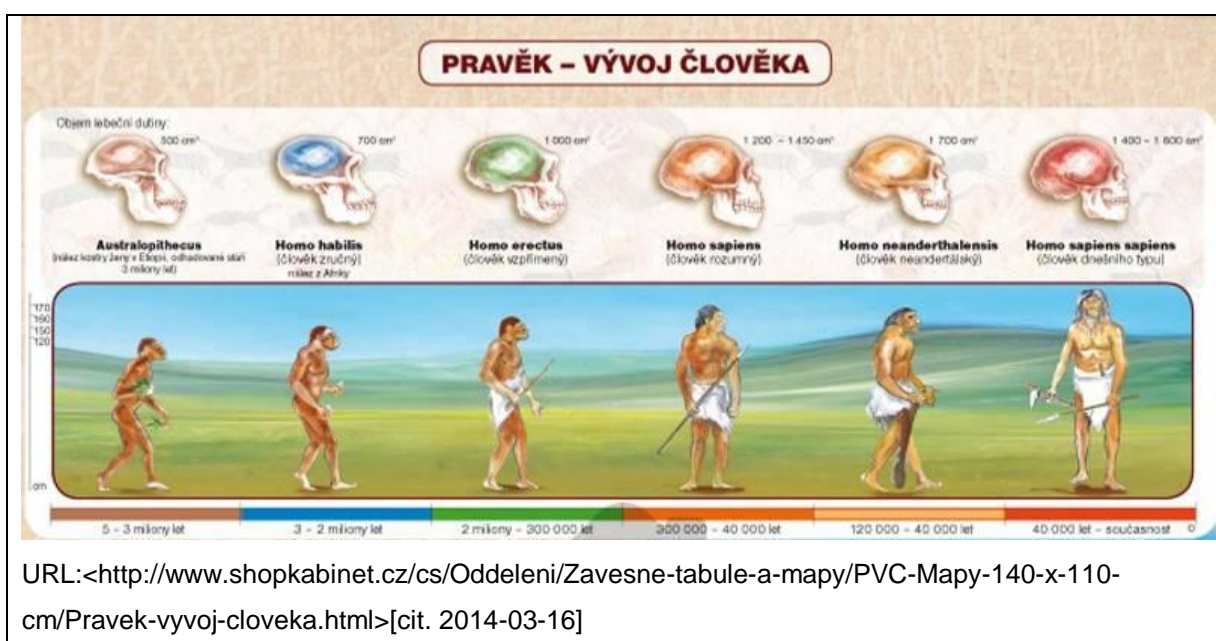
Popelnice

Vy dnes význam slova popelnice spojujete výhradně s nádobou na uložení tuhého domovního odpadu. Dříve se však tyto keramické nádoby používaly k uložení spálených lidských ostatků.

Vývoj člověka

Vývoj člověka trval miliony let. Pozorně prostuduj, jakými vývojovými fázemi prošel. Své objevy prokonzultuj s kamarádem, učitelem, nebo rodičem.

Přejeme mnoho zajímavých objevů.

4.6. Oblast náletů v období 2. sv. války – dnes jatka

Historie

Nacházíte se na místě, které bylo **v noci z 16. na 17. dubna 1945** téměř srovnáno se zemí. V té době se blížil konec druhé světové války. Válčící strany hledaly další možnosti, jak oslabit nepřítele. Spojenecké armády se dostávaly více do středu Německa a obsazovaly průmyslové oblasti. Útoky ničily zdroje pohonných hmot a železniční uzly. Jedním z nich byl dopravní uzel města Plzeň. Denně zde projíždělo 370 vlaků, což bylo velké množství.

Velitelství bombardovacího letectva (RAF) se rozhodlo, že uskuteční noční útok na seřaďovací nádraží v Plzni. K letu bylo určeno 11 **Mosquit** a 227 bombardovacích **Lancasterů**. Část bombardovacího letectva podnikla úspěšný, klamný útok na mnichovské letiště. Další jednotky se dostaly ve 3 hodiny a 58 minut nad Plzeň. Některé osvětlily noční oblohu světlicemi jako denní slunce. Během 15 minut shodily britské bombardéry celkem 891 tun trhavých a 4 tuny zápalných bomb na oblast plzeňského seřaďovacího a osobního nádraží. Nálet trval do 4,30 hod.

Při náletu bylo zničeno 85 lokomotiv, 2 000 vagónů naložených vojenským materiálem a 60 km kolejí. Dále bylo zničeno lokomotivní depo a drážní budovy v blízkosti seřaďovacího nádraží. Při náletu zahynulo 624 lidí, 453 bylo raněných, zničeno bylo 120 domů, 154 jich bylo těžce poškozeno a 2 053 lehce. Se zemí byla srovnána čtvrť Cikánka, čímž se tato noc stala nejtragičtější chvílí v životě Doubravky.

Den po útoku byly provedeny monitorovací fotografické snímky bombardovaných oblastí. Na základě jejich rozboru a dle informací posádek byla tato akce ohodnocena velitelstvím bombardovacího letectva jako nálet s písmenem „**A**“, což znamenalo **nejvyšší úspěšnost**.

Jateční třída po náletu roku 1945
Foto soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Jateční třída po náletu roku 1945
Foto soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Vzpomínky učitele Doubka na bombardování Plzně britskou RAF v noci ze 16. na 17. dubna 1945:

„Ve 3 hodiny 24 minut probudila nás siréna leteckým poplachem. Byla ještě tma. Náhlé probuzení, oblékání, zatemňování, jakási předtucha zlověstná. Příprava kufru, když už siréna hlásí akutní nebezpečí. Už slyšíme střelbu, jež popohání k nervovému spěchu. Zhasínám a vidím venku osvětlení světelnými bombami. Už je to tu zas. Vždy dvě a dvě v řadě září, kol nich bělostné páry. Jsem poslední v krytu a usedám na dřevěnou nenatřenou lavici. Brzy slyšíme rány, střílí se. Vtom tupý zvuk bomby. Žďuch, žďuch, žďuch, až bubínky zaléhají. Cítíme prach a hned při první ráně ovazujeme si kol obličeje přes nos a ústa ručníky. Světlo elektrické zhaslo. Velitel hlídky rozsvěcuje elektrickou lucerničku... A bomby buší, buší nějak příliš blízko... ale ještě jsme živi – už 25 minut, nekonečně dlouhých, hrobových, smrtelných to trvá. Pak vše ustalo.“

Jateční třída – 30. léta 20. století
Západočeské muzeum v Plzni, oddělení novověku, i.č. 4002

Jateční třída dnes – stejný pohled
Foto Jan Hajšman – soukromá sbírka, 3. 5. 2007

Znak Royal Air Force (RAF) – vojenského letectva britských ozbrojených sil.

URL:<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Royal_Airforce_Badge.png >[cit. 2014-02-24]

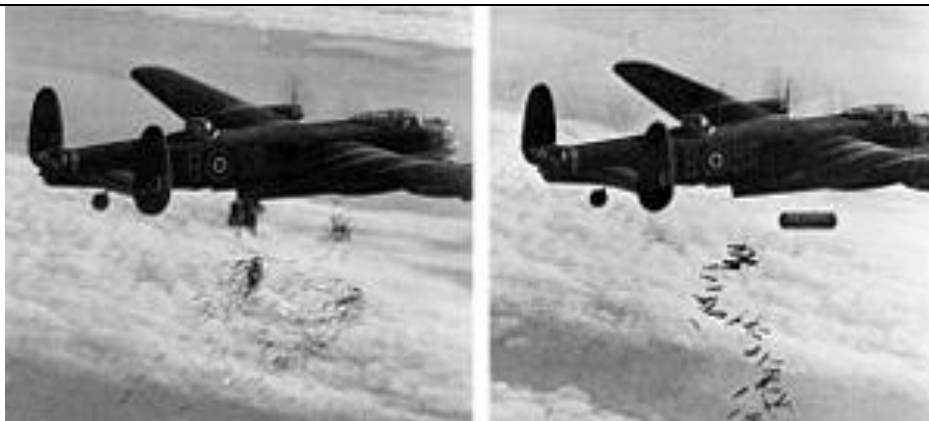

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mosquito_600pix.jpg>[cit. 2014-02-24]

De Havilland Mosquito – stíhací, průzkumný a lehký bombardovací letoun

Tento britský letoun byl nasazen do bojů roku 1941. Představoval v bojích velkou komplikaci pro stíhače Luftwaffe, kterým většinou unikal díky své vysoké rychlosti. I přestože byl vyrobený ze dřeva, byl velmi kvalitní a získal tak přezdívku „Dřevěný zázrak“.

URL:< <http://www.raf.mod.uk/history/dehavillandmosquito.cfm> >[cit. 2014-03-23]

URL:< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lancaster_I_NG128_Dropping_Load_-_Duisburg_-_Oct_14_-_1944.jpg >[cit. 2014-02-24]

Lancaster roku 1944 svrhující pumy na Duisburg – těžký bombardér

Byl využíván za druhé světové války britským Královským letectvem. Jednalo se o jeden z nejvýznamnějších strojů, které během války létaly pod RAF. Měl čtyři motory.

URL:< <http://www.raf.mod.uk/bbmf/theaircraft/lancaster.cfm> >[cit. 2014-03-23]

4.7. Papírnický mlýn (průmysl)

Historie

Objekt papírenského mlýna nám dnes připomíná jen jedna z doubraveckých ulic „U Papírenského mlýna“. Místo je dnes částečně překryto navážkou Těšínské ulice před jejím vyústěním na most přes řeku Úslavu. Na zbývající části stojí garáže sevřené mezi náspy Těšínské ulice a železnice.

Původní papírna stávala v Plzni pod městskými hradbami na Soukenické valše, náhonu, který sousedil s dalším náhonem – Mlýnskou strouhou. Tato papírna pracovala již v posledním desetiletí 16. století. Kolem roku **1652** však stará budova papírny zcela nevyhovovala. Také skutečnost, že voda v náhonu byla za městskými hradbami silně znečištěna a pro výrobu papíru bylo potřeba čisté vody, se staly důvodem pro výstavbu nové papírny na řece Úslavě.

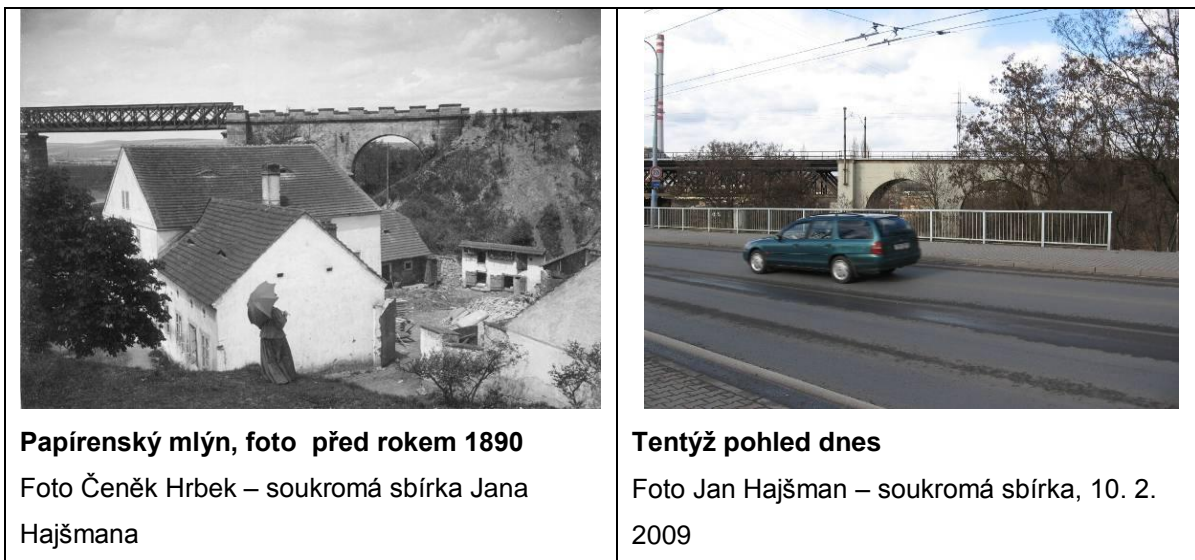
První přímá zpráva pochází z roku **1662**, kdy jistá Dorota Veselá papírnu prodávala městu za pouhých 20 kop míšenských grošů. Od té doby působil v nové papírně několik nájemníků. Je také doloženo, že nějakou dobu zde působil i prachař.

Papír se v papírně na Úslavě vyráběl zhruba 90 let. Jelikož nebyla příliš moderně vybavena, papír se zde vyráběl jen v několika druzích a v malém formátu. Papír pro důležité dokumenty se dovážel.

Součástí papírny byl 30 metrů dlouhý náhon, který přiváděl do papírny vodu z Úslavy. Před budovou papírny byl dřevěný mostek a pod ním v lednici bylo kolo na svrchní vodu. To pohánělo řezačku a stoupu na zpracování starých hadrů a dále těžké kladivo. Tím se usušený papír vyhlazoval. Sběr a shánění hadrů pro výrobu papíru měl tzv. „**hadrlump**“. Po zániku papírenského provozu se objekt dále využíval jako mlýn.

V roce 1904 zakoupil Papírenský mlýn Měšťanský pivovar. Ve staré mlýnici vznikla **elektrárna** na výrobu proudu pro nové sladovny Měšťanského pivovaru a pro „Elektrické družstvo Letná“.

Koncem 2. světové války dopadlo do těsné blízkosti Papírenského mlýna několik leteckých pum. Byla zasažena i budova mlýna, což znamenalo definitivní konec jeho provozu. Po válce již provoz mlýna nebyl obnoven a v roce 1949 byl zasypan i náhon.

Aktivita – slovní úloha - matematika

První přímá zpráva o nové papírně je z roku 1662. Kolik let stály budovy této papírny a později elektrárny, pokud víme, že v roce 1945 byly budovy Papírenského mlýna zcela zničeny při náletech na nedaleké seřadovací nádraží?

Starší děti počítají z paměti a vy mladší zkuste příklad vypočítat pomocí písemného odčítání.

Výroba papíru – aktivita do školy

(URL:<http://www.domek.cz/clanky/sikovny/sikovne_doplky/vyroba_rucniho_papiru.htm>[cit. 2014-02-25])

Seznam potřeb k výrobě ručního papíru:

1. starý papír například z kartónových krabic, balicí papír, hedvábný papír atd. Novinový papír je nevhodný.
2. mísu na papírové těsto mixér, stačí ruční, ponorný
3. dvě desky na lisování

4. nějakou savou látku
5. rozličné závaží
6. lisované rostlinky, obrázky z časopisů, barevné nitě a provázky nebo útržky papírků na ozdobu (není nutné)

Postup výroby ručního papíru:

1. Suchý starý papír natrháme na malé kousky, vložíme do mísy a zalijeme vodou. Papír necháme ve vodě měknout asi 12 - 24 hodin.

2. Rozmočený papír rozmixujeme i s vodou na kaši. Barva kaše závisí na použitém materiálu, ale dá se měnit přidáním jakékoliv rozpustné barvy. Papírové těsto můžeme taky oživit lístky květin, kousky nití nebo kousičky barevného papíru a obrázků z časopisů, ale tyto přísady vmícháme až do hotové hmoty.

3. Připravíme si podkladovou desku, na ni rozprostřeme savou látku a na látku položíme list čistého balicího papíru.

4. Papírovou hmotu lehce vymačkáme a na připravenou desku s látkou a papírem ji rozprostřeme ve vrstvě silné asi 3 mm. Papírové těsto můžeme rozprostřít rovnou do požadovaného tvaru a hotový papír potom nemusíme stříhat. S nepravidelnými okraji vypadá lépe.

5. Chceme-li náš papír nějak ozdobit, učiníme tak před zatížením. Na hmotu můžeme třeba ledabyle rozmístit barevné okvětní lístky nebo nitě a papírky. Také můžeme k ozdobení použít lisovanou rostlinku, čtyřlístek pro štěstí nebo zajímavě stočený provázek.

6. Hmotu potom přikryjeme savým papírem, látkou a destičkou a rovnoměrně zatížíme závažím, například knihami, nádobou s vodou apod., takto lisujeme několik hodin.

7. Z vylisovaného papíru sejmem závaží a sušíme třeba na topení. Nakonec vložíme hotový papír mezi dva čisté suché listy papíru a dosušíme žehličkou.

4.8. Hamr (Lopatárna)

Na tomto místě, kde kdysi pracoval hamr, ve kterém se vyrábělo železné nářadí (např. lopaty) a zbraně, dnes stojí jen jedna z jeho budov a v blízkém okolí se nachází areál sportovního klubu Rapid na Doubravce. Jsou zde hřiště pro různé sportovní aktivity a velmi oblíbený je i 1 100 metrů dlouhý asfaltový ovál, původně určený pro cyklisty a dnes hojně využívaný milovníky in-line bruslí.

Historie

Na přelomu 18. a 19. století zakoupil většinu pozemků na pravém břehu Úslavy mezi železničním viaduktem a dnešním fotbalovým hřištěm plzeňský měšťan Václav Kessler, za účelem výstavby měděného hamru.

Poloha hamru byla zvolena velmi výhodně. Zejména jeho dopravního napojení na zemskou silnici, která v tu dobu spojovala Plzeň s Rokycany a Prahou. Tato silnice umožňovala snadné zásobování hamru surovinami a také snadné odvážení hotových výrobků.

V **roce 1815** bylo povoleno **rozšíření dosavadního „mědikoveckého hamru“ o hamr železný** na výrobu zbraní, srpů, kos, plechů a drátů. Doubravecký železný hamr se nepoužíval na výrobu polotovarů ze surového železa, ale vlastně se jednalo o malý průmyslový podnik, produkuje kovové zboží. V roce 1870 získal hamr státní zakázku na výrobu výzbroje pro císařskou armádu.

V hamru se nacházely dvě výhně. Oheň se v nich dmýchal velkým měchem. Součástí hamru byla i dvě velká nadhazovací kladiva, která byla poháněna vodou. V blízkosti hamru stávala též jirchářská dílna na zpracování kůží s valchou a dvě brusírny. Další nemovitostí byla **„kroupovna“** na zpracování ječmene a hřebíkárna s výhní.

Zajímavostí je, že doubravecký hamr je spojen s osudy rodiny Brožíkových. Pracoval zde otec známého českého malíře **Václava Brožíka** Josef Brožík jako lopatář. Koncem roku 1848 se rodina přestěhovala do Klotzova hamru

v Třemošné. Zde Josef Brožík pracoval jako mistr hamernický a zde se mu také 5. března 1851 narodil syn Václav.

Později však hamr nemohl konkurovat svou kusovou výrobou velkým kovárnám. V letech 1910 – 1911 došlo k regulaci řeky Úslavy. V okolí řeky byly vytvořeny protipovodňové náspy. Obě budovy hamrů byly zbořeny a náhon byl z části zasypán. Zůstala stát jen obytná budova se stodolou. V nemovitostech dále podnikal i **František Pechman** (syn hostinského a rolníka, později poslanec a senátor). Jeho oborem podnikání byla výroba stavebních hmot, vína, likérů, lihovin a vanilkového cukru. Těžké chvíle zažila budova Lopatárny dne 13. srpna 2002, kdy voda Úslavy překonala protipovodňové náspy a budova byla zatopena do výše patra.

Aktivita – Jak pracoval hamr?

Hamr sloužil k výrobě a zpracování železa. Slovem **hamr** je nazývána budova, ale i kovací stroj. Ten dnes nazýváme kruhoběžný padací buchar. Hamry se stavěly blízko hutí, ve kterých se vyrobené železo následně zpracovávalo.

Na hamrech pracovali hamerníci. Vybavení hamru bylo obdobné, jako u kovárny, tj. výheň, měchy, kovadliny, svěráky, kladiva, sekáče, kleště, ale zejména vodou poháněné **buchary**. Voda byla k hamru přivedena náhonem.

Buchar bylo velké kladivo o hmotnosti 180 – 300kg, které bylo připevněno na dřevěnou páku. Počet úderů bucharu byl přibližně 120 – 150 za minutu. Buchar se zastavoval tak, že se páka zajistila v horní palice. Vodní kolo se točilo dál, ale pohánělo např. měchy výhně nebo brus.¹⁷⁴

Příkladem vodního hamru je nedaleko Rokycan **vodní hamr Dobřív**. Železo se zde vyrábělo již od počátku 14. století až do poloviny 20. století. Vodní hamr Dobřív je nyní národní kulturní památkou a slouží se svojí expozicí jako názorná ukázka fungování vodního hamru. Každoročně jsou uskutečňovány tzv. **hamernické dny** s bohatými ukázkami práce hamru a dalším bohatým kulturním programem.¹⁷⁵

Vodní hamr Dobřív

URL:<<http://www.muzeumrokycany.cz/narodni-kulturni-pamatka-vodni-hamr-dobriv/>>[cit. 2014-03-23]

¹⁷⁴ URL:<<http://mve.energetika.cz/uvod/hamr.htm>>[cit. 2014-03-23]

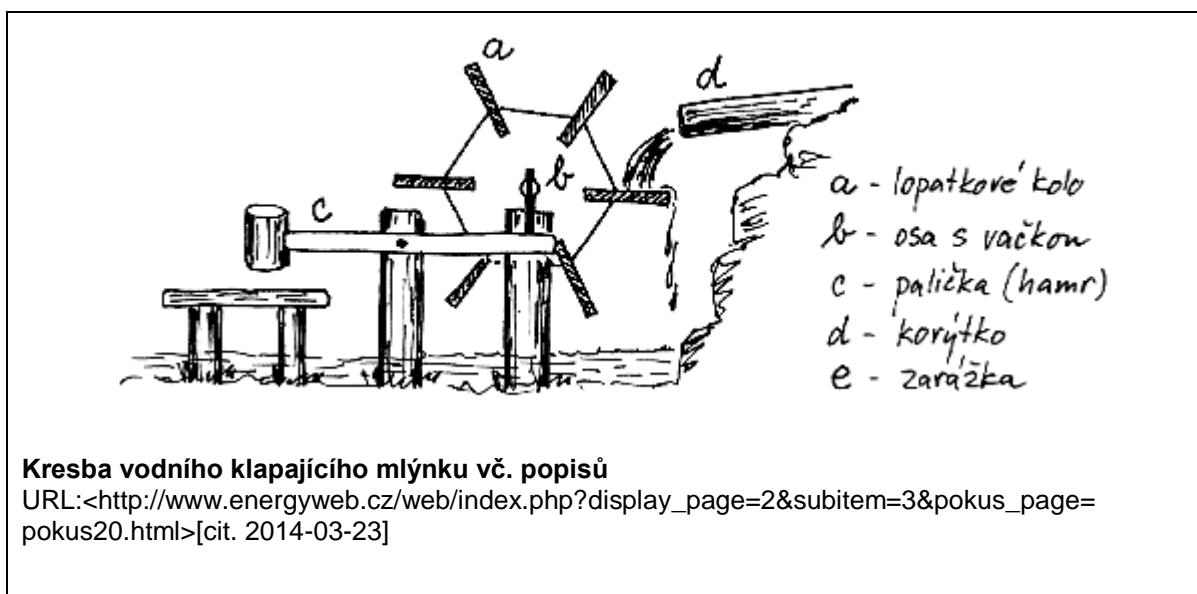
¹⁷⁵ URL:<<http://www.muzeumrokycany.cz/narodni-kulturni-pamatka-vodni-hamr-dobriv/>>[cit. 2014-03-23]

Aktivita – Klapající mlýnek (pracovní činnosti)

URL:<http://www.energyweb.cz/web/index.php?display_page=2&subitem=3&pokus_page=pokus20.html>[cit. 2014-03-23]

Pomůcky pro výrobu klapajícího mlýnku:

1. tři dřevěné kůly se špicí
2. odřezek silného prkna
3. prkénka na lopatky
4. tyčka – osa mlýnku
5. dřevěná lišta s palicí
6. dvě ocelová oka, spojovací materiál

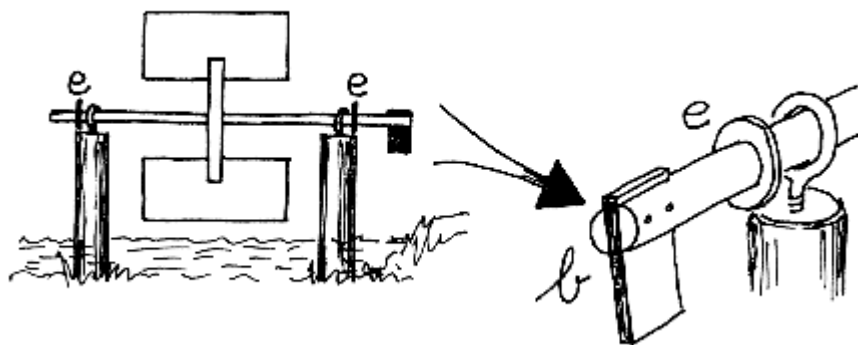

Pracovní postup:

Nejprve vybereme vhodné místo pro vybudování mlýnku. Vodu k mlýnku přivedeme buď korytkem (tzv. kolo na svrchní vodu), nebo necháme lopatky shora zasahovat do vodního proudu (tzv. kolo na spodní vodu). Následující rozměry je možné přizpůsobit konkrétním podmínkám.

Dva kůly zatlučeme do země asi 30 cm od sebe. Shora do nich zašroubujeme ocelová oka, ve kterých se bude otáčet osa (tyčka, popř. část násadka smeták). Dále vyrobíme 6 lopatek o velikosti 15 krát 10 cm. Z odřezku silného prkna

vyřízneme šestiúhelník. Uprostřed šestiúhelníku vyvrtáme otvor pro osu a uděláme zářezy pro zasunutí lopatek (s výrobou nám pomůže starší spolužák, nebo rodič – učitel). Na slepení všech dřevěných spojů použijeme vodovzdorné lepidlo, např. Herkules. Po zaschnutí mlýnek vyzkoušíme a odstraníme případné nedostatky.

Postup pro výrobu paličky

URL:<http://www.energyweb.cz/web/index.php?display_page=2&subitem=3&pokus_page=pokus20.html>[cit. 2014-03-23]

Na osu zasunutou do ložisek na kúlech nasuneme z obou stran zářky vyřezané z gumového těsnění a na delší volný konec osy asymetricky upevníme do zářky destičku – vačku z tvrdého dřeva. Zatlučeme kúl pro otáčivé uchycení dřevěné lišty s paličkou na konci. Když se vodní kolo otáčí, stlačuje konec laťky, palička na jejím druhém konci se zvedá a následně dopadá na podložku. Když je dílo instalováno např. v potůčku, pak nám mlýnek velmi příjemně klapě ..... jako za starých časů.

Informace – Václav Brožík (malíř)

URL:<http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=187>[cit. 2014-03-23]

Václav Brožík se narodil 5. března 1851 ve vesničce Železný Hamr u Plzně a zemřel 15. dubna 1901 v Paříži. Ačkoliv pocházel z velmi chudých poměrů, byl nejvýznamnějším českým akademickým malířem v Evropě poslední čtvrtiny

19. století. Jednalo se o reprezentanta akademického realismu i historického romantismu.

Od roku 1868 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze, Drážďanech a Mnichově. V roce 1876 odešel do Paříže, kde si velmi brzy získal uznání kritiky i veřejnosti. Oženil se s dcerou bohatého pařížského obchodníka s uměním. Velmi často cestoval mezi Prahou a Paříží. Přičiněním svého tchána byl v Paříži vyznamenán mnoha cenami a byl zvolen členem Francouzského institutu. Díky obraz na téma Tu felix Austria nube získal přízeň císaře Františka Josefa I.. Ten ho v roce 1897 povýšil do šlechtického stavu. Během svého života získal řadu ocenění a titulů. Jeho významným dílem bylo např. Mistr Jan Hus před koncilem kostnickým.

Václav Brožík – kresba

URL:< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vilímek_-_Václav_Brožík.jpg>[cit. 2014-03-23]

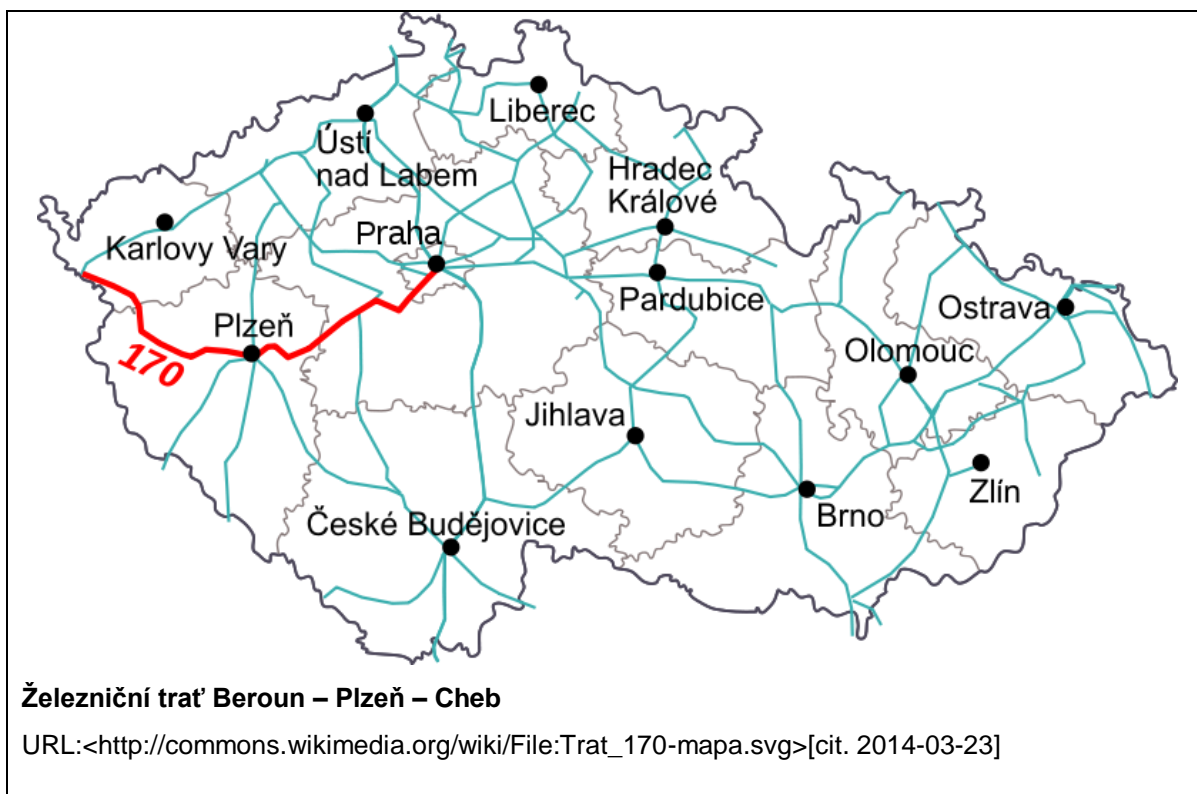
Mistr Jan Hus před koncilem kostnickým

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vaclav_Brozik_-_Hus.jpg>[cit. 2014-03-23]

4.9. Železniční trať

Výstavba železniční tratě v Plzni velmi souvisela s tzv. **obdobím „uhelných drah“**. Kromě krátkých tratí se v té době budovaly i železnice dlouhé, pro které byly typické odbočky k ložiskům uhlí. Druhou železniční magistrálou se stala právě tato trať dříve nazývaná České západní dráhy. Vedla přes Beroun, Rokycany, Plzeň a Domažlice až do Bavorska. Celková délka tratě byla 184 km a byla zbudována v letech 1859 – 1862. V roce 1863 byla zprovozněna odbočná trať z Chrástu u Plzně do Stupna, tam byla ložiska uhlí v okolí Břas. Délka této odbočovací tratě činila 10 km.

Dnes je trať vedoucí přes plzeňskou Doubravku zahrnuta do železniční tratě Beroun – Plzeň – Cheb. V jízdním řádu nese tato **trať č. 170**. Jedná se o hlavní trať celostátního i mezinárodního významu. Spojuje Českou republiku se západní Evropou a zároveň západní Čechy s Prahou. Je součástí III. železničního koridoru, který dnes plně elektrifikován. Většina tratě je vedena dvoukolejně. V současné době tato trať prochází **velkou rekonstrukcí**. Např. je plánována změna trasování mezi Ejpovicemi a Plzní. Bude odstraněna zastávka do Chrástu u Plzně a vzniknou nové zastávky např. Lety.

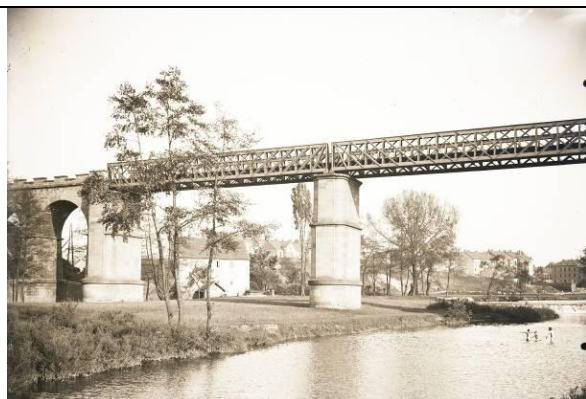
V loňském roce (2013) byly zahájeny přípravné práce na výstavbu nejdelších železničních tunelů v Česku. Tunely budou vedeny napříč vrchem Chlum na Doubravce. Vlaky by těmito tunely mohly jezdit až dvoustakilometrovou rychlostí – jejich délka je projektována na 4,15 kilometru. Součástí moderního koridoru bude dvojice jednokolejných tubusů, který má jednu zkrátit cestu z Prahy do Plzně na pouhou hodinu. V oblasti plánované výstavby bude proveden **archeologický průzkum**.

Železniční trať (Plzeň – Praha). Pohled z parku Homolky
Archiv města Plzně, 1965

Železniční trať (Plzeň – Praha). Pohled od Chlumu
Foto autorka, 18. 10. 2013

Papírenský mlýn a železniční most před rokem 1930
Západočeské muzeum v Plzni – oddělení novověku NMP 3030 13x18

Železniční most dnes – stejný pohled
Foto Jan Hajšman – soukromá sbírka, 3. 5. 2007

Co je to archeologický průzkum?

(URL:<<http://www.npu.cz/statni-pamatkova-pece-a-archeologie/archeologicky-vyzkum-jeho-soucasti-a-formy/>>[cit. 2014-03-02])

Archeologický výzkum je metodou vědeckého zkoumání a poznání minulosti našich předků i našeho území. Během výzkumu se provádí vědecké činnosti, které zajišťují záchranu, uchování a dokumentaci nálezů.

Mezi etapy archeologického výzkumu se řadí **přípravná fáze terénního výzkumu** (např. povrchový sběr, letecké snímkování) a shromáždění informací o starších nálezích z archivů a jejich vyhodnocení. **Vlastní fáze terénního výzkumu**, tzn. odkryv, úplná dokumentace nálezové situace, geodetické zaměření plochy výzkumu, evidence artefaktů a organických či anorganických přírodnin a jejich dokumentace, ošetření, konzervaci a uložení do vhodného depozitáře. Na závěr je vypracována nálezová práva. Podle podnětu se archeologický výzkum rozlišuje na **badatelský** (provádí se na území s archeologickými nálezy, které nejsou ohroženy. Podnětem je čistě badatelský záměr vedoucí k vyřešení vědeckého problému.) a **záchranný** (výzkum ohroženého území s archeologickými nálezy).¹⁷⁶

Příklad archeologického výzkumu – Hradiště Vladař u Žlutic

URL:<<http://abicko.avcr.cz/2008/10/06/vladar.html>>[cit. 2014-03-16]

¹⁷⁶ URL:<<http://www.npu.cz/statni-pamatkova-pece-a-archeologie/archeologicky-vyzkum-jeho-soucasti-a-formy/>>[cit. 2014-03-02]

Aktivita – matematika (geometrie)

Spoj úsečkami město Plzeň s ostatními vyznačenými městy. Rýsuj přesně, s ořezanou tužkou a pomocí pravítka.

Aktivita – matematika (geometrie)

Na obrázku lokomotivy najdi co nejvíce geometrických útvarů. Vyjmenuj je a povídej si o nich s učitelem popř. rodiči.

(Řešení: kruh, válec, obdélník, kružnice, úsečka, kruhová výseč, kvádr)

Lokomotiva 387.0 přezdívána Mikádo (rychlíková lokomotiva)

URL:< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:387_Luschna.jpg>[cit. 2014-03-16]

Byla vyráběna v Plzeňské Škodovce v letech 1926 – 1937. Zahrála si „Lízu“ ve filmu Železný děděček. Nahrazena byla dokonalejší lokomotivou řady 475.1 „Šlechtičnou“.

URL:< http://lokomotivy.webzdarma.cz/387_0.htm#387>[cit. 2014-03-16]

Aktivita – matematika (slovní úlohy)

Představ si, že 1 cm na mapě představuje 10 km ve skutečnosti. S touto informací řeš následující slovní úlohy.

1. Babička jela v pondělí, úterý a ve středu na výlet vlakem. V pondělí jela do Prahy, v úterý jela do Brna a ve středu do Karlových Varů. Kolik najela celkem kilometrů za všechny tři dny?
2. První den vyjel Tomáš na výlet do Zlína. O týden později jel vlakem do Liberce. Jaký výlet byl delší a o kolik kilometrů?

4.10. Skauting

Skauting (z angl. scout – zvěd, průzkumník, pozorovatel je celosvětové hnutí, jehož cílem je výchova a sebevýchova dětí a mladých lidí. Jeho členové se nazývají **skauti**. Nepřetržitě se jeho činnost rozrůstá od roku 1907. V současné době existuje ve 216 zemích a teritoriích. **Junák** – svaz skautů a skautek ČR je největší českou skautskou organizací, s počtem členů překračujícím 48 tisíc ve 2 108 oddílech.¹⁷⁷

Skauting na Doubravce nevznikl naráz. V roce 1919 se začali scházet velmi mladí chlapci pravděpodobně z novější nebo horní části staré Doubravky (Podlesí) a chtěli podnikat výlety. Jednalo se o skupinu Baden Powellových (BíPí).

V dolní části historické Doubravky založila skupina mladých nadšenců chlapecký kmen skautů. Později postavili dřevěnou boudu a v roce 1920 vstoupili do Svazu socialistických skautů (SS).

Na Doubravce však existovala ještě třetí skautská organizace (DTJ). Ve všech třech skautských kmenech byly děti z dělnických rodin, zaměstnanců železnic, pivovarů, dělníků a zaměstnanců Škodovky. Skautské oddíly podnikaly mnoho výletů, např. na Žďár, na Karlštejn (do kaple Svatého kříže), na hrad Buben a do Českého Ráje.

Oddíly budovaly svoje klubovny, kde by skauti mohly scházet i v zimních měsících. Nedaleko dřevěné chaty SS byl při výkopu nalezen **POKLAD**. Alespoň takto se píše v nové kronice oddílu. Údajně e jednalo o hrnec s mincemi ze 13. století, snad ze šafářova dvora. Skauti ho odevzdali do Městského muzea v Plzni. Odměna, kterou obdrželi byla použita na stavbu klubovny.

Jak je patrné ze záznamů z kronik doubraveckého skautingu, historie je velmi pestrá a zajímavá. Činnost skautů na Doubravce tedy započala v roce 1919 a ve své činnosti oddíly pracují až do současnosti. Nyní na základně v Doubravce působí Středisko „5.květen Plzeň“ a je největším volnočasovým sdružením pro děti

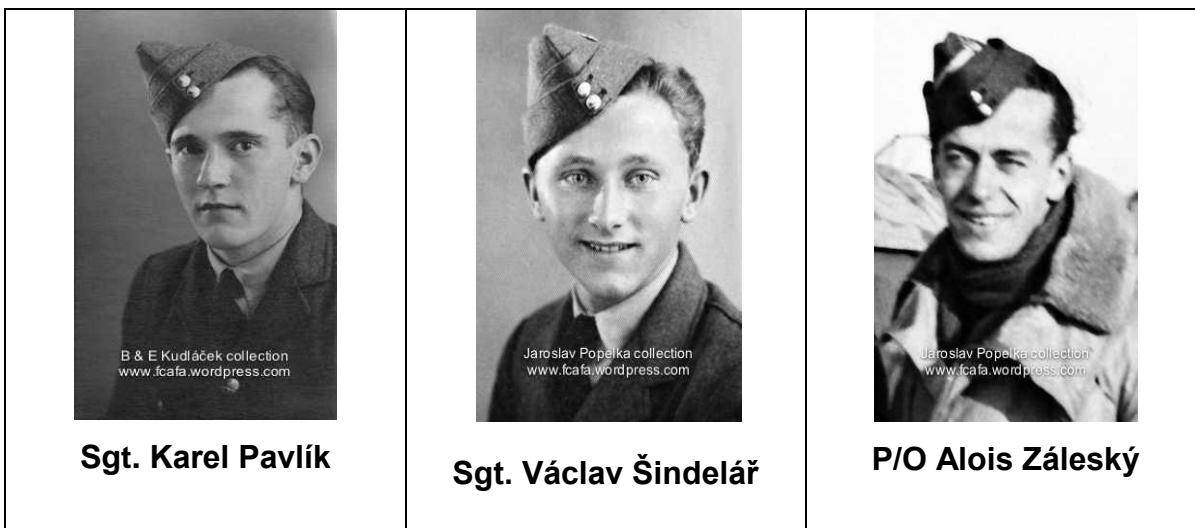
¹⁷⁷ URL:<<http://www.skaut.cz/skauting/o-skautingu/fakta-cisla>>[cit. 2014-02-08]

a mládež městského obvodu Plzeň 4. Dnes je toto středisko tvořeno 7 skautskými oddíly a je zde registrováno téměř 190 osob. Dětem je zde poskytován bohatý program např. hry, výlety do přírody, sportovní a kulturní aktivity, výuka praktických dovedností a v létě táboření.

Znamé osobnosti

Plzeňské středisko „5.květen“ v Plzni – Doubravce každoročně pořádá **Memoriál Pavlíka, Šindeláře a Záleského**. Tito pánové byli členové tohoto střediska. Za druhé světové války však položili, jako váleční piloti RAF, své životy v leteckých bitvách. Na jejich počest jsou pořádány soutěže tříčlenných hlídek skautů. Doubravecké středisko vydalo i pamětní odznak.

URL:<<http://fcfa.wordpress.com/2013/05/08/plzen-doubravka-remembers-its-fallen-raf-pilots/>>[cit. 2014-03-04]

Pamětní deska na škole v Plzni na Doubravce – Habrmanovo náměstí.

Zde studovali tři výše jmenovaní piloti. Od roku 1993 je zde každoročně uspořádána ceremonie na počest tří doubraveckých rodáků, kteří položili své životy ve 2. světové válce ve službách vlasti.

URL:<<http://fcfa.wordpress.com/2013/05/08/plzen-doubravka-remembers-its-fallen-raf-pilots/>>[cit. 2014-03-04]

5. ZÁVĚR

Během svého bádání a zpracování veškerých informací z použitých zdrojů jsem získala ucelený přehled o historii Doubravky, nyní městské části Plzně. Mám za to, že se mi následně podařilo vytvořit kompendium, které bude zdrojem nových informací o Doubravce nejen pro učitele a žáky, ale i pro náhodné čtenáře. Pevně věřím, že učitelé využijí návrh didaktické aplikace ve své vlastní praxi a má diplomová práce tak pomůže zvýšit zájem žáků o regionální historii.

V následující části bych ráda shrnula některá významná období dějin této městské části.

Historie počátků osídlení katastru Doubravky a zejména oblastí v blízkosti kostela sv. Jiří, Pecihrádku a okolí dnešní Masarykovy ulice začíná již v **pravěku**. Z archeologických nálezů na těchto lokalitách vyplývá, že byly využívány pro sídelní či pohřební aktivity velice často.

Ve 12. a 13. století zemědělské osídlení v Plzeňské kotlině procházelo zásadní změnou. Jedním z **duchovních a mocenských center** se tehdy stal kostel sv. Jiří s nedalekým panským sídlem, nyní nazývaným Pecihrádek. Lze tedy usuzovat, že tato oblast hrála v tehdejší době významnou roli. Později vzniká přibližně 700 metrů od kostela sv. Jiří **nová osada Doubrava**.

Koncem 13. století nastává další významný mezník, a to přenesení staršího správního centra z míst dnešního Starého Plzeňce k soutoku Mže a Radbuzy. **V roce 1295 je založeno město Plzeň** a Doubravka se tak brzy dostává do vlivu plzeňských měšťanů.

Až do konce 15. století zažívala Doubrava velmi těžká období, např. husitské a poděbradské války. V závěru tohoto století začíná, po nástupu Jagellonců v českých zemích, období míru a prosperity. Bohatí plzeňští měšťané začínají stavět a budovat své dvory za městskými hradbami. V té době je obnoven i **doubravský poplužní dvůr**. V roce 1509 se stává Doubravka majetkem města Plzně. Město v tu dobu vlastnilo několik podobných dvorů, ten doubravecký byl největší. Ke dvoru náležel i ovčín, pohodnice, vinopalna a flusárna. Byla zde i kovárna a panská krčma.

Během třicetileté války byla Doubravka díky své poloze u hlavního dopravního tahu několikrát vyplněna a panský dvůr jedenkrát vypálen. Díky hygienickým podmínkám a častým epidemiím poklesl i počet obyvatel.

V polovině 18. století byla Doubravka malou osadou, které dominoval vrchnostenský dvůr. Tento podléhal tzv. hospodářskému direktoriu v Plzni. V průběhu 18. století dosáhl městský (panský) dvůr svého **ekonomického vrcholu**. Díky pozemkové reformě zvané **raabizace** byla půda doubraveckého dvora rozparcelována a dána do nájmu hospodářům (poddaným). S tím souvisel i skokový nárůst obyvatel Doubravky. Na základě tzv. josefského dekretu se Doubravka stává v roce 1784 **samostatnou a svébytnou katastrální obcí**. **Do roku 1848** však zůstává **poddanou vsí města Plzně**.

Přelom 18. a 19. století byl v Evropě velice neklidný a provázený válkami. Venkov byl však jistým způsobem ušetřen a spíše bohatl. V dosavadní zemědělské obci se rozvíjí průmysl, obchod, i řemesla (papírna, obilný mlýn, hamr). Ve druhé polovině 19. století dochází k dynamickému rozvoji obce a dramaticky stoupá i počet obyvatel (sklárna, lopatárna, tkalcovny).

Počátek 20. století byl pro Doubravku velmi příznivý. Velice brzy ho však vystřídalo **válečné období let 1914 – 1918**, období velkého množství obětí na životech a hospodářské krize. Velmi kladně vnímali obyvatelé Doubravky i skutečnost vyhlášení **samostatné Československé republiky 28. října 1918**. Obchod i průmysl se začal opět normalizovat. Nastal rozvoj ve stavebnictví, dopravě a rozvíjel se i kulturní život.

Město Plzeň mělo velký zájem o **připojení Doubravky**. O její začlenění se jednalo již od roku 1899. Díky vleklým jednáním však k připojení došlo až v roce **1924**.

Další vývoj Doubravky byl násilně přerušen nacistickou okupací a zničením československé samostatnosti. Omezen byl rovněž společenský i kulturní život. **Nejtragičtějším dnem** v dějinách Doubravky byl 17. duben 1945. Díky náletům na plzeňské seřaďovací nádraží byla zasažena Doubravka, pivovar, Letná, ale nejvíce Jateční kolonie s „Cikánkou“.

Novodobá historie Doubravky byla ve znamení demolice historické zástavby, ale i mohutné přestavby a novodobé výstavby nových sídlišť. Výstavba naprosto změnila vzhled této části Plzně. Původní předměstská ves se změnila na velkou **městskou čtvrť**.

Oblast nynější městské čtvrti Doubravka prošla během několika staletí opravdu bouřlivou historií. Zažila období svého rozmachu, ale i období, velmi tragická a plná ztrát. Přesto se však Doubravka vždy postavila znovu „pevně na své nohy“ a díky péči svých obyvatel se opět změnila k lepšímu.

Domnívám se, že poznání regionální historie místa našeho narození, popř. bydliště je důležité zejména v dnešní době, kdy se lidem velmi mění hodnotové žebříčky a konzumní styl života je často upřednostňován před tradičními hodnotami.

Pokud se nám povede mezi dětmi, popř. jejich rodiči, vzbudit zájem o historii místa jejich bydliště, pak máme velkou šanci „vypěstovat“ u nich hrdost na místo, ve kterém žijí. V budoucnu, až dospějí a dosáhnou svého vzdělání, se možná vrátí do místa, které tak důvěrně znají. Do místa, kterého si váží, a kterému odvedou kus své práce a učiní ho tak mnohem lepším.

Jednou snad i oni předají svým dětem to, oč se v této diplomové práci snažím já. Byla bych moc ráda, kdyby se mi mou prací podařilo vzbudit zájem o historii Doubravky. Nejprve u učitelů a následně u jejich žáků. Pevně věřím, že se i díky jim Doubravka znovu stane „duchovním“ centrem města Plzně.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura a periodika

ANDERLE, J.: *Drobné středověké opevněné sídlo „Pecihrádek“*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992

BAŠTOVÁ, D., BAŠTA, J.: *Slovanské osídlení v povodí horní Radbuzy*. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie V.*, Plzeň 1990, str. 5 – 58, ISBN 80-85125-25-0

BENEŠ, A.: *Plzeň 4 – Doubravka, okr. Plzeň - město*. In: *Výzkumy v Čechách 1974*, Praha 1977

BENEŠ, A.: *Plzeň 4 – Doubravka, okr. Plzeň - město*. In: *Výzkumy v Čechách 1978 - 1979*, Praha 1982

BENEŠ, A.: *Pravěké a slovanské osídlení Plzně – Doubravky*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992

BENEŠ, A.: *Pravěká minulost obvodu Plzeň 2*, Plzeňsko 20, 1993, č. 2

BERAN, J.: *Staroplzeňské kostely – Po stopách zaniklých kostelů ve Staré Plzni, nyní Starém Plzenci*. Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, péčí vlastivědného nakladatelství Marie Lábkové. Plzeň 1947.

BĚLOHLÁVEK, M.: *Doubravka v historické době*. In: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992

BĚLOHLÁVEK, M.: *Plzeňská předměstí*. NAVA, Plzeň 1997, ISBN 80-7211-003-9

BĚLOHLÁVEK, M. a kolektiv: *DĚJINY PLZNĚ I. – od počátků do roku 1788*. Západočeské nakladatelství v Plzni, Plzeň 1965, ISBN 80-7211-003-9

BRAUN, P.: *Plzeň 4 – Doubravka, okr. Plzeň - město*. In: *Výzkumy v Čechách 1986 - 1987*, Praha 1989

BRAUN, P.: *Záchranné archeologické výzkumy na dálničním obchvatu Plzně u Starého Plzeňce*, Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie XVII., Plzeň 2004, ISBN 80-7247-037-X

BRICHTA, V. a kolektiv: *DĚJINY PLZNĚ III. – od roku 1918 do roku 1948*. Západočeské nakladatelství v Plzni, Plzeň 1981, ISBN 80-7211-003-9

BŘICHÁČEK, A.: *Plzeň 4 – Doubravka, okr. Plzeň - město*. In: *Výzkumy v Čechách 1975*, Praha 1978

DOUBOVÁ, M. - METLIČKOVÁ, J. - MAŠKOVÁ, M.: *Žárové pohřebiště mladší doby bronzové v Plzni-Doubravce, Masarykova ulice (okr. Plzeň-město)*. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni - Historie XV.*, Západočeské muzeum v Plzni, Plzeň 2000, ISBN 80-7247-018-3

FOUD, K. – KRÁTKÝ, V. – VLADAŘ, J.: *Poslední akce – Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*. NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, Plzeň 1997, ISBN 80-85254-98-0

HAJŠMAN, J.: *Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni - Doubravce*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-94-5

HAJŠMAN, J.: *Přestavba kostela sv. Jiří v Plzni v letech 1912 - 1914 ve svědectví dokumentů a fotografií*. In: *Dějiny staveb 2008*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2009, ISBN 978-80-87170-06-9

HAJŠMAN, J.: *Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni*. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8

HAJŠMAN, J.: *Průvodce naučnou stezkou Údolím Úslavy*. Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, Plzeň 2011, ISBN 978-80-260-0201-7

HAJŠMAN, J.: *Tajemství plzeňských kopců*. Starý most s.r.o., Plzeň 2011, ISBN 978-80-87338-16-2

HAJŠMAN, J., SOKOL, P.: *Toulky zaniklou Plzní – po zapomenutých místech a stavbách*. Starý most s.r.o., Plzeň 2010, ISBN 978-80-87338-06-3

HAVLIC, V.: *Pověsti z kraje pod Radyní*. Vydavatelství ALTEA Production, a.s., Plzeň 2003, ISBN 80-902960-1-7

HAVLIC, V.: *ZLATÁ KNIHA PLZEŇSKÝCH POVĚSTÍ*. Knihkupectví a nakladatelství Karel Veselý, Plzeň 1995, ISBN 80-901439-6-2

HORA, P.: *TOULKY ČESKOU MINULOSTÍ – První díl*. BONUS PRESS, Praha 1993, ISBN 80-85621-18-5

HORA, P.: *TOULKY ČESKOU MINULOSTÍ – Druhý díl*. Vydavatelství a nakladatelství Práce, Praha 1991, ISBN 80-208-0111-1

HORA-HOŘEJŠ, P., *TOULKY ČESKOU MINULOSTÍ – Třetí díl*. Nakladatelství BARONET. Praha 1994, ISBN 80-85621-97-5

HORA-HOŘEJŠ, P., *TOULKY ČESKOU MINULOSTÍ – Čtvrtý díl*. Nakladatelství BARONET. Praha 1995, ISBN 80-85890-21-6

CHALOUPKOVÁ, L.: *Historie významných míst plzeňské městské čtvrti Doubravka*. Plzeň, 2006. 69 s. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Vedoucí bakalářské práce Stočes Jiří, PhDr. Ph.D.

JÍLEK, T., BĚLOHLÁVEK, M.: *PŘÍRUČKA PRO REGIONÁLNĚ HISTORICKOU PRÁCI V ZÁPADNÍCH ČECHÁCH*. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, Plzeň 1993, ISBN 80-7043-087-7

JÍLKOVÁ, E.: *Západní Čechy na počátku doby bronzové*. Památky archeologické XLVIII, Praha 1957

KOLEKTIV AUTORŮ: *Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992

KOLEKTIV AUTORŮ: *Park Sv. Jiří* (studie zpracovaná kolektivem vedeným krajinářskou arch. Klárou Jančurovou), Plzeň 2010

KOLEKTIV AUTORŮ: *Příběhy plzeňských domů I.* Starý most s.r.o., Plzeň 2012, ISBN 978-80-87338-21-6

KRÁTKÝ, V., MAZNÝ, P.: *100 zajímavostí ze staré Plzně*. Starý most s.r.o., Plzeň 2003, ISBN 80-2391692-0

KUMPERA, J.: *PLZEŇ V ZRCADLE SEDMI STALETÍ*. Pedagogické centrum Plzeň, Plzeň 1995, ev. č. 6/95

LÁBEK, L.: *PAMÁTNÁ MÍSTA NAŠEHO KRAJE – Od "Spravedlnosti" ku kostelu sv. Jiří pod Pecihrádkem*. Grafické závody, Plzeň 1926

LOUŽILOVÁ, H.: *DĚJINY HŘBITOVA A KOSTELA U SV. JIŘÍ V PLZNI-DOUBRAVCE*. Plzeň, 2006. 100 s. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Čechura.

LUTOVSKÝ, M.: *ENCYKLOPEDIIE SLOVANSKÉ ARCHEOLOGIE – v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Nakladatelství Libri, Praha 2001, ISBN 80-7277-054-3

MARTINOVSKÝ, I.: *Dějiny Plzně v datech: od prvních stop osídlení až po současnost*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004, ISBN 80-7106-723-7

MENTBERGER, V.: *PRVNÍ PLZEŇSKÁ PAPIRMA. SPOLEČNOST PRO NÁRODOPIIS A OCHRANU PAMÁTEK V PLZNI*, Plzeň 1949

MIKOTA, P., *Rozhledna na Chlumu u Plzně*, Plzeň 2004, ISBN 80-86596-42-7

NEUSTUPNÝ, E.: *Osídlení Plzeňska v neolitu a eneolitu, Archeologické studijní materiály II*, Praha 1965

NEÚSTUPNÝ, F.: *DOUBRAVECKÝ SKAUTING – Mezi dvěma světovými válkami 1919-1939*, nakladatel ani rok vydání neuvedeno.

PAICHL, P.: *Počátky plzeňské medicíny u Doubravky. In: Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992*, Magistrát města Plzně, Plzeň 1992

PAVLÍČEK, S.: *NAŠE LOKÁLKY – Místní dráhy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. DOKOŘÁN, Praha 2002, ISBN 80-86569-13-6

ROŽMBERSKÝ, P.: *Kunčin Hrádek a kostel Všech svatých v Plzni*. Nadace České hrady, Plzeň 1996

ROŽMBERSKÝ, P., HAJŠMAN, J.: *Stavební výkony při kostele sv. Jiří v Plzni – Doubravce ve druhé polovině 18 století. In: Dějiny staveb 2012.* Ing. Petr Mikota, Plzeň 2013, ISBN 978-8087170-24-3

SKLENÁŘ, K., SKLENÁŘOVÁ, Z., SLABINA, M.: *ENCYKLOPEDIÉ PRAVĚKU – V Čechách, na Moravě a ve Slezsku.* Nakladatelství Libri, Praha 2002, ISBN 80-7277-115-9

SOFRON, J.: *Příroda okolí kostela sv. Jiří kdysi a dnes. In: Milénium kostela svatého Jiří v Doubravce v Plzni 992 - 1992,* Magistrát města Plzně, Plzeň 1992

STRNAD, J.: *Listář královského města Plzně a druhy poddaných osad I.,* Plzeň 1891

STRNAD, J.: *Listář královského města Plzně a druhy poddaných osad II.,* Plzeň 1905

WALDHAUSER, J.: *Encyklopedie Keltů v Čechách.* Nakladatelství LIBRI. Praha 2001. ISBN 80-7277-053-5

Prameny

Archiv města Plzně: *Registra mezní lesův k městu Plzni náležitých, obnovena 1590,* inv. č. 44

Archiv města Plzně: *Pozemková kniha vesnic plzeňských,* inv. č. 214; sign. 1c19

Archiv města Plzně: *Pozemková kniha vesnic plzeňských,* inv. č. 233, sign. 1d5

Archiv města Plzně: *Paměti o škole svatojiřské a o počátcích školy Doubravecké* (dle vypravování p. Ant. Beneše, rolníka v Doubravce, narozeného roku 1843 zapsal roku 1921 Fr. Říha) – rukopis, uložený ve sbírce L. Lábka, krab. 39

Archiv města Plzně: BROŽ, J.: *Pamětní kniha obce Doubravky,* inv. č. 872

Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Doubravka, čj. 207/1973; 4437/1987; 20/2003; nálezová zpráva 207/1990

Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, inv.č. P 46.851

Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Doubravka, čj. 2/1995

Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Doubravka, Čechura, M., Plzeň 4 – Doubravka, kostel sv. Jiří, Zpráva o archeologickém dozoru, č.j. 13/2001 07AV

Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Bolevec, hlášení o nálezu RP 91/11

Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň - Doubravka čj. 1/1993, 9/1995, 22/2003, 37/2003, 50/2003

Západočeské muzeum v Plzni, odd. středověku, přepis ze zápisníku V.Čtrnácta, Plzeň-Cikánka 26.4., 14.7., 31.8. a 9.9.1932, 16.4.1935

Západočeské muzeum v Plzni, odd. středověku, inv.č. 24111-24114 a 19500

Západočeské muzeum v Plzni, odd. pravěku, složka Plzeň – Doubravka, čj. 207/1973, 2/1995

Západočeské muzeum v Plzni, kartotéka nálezových zpráv. Hlášení o nálezu - Záchranný výzkum Západočeského muzea při výkopu zahradního okrasného bazénu v ulici U Panského dvora č. 1, uskutečněný v roce 1991

Internetové zdroje

URL:<<http://www.tamburasi.cz/>>[cit. 2013-10-12]

URL:<<http://hudba.proglas.cz/detail-clanku/davne-pisne-plzenskych-mandolin.html>>[cit. 2013-10-12]

URL:<<http://hudba.proglas.cz/detail-clanku/davne-pisne-plzenskych-mandolin.html.cz/>>[cit. 2013-10-12]

URL:<<http://www.svkpl.cz/files/ceska-hudba---plzensky-kraj.pdf>>[cit. 2013-10-12]

URL:<<http://www.archeolog.cz/encyklopedie/latenska-doba/>>[cit. 2014-01-31]

URL:<<http://www.skaut.cz/skauting/o-skautingu/fakta-cisla>>[cit. 2014-02-08]

URL:<<http://www.plzen-doubravka.skauting.cz/>>[cit. 2014-02-09]

URL:< <http://www.raf.mod.uk/history/>>[cit. 2014-03-23]

URL:< <http://www.sokol-cos.cz/>>[cit. 2014-02-10]

URL:<<http://www.sokol-cos.cz/historie-sokola-F6EA>>[cit. 2014-02-10]

URL:<<http://www.sokol-cos.cz/cinnosti-5B47>>[cit. 2014-02-10]

URL:<http://www.sokoldoubravka.cz/historie/hist_jednoty.php>[cit. 2014-02-10]

URL:<http://www.sokoldoubravka.cz/historie/stavba_sokol.php>[cit. 2014-02-13]

URL:<<http://www.zelpage.cz/trate/ceska-republika/trat-170>>[cit. 2014-02-14]

URL:<<http://www.novinky.cz/ekonomika/319401-u-plzne-zacala-stavba-nejdelsich-zeleznicnich-tunelu-v-cesku.html>>[cit. 2014-02-14]

URL:<<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/verk>>[cit. 2014-02-14]

URL:<<http://zena.centrum.cz/bydleni/grafika/2012/01/30/naucime-vas-rychle-slohy-architektury-zvladnete-to/#1-24>>[cit. 2014-02-16]

URL:<http://www.ohradech.eu/prehled_erbu.html>[cit. 2014-02-16]

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:ZN_oak_acorn_400.jpg >[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://bukvicky.wu.cz/>>[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://three-rivers.webnode.cz/album/borovice-tuha/borovice-tuha-siska-jpg1/>>[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://www.mezistromy.cz/cz/fotogalerie/jehlicnate-stromy>>[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://www.mezistromy.cz/cz/fotogalerie/listnate-stromy>>[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://www.mezistromy.cz/cz/fotogalerie/kere>>[cit. 2014-02-18]

URL:<<http://www.mezistromy.cz/cz/fotogalerie/byliny>>[cit. 2014-02-18]

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wite_Mountain_-_the_tumulus.JPG >[cit. 2014-02-23]

URL:<[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mohyly_v_blízkosti_vrcholu_Baba_\(570_m\)..JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mohyly_v_blízkosti_vrcholu_Baba_(570_m)..JPG) >[cit. 2014-02-23]

URL:<http://old.oplzni.eu/index.php?page=5&foto=cIMG_7455.jpg&path=foto/0561/&subkat=0&kat=170&clanek=561>[cit. 2014-02-23]

URL:<<http://www.archeologienadosah.cz/o-archeologii/slovnicek-pojmu>>[cit. 2014-02-23]

URL:<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Royal_Airforce_Badge.png >[cit. 2014-02-24]

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mosquito_600pix.jpg>[cit. 2014-02-24]

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lancaster_I_NG128_Dropping_Load_-_Duisburg_-_Oct_14_-_1944.jpg >[cit. 2014-02-24]

URL:<http://www.domek.cz/clanky/sikovny/sikovne_doplanky/vyroba_rucniho_papiru.htm>[cit. 2014-02-25]

URL:<<http://www.labo.cz/mft/pt.htm>>[cit. 2014-02-25]

URL:<<http://www.npu.cz/statni-pamatkova-pece-a-archeologie/archeologicky-vyzkum-jeho-soucasti-a-formy/> >[cit. 2014-03-02]

URL:<<http://fcafa.wordpress.com/2013/05/08/plzen-doubravka-remembers-its-fallen-raf-pilots/>>[cit. 2014-03-04]

URL:<<http://www.mapy.cz/>>[cit. 2013-11-25]

URL:<<http://vlasak.blog.denik.cz/c/12207/Ve-stare-skole.html>>[cit. 2014-03-15]

URL:<<http://muzeum3000.nm.cz/aktuality/novy-skolni-rok-je-tu-a-jak-to-bylo-za-monarchie>>[cit. 2014-03-15]

URL:<<http://rozhledna-chlum.sweb.cz/>>[cit. 2014-03-16]

URL:<http://www.cykloklub.com/gallery.php?id=2013_04_29-kruh-chlum>[cit. 2014-03-16]

URL:<<http://www.mezistromy.cz/cz/fotogalerie> >[cit. 2014-03-16]

URL:<<http://three-rivers.webnode.cz/fotogalerie/>>[cit. 2014-03-16]

URL:<<http://www.shopkabinet.cz/cs/Oddeleni/Zavesne-tabule-a-mapy/PVC-Mapy-140-x-110-cm/Pravek-vyvoj-cloveka.html>>[cit. 2014-03-16]

URL:<<http://abicko.avcr.cz/2008/10/06/vladar.html>>[cit. 2014-03-16]

URL:< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:387_Luschna.jpg>[cit. 2014-03-16]

URL:< http://lokomotivy.webzdarma.cz/387_0.htm#387>[cit. 2014-03-16]

URL:< <http://www.raf.mod.uk/history/dehavillandmosquito.cfm> >[cit. 2014-03-23]

URL:< <http://www.raf.mod.uk/bbmf/theaircraft/lancaster.cfm> >[cit. 2014-03-23]

URL:<<http://mve.energetika.cz/uvod/hamr.htm>>[cit. 2014-03-23]

URL:<<http://www.muzeumrokycany.cz/narodni-kulturni-pamatka-vodni-hamr-dobriv/>>[cit. 2014-03-23]

URL:<http://www.energyweb.cz/web/index.php?display_page=2&subitem=3&pokus_page=pokus20.html>[cit. 2014-03-23]

URL:<http://www.gjb-spgs.cz/stranky/projekt_architektura/romansky_sloh.htm>[cit. 2014-03-23]

URL:<http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=187>[cit. 2014-03-23]

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Trat_170-mapa.svg>[cit. 2014-03-23]

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vilimek_-_Vaclav_Brozik.jpg>[cit. 2014-03-23]

URL:<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vaclav_Brozik_-_Hus.jpg>[cit. 2014-03-23]

URL:<<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/czernin.htm>>[cit. 2014-03-23]

7. Resumé

Ve své diplomové práci se zabývám regionální historií Doubravky - nynější městské části města Plzně. Shrnula jsem informace z dostupných zdrojů a publikací. Během své práce jsem provedla i terénní průzkum jednotlivých lokalit. Následně jsem svou práci rozdělila do dvou základních celků.

První část je velmi obsáhlá a je v ní zpracována historie této oblasti od pravěku po současnost. Nejprve souhrnně pro celou oblast Doubravky, ale následuje i popis historie jednotlivých významných lokalit (např. kostel sv. Jiří, školy u sv. Jiří, Pecihrádku, Chlumu, mohylového pohřebiště - Masarykova ulice, papírnického mlýna, železného hamru atd.) a spolků (např. Sokola, doubraveckého skautingu a Tamburašů).

Druhá část je zaměřena na didaktickou aplikaci zjištěných historických faktů ve výuce žáků základních škol na území Doubravky. Materiály jsou připraveny pro přípravu informačních tabulí, které by mohly být umístěny v jednotlivých významných lokalitách. Další dílčí úkoly pro žáky by se mohly stát součástí pracovního sešitu. S těmito materiály by mohli učitelé i žáci pracovat ve škole, ale i přímo v terénu při vlastivědných vycházkách.

Klíčová slova: Doubravka, historie, kostel sv. Jiří, škola u sv. Jiří, Pecihrádek, Chlum, mohylové pohřebiště, oblast náletů za 2. světové války, papírnický mlýn, železný hamr, ves s tvrzí Týnec, lazaret, železniční trať, skauting, Sokol, Tamburaši.

Résumé

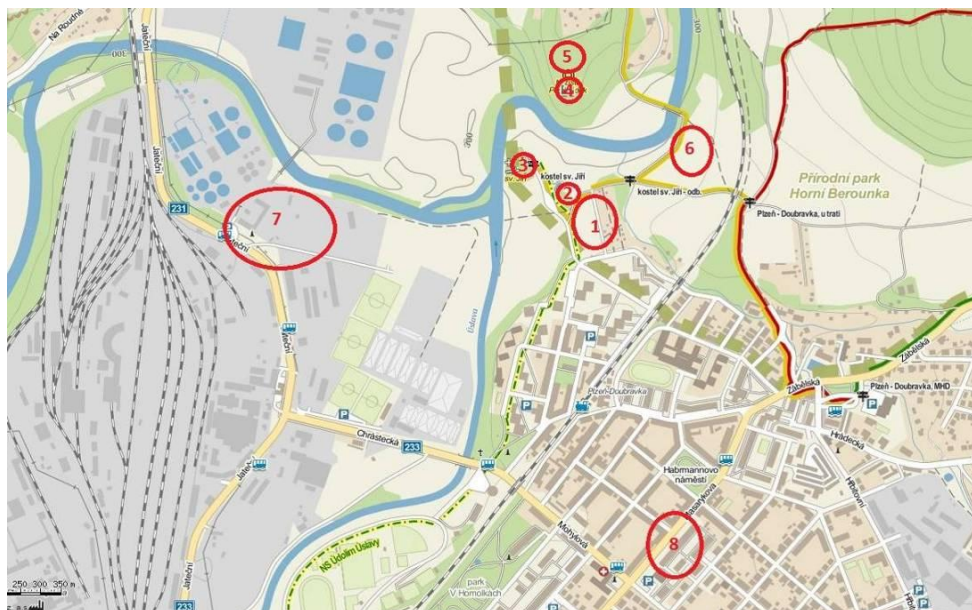
Dans mon mémoire de maîtrise, je me consacre à l'histoire régionale de Doubravka, actuellement communauté urbaine de la ville de Plzeň. J'ai recueilli les informations des sources et publications disponibles. Durant le travail sur mon mémoire, j'ai réalisé aussi une prospection des localités concernées. J'ai ensuite divisé mon mémoire en deux parties essentielles.

La première partie, très vaste, traite de l'histoire de cette région et elle va de la préhistoire jusqu'à nos jours. D'abord, j'ai récapitulé l'histoire de tout le territoire de Doubravka. Par la suite, j'ai décrit l'histoire des localités concrètes importantes (par ex. église Saint-Georges, école de Saint-Georges, Pecihrádek, Chlum, champ de tumulus dans la rue Masarykova, moulin à papier, martinet de forge etc.) et des associations (Sokol, Scouts de Doubravka et Tamburaši – association de joueurs de mandoline).

La seconde partie vise l'application méthodologique des données historiques recueillies. Elle voudrait être utile dans l'enseignement des écoles primaires et collèges de la région de Doubravka. Le matériel est prêt pour la réalisation de panneaux informatifs qui pourraient être dressés dans les localités concernées. De plus, un cahier d'activités, englobant d'autres exercices relatifs à ce sujet, pourrait facilement être mis en place. Ce matériel peut servir de support aux enseignants de même qu'aux élèves pendant les cours ou lors de promenades thématiques sur le terrain.

Mots-clés : Doubravka, histoire, église Saint-Georges, école de Saint-Georges, Pecihrádek, Chlum, champs de tumulus, zone de raids aériens pendant la Seconde Guerre mondiale, moulin à papier, martinet de forge, village avec le fort Týnec, lazaret, ligne de chemin de fer, scoutisme, Sokol, Tamburaši.

8. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Popisované lokality

URL:<<http://www.mapy.cz/>>[cit. 2013-11-25]

Příloha č. 2 - Možná podoba románského kostela sv. Jiří (před gotickou úpravou)
Kresba Arch. Jan Soukup – informační tabule u kostela sv. Jiří

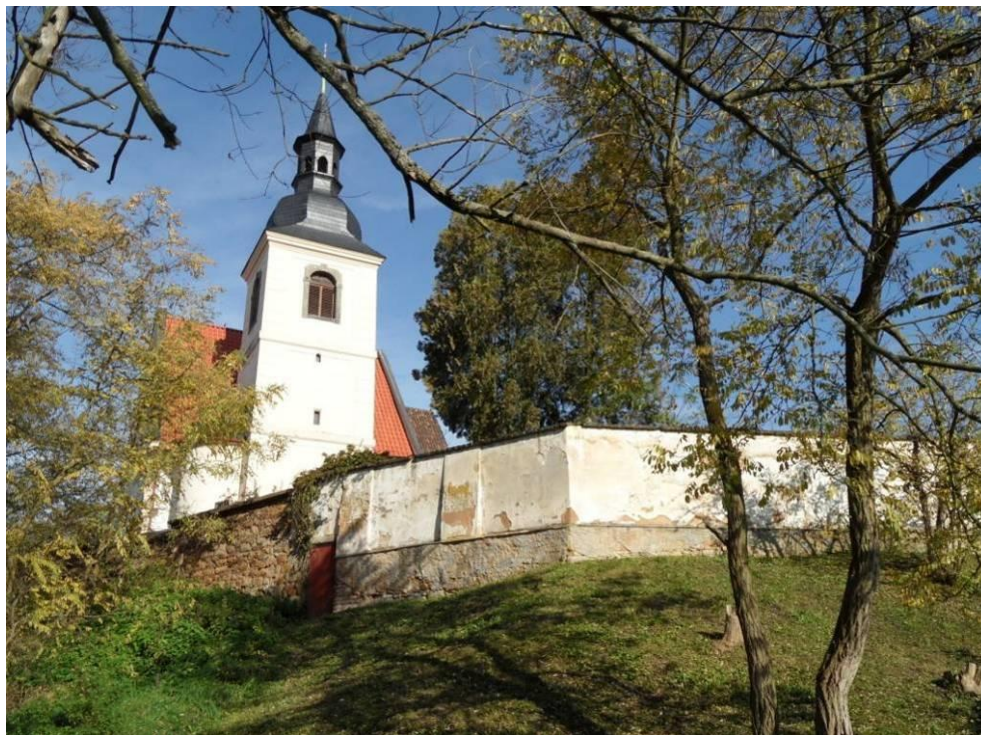
Příloha č. 3 - Kostel sv. Jiří – pohled z Pecihrádku

Foto autorka, 18. 10. 2013

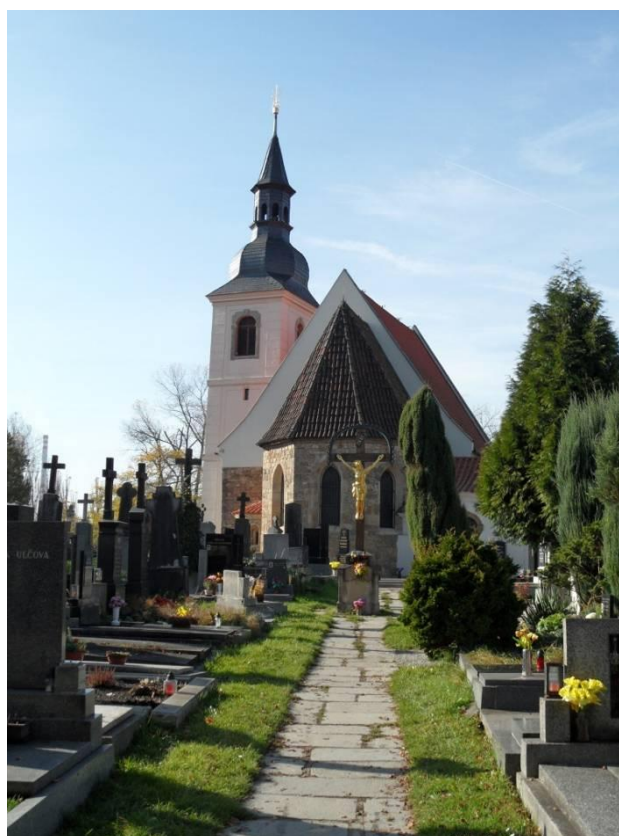

Příloha č. 4 - Kostel sv. Jiří – pohled od příjezdové cesty

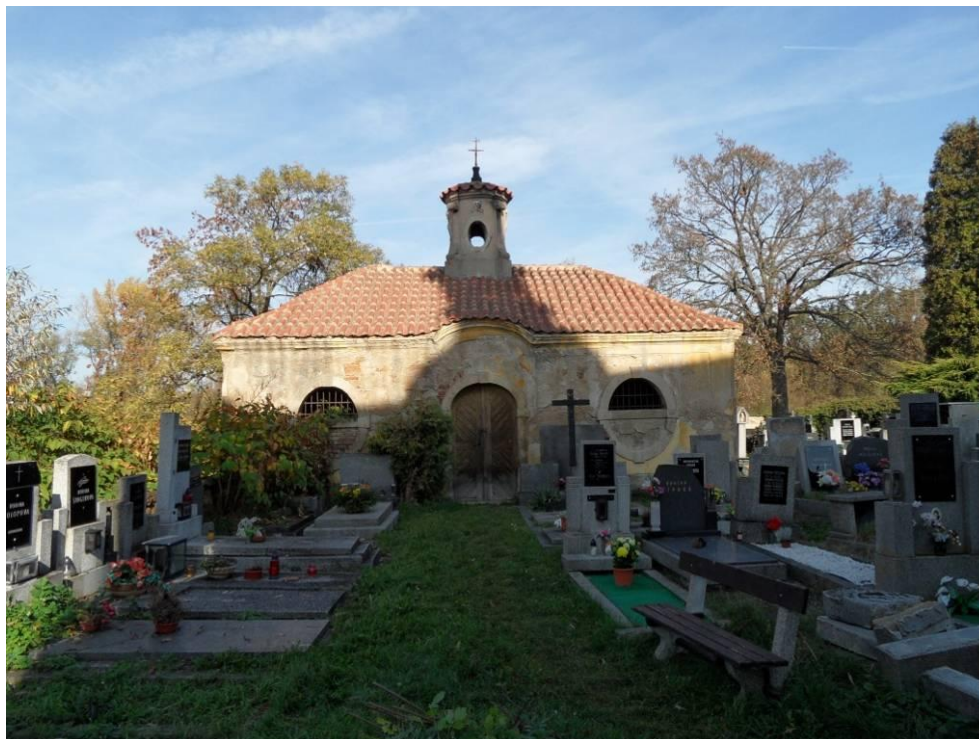
Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 5 - Kostel sv. Jiří od soutoku řek Úslavy a Berounky
Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 6 - Kostel sv. Jiří od vstupu na hřbitov
Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 7 - Kostnice u kostela sv. Jiří
Foto autorka, 18. 10. 2013

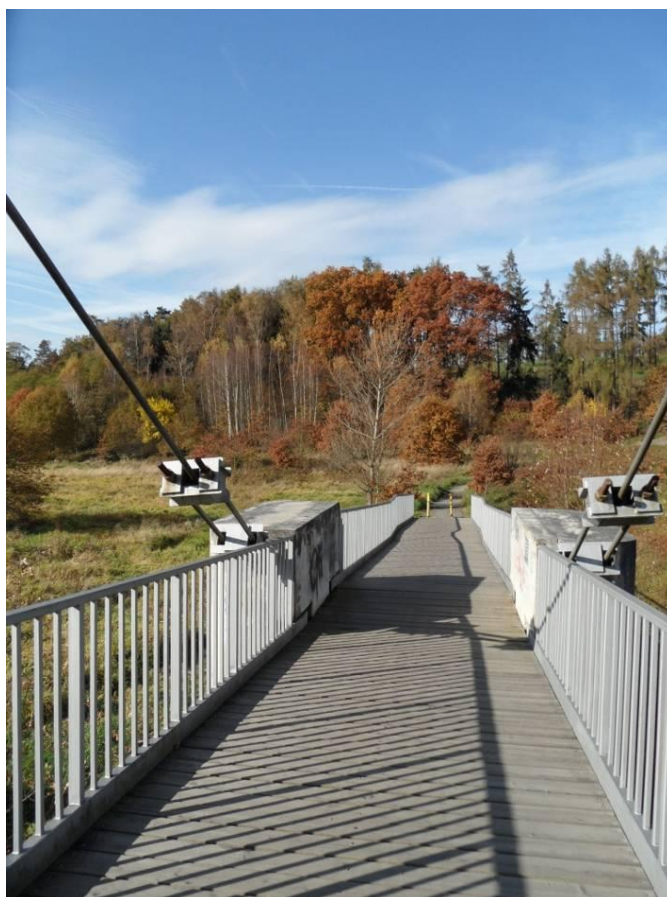

Příloha č. 8 - Kostel sv. Jiří r. 1896
Archiv města Plzně, sbírka L. Lábka, krabice 39

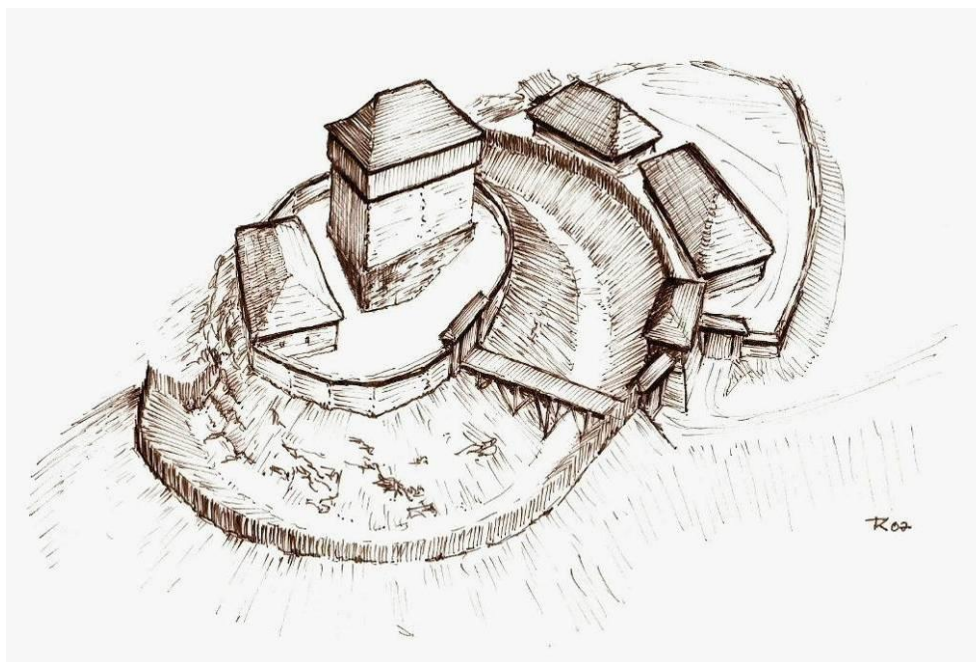

Příloha č. 9 - Kostel sv. Jiří a škola r. 1896
Archiv města Plzně, sbírka L. Lábka, krabice 39

Příloha č. 10 - Pohled na Pecihrádek – z lávky přes řeku Berounku
Foto autorka, 18. 10. 2013

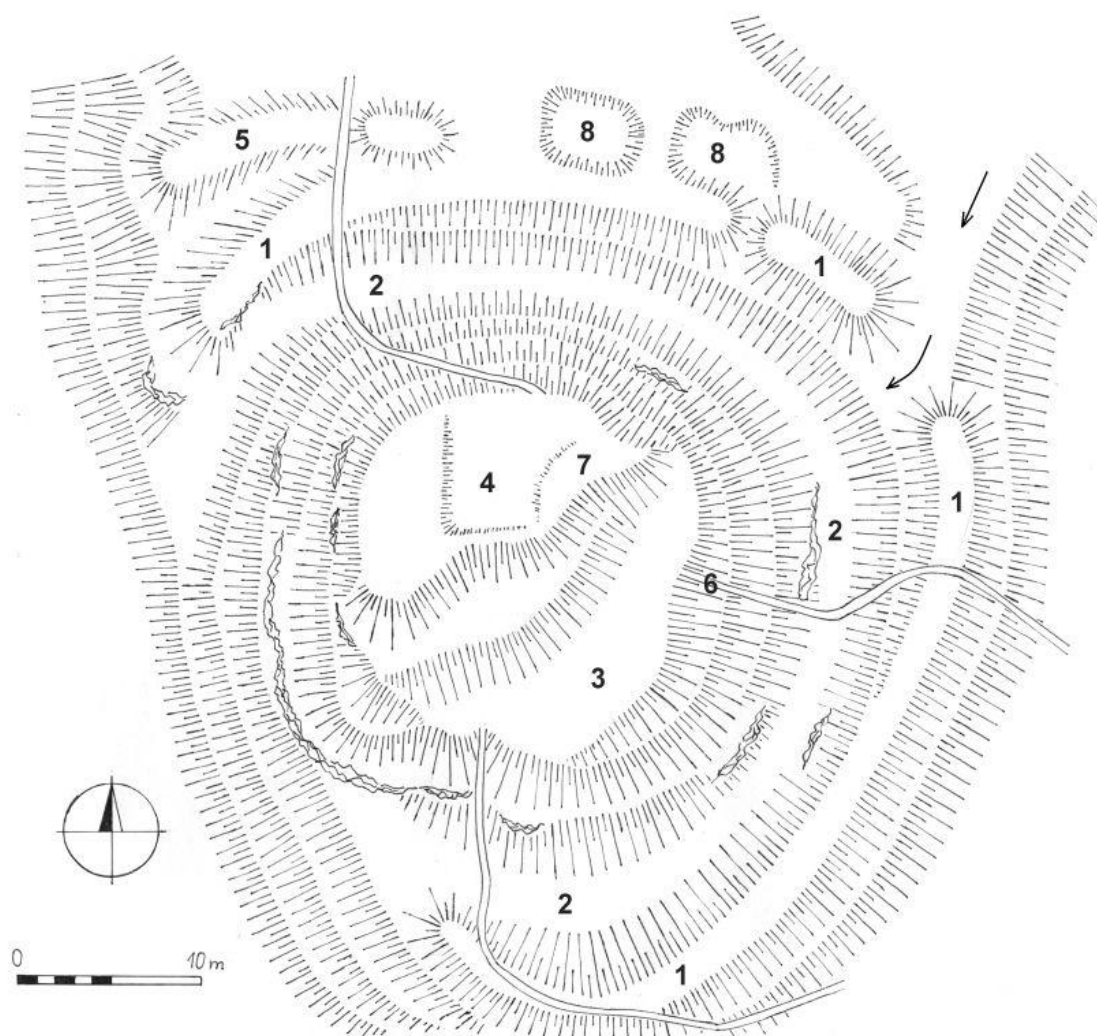

**Příloha č. 11 - Ideální rekonstrukce Pecihrádku s přilehlým dvorem na přelomu
13. a 14. století (T. Karel 2007)**

HAJŠMAN, J.: Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 16

Příloha č. 12 - Pecihrádek
Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 13 - Půdorysný plán Pecihrádku podle zaměření J. Hajšmana a R. Trnky (srpen 2007).

Předpokládaný směr přístupové cesty je naznačen šipkou. 1 – val, 2 - příkop, 3 – nádvoří, 4 – místo obytné budovy na nejvyšším místě hrádku, 5 – možný pozůstatek pravěkého valu, 6 – místo nálezu pravěké keramiky z let 2003 – 2007, 7 - místo nelegálního výkopu z roku 2006, 8 – prohlubně, snad pozůstatky hospodářských objektů. Kvůli lepší orientaci jsou v plánu zakresleny pěšiny, které dnes na tvrziště vedou. (Poznámky autora).

HAJŠMAN, J.: Zaniklá ves s tvrzí Týnec a Pecihrádek v Plzni. Ing. Petr Mikota, Plzeň 2007, ISBN 978-80-86596-93-8, str. 10

Příloha č. 14 - Rozcestí s pohledem na „polohu 6“

Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 15 - Tzv. Cementárna fy Ryba a Pechman před 13. 8. 1913

Západočeské muzeum v Plzni - odd.národopisu L 1141 13x18

Příloha č. 16 - Nález z mohylového pohřebiště – expozice Západočeského muzea v Plzni
Foto Jan Hajšman – soukromá sbírka, 19. 12. 2013

Příloha č. 17 - Městský (panský) dvůr - dnes
Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 18 - Pohled na Chlum od železniční tratě
Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 19 - Pohled na Chlum od paseky nedaleko Pecihrádku
Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 20 - Železniční trať (Plzeň – Praha)

Foto autorka, 18. 10. 2013

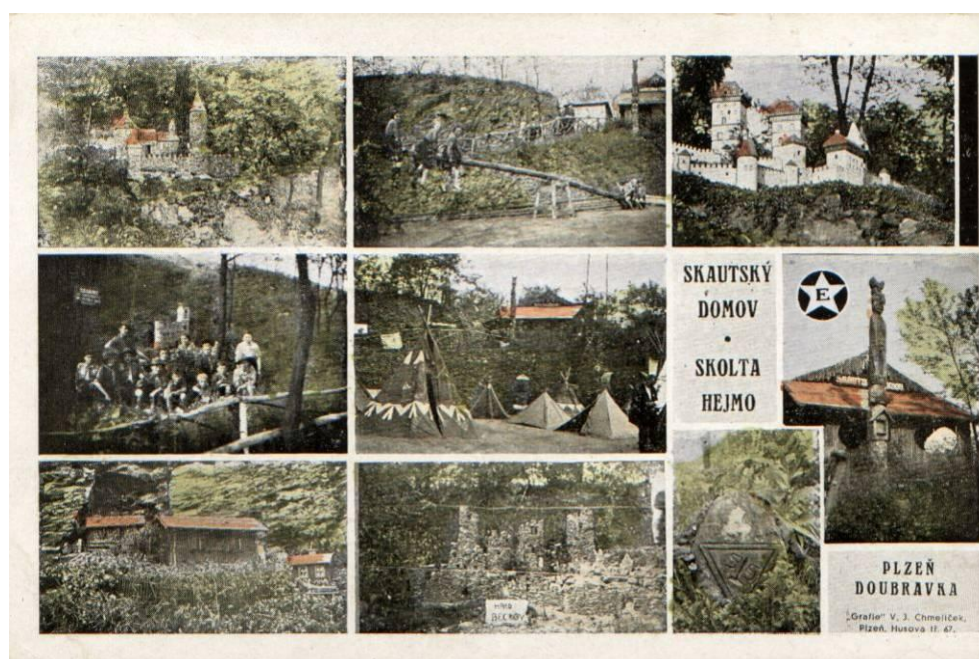

Příloha č. 21 - Železniční trať (Plzeň – Praha) - pohled od Chlumu

Foto autorka, 18. 10. 2013

Příloha č. 22 - Železniční trať (Plzeň – Praha). Pohled z parku Homolky
Archiv města Plzně, 1965

Příloha č. 23 - Skauting Doubravka - pohlednice
Soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Příloha č. 24 - Skauting Doubravka - pohlednice
Soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Příloha č. 25 - Klubovna doubraveckých skautů – slavnostní otevření 9. 6. 1929
Foto Vojtěch Hajšman – soukromá sbírka

Příloha č. 26 - Rozhledna na Chlumu před dostavbou - pohlednice
Soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Příloha č. 27 - Rozhledna na Chlumu ve 30. letech 20.století - pohlednice
Soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Příloha č. 28 - Rozhledna Chlum - dnes

URL:<<http://rozhledna-chlum.sweb.cz/>>[cit. 2014-03-16]

Příloha č. 29 - Tamburaši na Doubravce (20. léta 20. století)

Foto Vojtěch Hajšman – soukromá sbírka.

Příloha č. 30 - Železniční zastávka Plzeň – Doubravka kolem roku 1915
Západočeské muzeum v Plzni, odd. národopisu, L 1537 13x18

Příloha č. 31 - Kolonie nouzových domků „Cikánka“
Západočeské muzeum v Plzni, odd. novověku, i.č. 20118

Příloha č. 32 - Kolonie nouzových domků „Cikánka“
Západočeské muzeum v Plzni, odd. novověku, i.č. 20119

Příloha č. 33 - Kolonie nouzových domků „Cikánka“
Západočeské muzeum v Plzni, odd. novověku, i.č. 20120

Příloha č. 34 - Podjezd v Mohylové ulici

Foto Jan Hajšman – soukromá sbírka, 3. 5. 2007

Příloha č. 35 - Jateční třída po náletu roku 1945

Foto soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Příloha č. 36 - Jateční třída po náletu roku 1945
Foto soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Příloha č. 37 - Jateční třída po náletu roku 1945
Foto soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Příloha č. 38 - Jateční třída po náletu roku 1945
Foto soukromá sbírka pana Josefa Víznera

Příloha č. 39 - Jateční třída 30. léta 20. století
Západočeské muzeum v Plzni – oddělení novověku, i.č. 4001

Příloha č. 40 - Masarykova ulice – po náletu roku 1945
Západočeské muzeum v Plzni – oddělení novověku, i.č. 27762-3

Příloha č. 41 - Lopatárna – koupání, před rokem 1930
Západočeské muzeum v Plzni – oddělení národopisu - NMP 3031 13x18

Příloha č. 42 - Papírna a most před rokem 1930
Západočeské muzeum v Plzni, NMP 3032 13x18

Příloha č. 43 - Papírenský mlýn a železniční most před rokem 1930
Západočeské muzeum v Plzni, NMP 3030 13x18

Příloha č. 44 - Erb Linharta Jílka z Doubravky a Hradiště – významného plzeňského měšťana (z roku 1543)

Archiv města Plzně, inv. č. 13